Rozmer

VI. 3/2003 ročník

Časopis pre kresťanskú duchovnú orientáciu

cena 38 Sk

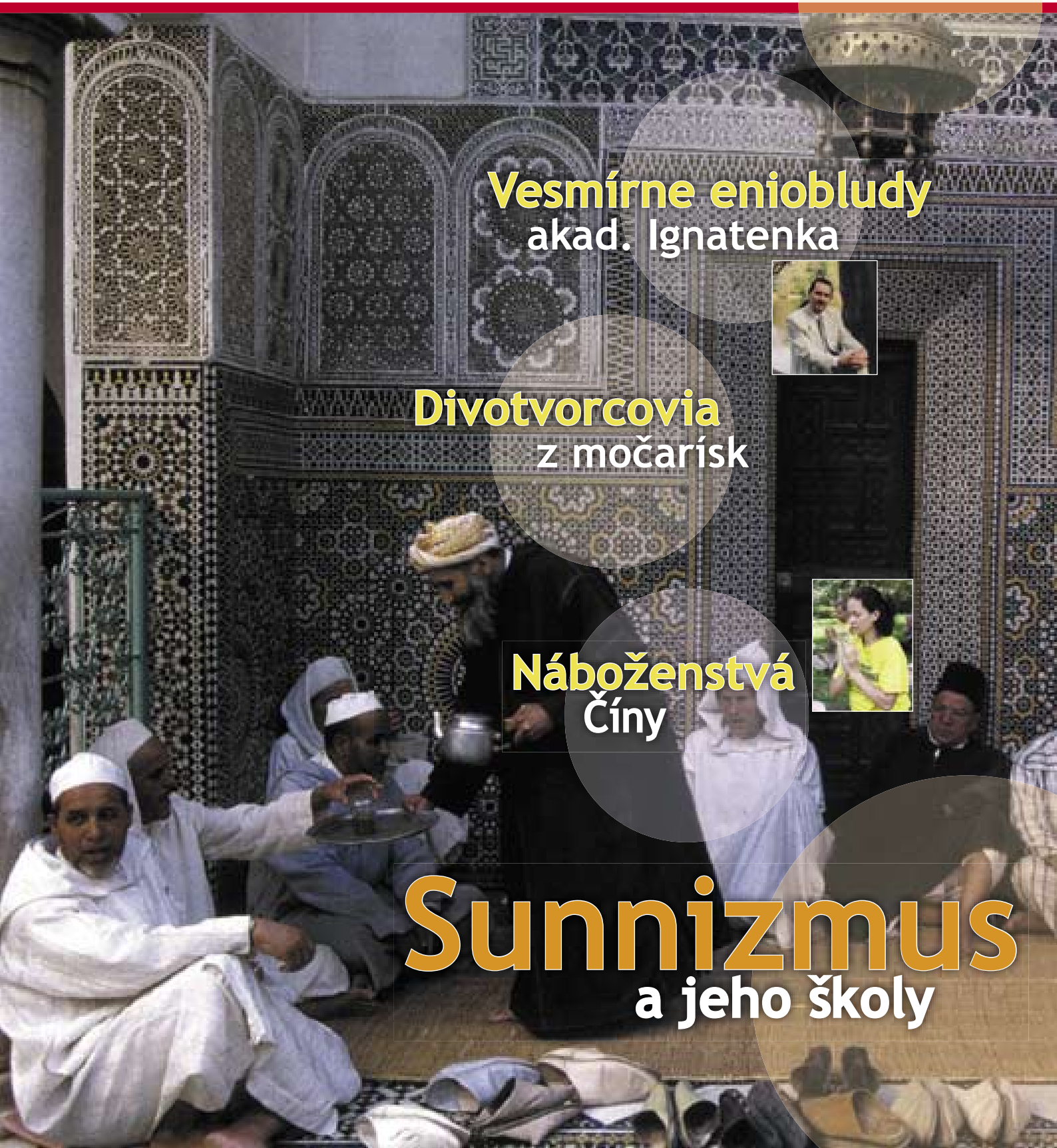

Vesmírne eniobludy
akad. Ignatenka

Divotvorcovia
z močarísk

Náboženstvá
Číny

Sunnizmus
a jeho školy

Rozmer

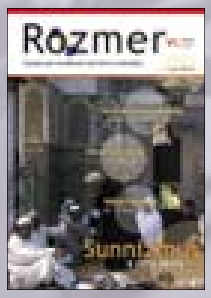

Ako si môžete predplatiť Rozmer

Záujemcovia o predplatné si časopis môžu objednať:

1. písomne na adrese: Redakcia časopisu Rozmer
   Svoradova 3, 811 03 Bratislava 1
2. telefonicky na bratislavskom čísle: 02/5443 0960
3. e-mailom na adrese: rozmer@sekty.sk

Objednávky predplatného prijíma výhradne redakcia!

Predošlé čísla

Rozmer 2/2003

Dočkáme sa svojho klona?
Kauza New Age
Sto tvárí neopohanstva
Druidi – viera, ríty, legendy

Rozmer 1/2003

Kabala – história a súčasnosť
Mesiáš zo Sibíri
Okultné pozadie homeopatie
Duchovné korene alternatívnej medicíny

Rozmer 4/2002

Cesty islamu
Rosekruciáni
Budhizmus v Európe
Misionári amerického evanjelia

Rozmer 3/2002

Joga – kresťanská, či východná?
Terorizmus v sektách
Klamlivý svet psychotroniky
Vyhrážky Bratstva Himawanti

Predplatné na rok 2003

Predplatné časopisu Rozmer na rok 2003 stojí **150 Sk**, cena jedného výtlačku je **38 Sk**. Kto by mal záujem, môže si objednať aj staršie čísla:

- ročník 2002 (iba č. 2, 3, 4/2002) za 100 Sk
- ročník 2001 (iba č. 3, 4/2001) za 50 Sk
- ročník 2000 (iba č. 4/2000) za 20 Sk

Jednotlivé čísla sa však postupne dopredávajú. Ak sa vám teda nejaké číslo už neujde, príslušnú sumu vám, samozrejme, z celkovej ceny odrátame.

Po objednaní vám časopis zašleme aj s poštovou poukážkou. Po jej uhradení vám budeme časopis ďalej na vami uvedenú adresu pravidelne zasielať. Ak sa rozhodnete uhradiť platbu bankovým prevodom, zašlite, prosíme, príslušnú sumu na číslo nášho účtu: 2621022295/1100 (Tatra banka, a. s.). Avšak na bankovom výpise, ktorý dostaneme, musí byť uvedené vaše meno, adresa a variabilný symbol nachádzajúci sa na vloženej poštovej poukážke, aby sme vašu platbu mohli správne identifikovať.

Rozmer
časopis pre kresťanskú duchovnú orientáciu

štvrťročník

Vydavateľ: Ekumenická spoločnosť pre štúdium siekt
a Ekumenická rada cirkví v SR

Šéfredaktor: Mgr. Boris Rakovský

Grafický redaktor: Ing. Matúš Brilla

Jazyková redaktorka: PhDr. Alžbeta Mráková

Adresa redakcie: Svoradova 3, 811 03 Bratislava 1

telefón: 02/5443 1468 (šéfredaktor)
02/5443 0960 (distribúcia)

e-mail: rozmer@sekty.sk

internet: http://www.rozmer.sk

Tlač: LÚČ – vydavateľské družstvo
Kozičova 2, 841 10 Bratislava – Devín

Registračné číslo: MK SR 1754/97

ISSN: 1335–2660

Uzávierka čísla: 28. augusta 2003

Cena: 38 Sk

Časopis vyšiel s finančnou podporou Ministerstva školstva SR

Rozmer 3/2003

Editorial

Často sa stáva, že práca, ktorú človek každodenne vykonáva, mu časom zovšednieva. Verím však, že mnohí z nás takýto problém nemajú, najmä ak to, čo robia, je zároveň ich poslaním. Možno mám v živote šťastie, ale myslím si, že to, s čím sa pri mojej práci stretávam, má od nudy veľmi ďaleko, ba naopak, mnohokrát to prevyšuje fantáziu ktoréhokoľvek autora sci-fi poviedok. Niekedy sa nestačím čudovať, aké teórie sú ľudia schopní vymyslieť, pospájať, zinscenovať.

Na svete ročne pribudne niekoľko stoviek siekt a kultov a aby vzbudili pozornosť, ich lídri sa predbiehajú v „originálnych" nápadoch a vyjadreniach. Spomeňme si len na klonovaniachtivú sektu raeliánov, ktorá vidí riešenie spoločenských problémov v zrušení demokracie a nastolení géniokracie a očakáva skorý príchod mimozemšťanov; na liečivú silu tajomnej energie chi, ktorú zvoláva na svojich dôverčivých pacientov kdejaký pokútny liečiteľ; na rôznych ezotericky podkutých vykladačov osudu, na... Takto by sme mohli pokračovať a zoznam by nemal konca. No ani tá najbizarnejšia idea nestačí. Treba autoritu – čím vyššiu, tým lepšie. Preto vodcovia siekt siahajú k obľúbenému repertoáru: odvolávajú sa na autoritu Boha, Ježiša Krista, ba neraz nemajú zábrany prezentovať sa ako Bohom vyvolení zvestovatelia či novodobí mesiáši. Ale to nie je všetko. Radi sa ukrývajú za štíty organizácií ako OSN, vytvárajú rôzne medzinárodné a nadnáboženské zoskupenia hlásiace sa – ako inak – k čoraz nástojčivejšej myšlienke mieru a jednoty, organizujú nákladné seminára v prepychových hoteloch, kde pozývajú nič netušiacich politikov či vládnych úradníkov a usilovne zháňajú čo najpresvedčivejšie referencie. To všetko len preto, aby mali vo verejnosti pozitívny kredit a budili dôveru a rešpekt. A, samozrejme, aby mali nadnášajúci pocit, že práve oni sú tvorcami novodobých dejín a hýbu pomyselnými nitkami na scéne tohto trpko skúšaného sveta. Alebo sa mýlim a nejde tu len o pocity, ale aj o niečo hmatateľnejšie, lukratívnejšie? Ak je niekto šikovný, podniká a má úspech – všetka česť, no pohlcujúci trh s ľudskou dôverou a falošnými ideami už zničil príliš mnoho životov na to, aby sme sa z toho naďalej odmietali poučiť.

Je však v tomto ohľade človek vôbec poučiteľný? Čím dlhšie nad tým premýšľam, tým častejšie si kladiem otázku, prečo vlastne ľudia vstupujú do siekt, keď, ako sami tvrdia, by nikdy a nikomu nenaleteli. Túžia po spoločenstve, po istote, chcú jednoducho niekoho nasledovať, niečomu veriť, niekam patriť, za niečo bojovať? V poriadku, ale prečo pritom tak ľahkovážne zabúdajú na vlastný rozum a ľudskú dôstojnosť?...

BORIS RAKOVSKÝ
šéfredaktor

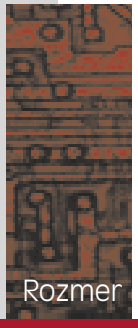

OBSAH

2 **Falošní učitelia**
biblické slovo
Report
spravodajstvo z domova a zo sveta (ďalej str. 16, 23, 32 – 35)

3 **Kráľ je nahý!**
rozhovor s Věrou Noskovou, predsedníčkou Českého klubu skeptikov Sisyfos

6 **Ku komu sa dovalili Bludné balvany?**
reportáž V. Noskovej z udeľovania anticeny Bludný balvan 2002 autorom pavedeckých výrokov a teórií

9 **Divotvorcovia z močarísk**
desatoro rád, ako nenaletieť novodobým šarlatánom – alternatívnym liečiteľom – ponúka D. Pietrek

10 **Kulty v období helenizmu a rímskeho cisárstva (4)**
míľniky dvoch tisícročí

11 **Sekty ako spoločensko-kultúrny fenomén**
Sú sekty ohrozením pre spoločnosť, alebo sú iba okrajovým fenoménom? Čo zapríčinilo ich prudký rozmach a ako sa členia, o tom sa dočítate v príspevku G. Daroszewského

14 **Vesmírne eniobludy akad. Ignatenka (2)**
pokračovanie príspevku D. Gregorovej o pavedeckých kozmoteóriách Alberta Ignatenka

17 **Kauza New Age (2)**
o centrách New Age, lordovi Maitreyovi a iných samozvaných mesiášoch píše E. Orbanová

21 **Sto tvárí neopohanstva (2)**
Neopohanstvo sa dnes šíri naozaj všade. Ako píše J. Tomasiewicz, stopy po ňom nájdeme aj v ekológii, feminizme a literatúre science fiction a fantasy

24 **Sunnizmus a jeho školy**
Islam je v súčasnosti atraktívny nielen pre svoju rozpínavosť, ale aj v súvislosti so svetovým terorizmom. Nie všetci ho však poznajú tak ako D. K. Tager, ktorý nám približuje školy sunnizmu

29 **Náboženstvá Číny (2)**
pokračovanie príspevku J. Štekláča sa tentoraz venuje súčasným kultom vychádzajúcim z náboženskej tradície Číny

34 **O čom píšu iní**
monitoring tlače

36 **Pozor esoterika. Mezi spiritualitou a pokoušením**
recenzia

BIBLICKÉ SLOVO

Falošní učitelia

„Milovaní, neverte každému duchu, ale skúmajte duchov, či sú z Boha, lebo do sveta vyšlo mnoho falošných prorokov" (1 Jn 4, 1).

Jedna z úloh, ktorú sa tento časopis usiluje plniť, je poskytnúť orientáciu v rozmeroch ducha z pozície kresťanskej viery. Pritom máme dočinenia s viacerými skutočnosťami.

Trojjediný Boh nás oslovuje ako milované Božie deti. Božia láska je platnou skutočnosťou a počas vekov sa nemení. To je aj dôvod našej istoty. Preto sa uprostred sveta rozmanitých záujmov a rôznych duchovných síl – či už majú pôvod v človeku alebo majú iný charakter – nemusíme báť. Svet pre nás nie je bludiskom plným príšer a nepríjemných prekvapení, do ktorého by sme sa mali báť vstúpiť. Aj náš svet je pre nás priestorom, v ktorom platí ako rozhodujúca sila Božia zachraňujúca láska v Ježišovi Kristovi.

Osobná Božia láska v Ježišovi Kristovi je pre nás aj dôvodom odvahy komunikovať so svetom neznámej duchovnej kvality. Domnievam sa, že pre kresťanov v tomto zmysle smie byť typické očakávanie, že to, čo nachádzame, bolo dotknuté živým pravým Božím Duchom, a že tu Boží Duch pôsobí na to, aby sa človek otvoril pre evanjelium. Naša viera nás nevedie k zásadnému podozreniu, že to, čo ešte nepoznáme a čo sa ako duchovná kvalita okolo nás prejavuje v iných ľuďoch, je nebezpečné a nepriateľské. „Skúmajte Duchov, či sú z Boha" – to je naša zásadná otázka v prístupe k rozmerom ducha okolo nás.

Náš prístup však nie je nesený naivitou a stratou kritérií. Sú aj falošní učitelia. Možno práve tým, že skrývajú svoje skutočné hodnoty a ciele, na ktorých im záleží, a usilujú sa ich predstaviť prijateľným spôsobom. Sväté písmo nás učí, že „duch výslovne hovorí, že v posledných časoch niektorí odpadnú od viery a budú sa pridržať bludných duchov a náuk démonov pre pokrytectvo luhárov, ktorých svedomie má na sebe vypálený biľag" (1 Tim 4, 1–2). Aj svedomie človeka, ktoré má spájať s prameňom pravdy a poznania v Bohu, môže byť znetvorené a neschopné sa orientovať. V tom je nebezpečenstvo ovládnutia duchom, ktorý nie je z Boha, zotročuje a deformuje vnútorného človeka.

Verím, že aj časopis Rozmer vám pomáha v orientácii v rozmeroch ducha. Rozhodujúca je skutočnosť, že v Ježišovi Kristovi sme Božími milovanými deťmi. Stretnutie so zložitým svetom duchovných skutočností nášho sveta nás nenapĺňa len odvahou hľadať a skúmať pôsobenie Božieho Ducha okolo nás, pomáha nám aj v odvahe prinášať ponuku Božieho Ducha tým, ktorí ho chcú v spoločenstve s nami spoznať.

JÚLIUS FILO
generálny biskup ECAV na Slovensku

REPORT

Antikatolicizmus v USA

„Antikatolicizmus v USA sa teší ‚novému záťahu' nad životom v USA," napísal Philip Jenkins vo svojej najnovšej knihe *Nový antikatolicizmus – posledný prijateľný predsudok*. Tento profesor histórie a náboženských štúdií na Pennsylvánskej štátnej univerzite začína svoju knihu slovami, že opustil Katolícku cirkev a od roku 1980 je členom Episkopálnej cirkvi. Píše: „Skutočne nemám záujem brániť Rímskokatolícku cirkev, ani nie som nekritickým obhajcom katolíckych postojov." Potom pokračuje: „Katolíci a katolicizmus sú v súčasnej Amerike terčom úžasných urážok a nadávok. Nielen počet útokov je ohromujúci, ale ešte prekvapujúcejšie je, ako smerodajné médiá zľahčujú aj najnásilnejšie protikatolícke akcie. Ak by sa podobné akcie vyskytli proti iným skupinám, dostali by oveľa väčšiu publicitu a kritizovali by sa ako nenávistné zločiny. V minulých desaťročiach viedla veľká kultúrna citlivosť k opusteniu sociálnych stereotypov týkajúcich sa etnických či náboženských skupín. V našich dňoch dokáže antisemitizmus alebo iná diskriminácia zničiť človeku kariéru. Jedinou obrovskou výnimkou z tohto pravidla je hanobenie Katolíckej cirkvi! Útoky voči černochom alebo moslimom sa aktívne potierajú už na školách. Satirický výsmech kňazov, pápeža alebo Eucharistie sa však verejne toleruje. Ak porovnáme tieto druhy útokov, zistíme zásadný rozdiel. Útoky na židov alebo černochov sú zamerané proti jednej osobe alebo spoločenstvu, zatiaľ čo terčom protikatolíckej kritiky je inštitúcia Cirkvi ako taká."

Útoky proti Cirkvi v USA nie sú novinkou. Jenkins zaznamenáva, že antikatolicizmus v 19. a na začiatku 20. storočia sa zakladal väčšinou na triednych alebo etnických napätiach. Dnes, naopak, antikatolicizmus pramení z radikálnych sociálnych zmien od roku 1960. Tieto zmeny viedli k vzniku záujmových skupín ako sú feministické alebo homosexuálne, ktoré stoja voči Cirkvi v opozícii založenej viac na ideologických základoch. Je to konfrontácia medzi Cirkvou a liberálnou mentalitou.

Ďalšou zmenou je, že v minulosti predstavovali katolíci jednotný front proti predsudkom. V súčasnosti rozdelenia v Cirkvi samotnej znamenajú, že mnohé argumenty sa ujmú aj medzi katolíkmi. To dodáva kritike niektorých katolíkov väčšiu dôveryhodnosť a znamená to aj podporu médií v ich kritike. Katolíci USA sú tiež ochotnejší vyjsť so svojimi sťažnosťami na verejnosť. To nachádza nadšených spojencov v liberálnych médiách, ktoré sú často nepriateľské voči Cirkvi a jej náuke. Médiá ľahko nájdu aj bývalých kňazov a rehoľníčky ochotných vzpierať sa autorite.

ZENIT/TK KBS, 4. 7. 2003

BORIS RAKOVSKÝ

Kráľ je nahý!

Rozhovor s predsedníčkou Českého klubu skeptikov *Sisyfos* Věrou Noskovou o šírení pseudovedeckých myšlienok, novodobom šarlatánstve, šarlatánoch a o ľuďoch, ktorí im sadajú na lep.

Kedy a ako vznikol váš klub a aké je jeho poslanie?

Klub *Sisyfos* sme založili roku 1995 a zakrátko získal vyše dvesto členov. Inšpirovaný bol skeptickými klubmi a združeniami známymi v Európe i vo svete. Prvé združenie skeptikov vzniklo spontánne už v 60. rokoch v USA. Dnes sú organizovaní skeptici – azda okrem centrálnej Afriky – už takmer všade, počnúc Novým Zélandom cez Indiu až po Ukrajinu. Európski činorodí skeptici sú združení pod skratkou ECSO (European Council of Skeptical Organizations). Nás prijali za členov organizácie pred troma rokmi. RNDr. Jiří Grygar, ktorý pre českých skeptikov zabezpečuje oficálny kontakt so zahraničím, sa stal viceprezidentom tejto organizácie. Od tých čias sme s ostatnými európskymi skeptikmi členmi svetového združenia CSICOP (Committee vor the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal). Takže sme tak trochu svetoví i globálni.

Naším poslaním je spochybňovať iracionalitu, povery, šarlatánstvo, hyenizmus plynúci z manipulácie s ľuďmi – také prípady sú známe napríklad z liečiteľstva – usilujeme sa zabraňovať, aby podvodníci mohli predávať svoje výrobky. Hovoríme, že mimoriadne tvrdenia (odporujúce prírodným zákonom) vyžadujú mimoriadne dôkazy.

V súčasnosti sa rozličné pseudovedecké metódy a kulty vo svete šíria ako lavína. Nie je boj proti tomuto druhu ľudskej hlúposti a s ňou spojenej naivity podobný donkichotovskému boju proti veterným mlynom? Veď aj názov vášho klubu – *Sisyfos* – o tom niečo napovedá...

V dejinách ľudskej spoločnosti sa mnohé aktivity a úsilia pravidelne opakujú. Ľudia by chceli žiť šťastne a usporiadane. Pokúšajú sa o svet bez vojen, tvoria krásne a užitočné veci, usilujú sa o to dlhé veky. Do tej hry však vstupuje chamtivosť, hlúposť a manipulovateľnosť. Sú to (obrazne povedané) tri ohyzdné sestry, ktorých vinou nežijeme v tom najlepšom zo svetov. Sizyfovský balvan valí do vrchu kdekto – humanitárne organizácie, ekológovia, ľudia pripútaní k dennej práci, ktorá často býva stereotypná, ženy, starajúce sa o hniezdo a mláďatá v ňom. Don Quijote bol romantický rytier – šľachetný blázon, ale tí, ktorých som vymenovala, sú stĺpmi civilizácie, ľudstva a nádeje, že sa náš svet nezrúti do chaosu. Skeptici sú tiež jedným zo stĺpov v tom nekonečnom stĺporadí. S údelom spochybňovať podozrivé tvrdenia šarlatánstva a komerčného okultizmu sú nielen zmierení, ale húževnatosť spojenú s neistými výsledkami majú i vo svojom erbe.

A čo médiá? Nie sú tým pomyselným vetrom, poháňajúcim veterné mlyny? Nazdávam sa, že vo veľkej miere práve ony napomáhajú šírenie šarlatánstva. A nejde pritom iba o komerčné médiá, pre ktoré jediným kritériom výberu je sledovanosť a ktoré sotva zaujíma nejaká vedecká báza. Je možná zmena k lepšiemu, alebo to speje ešte k horšiemu? Ste v tomto smere optimistická?

Novinárkou som od roku 1990. Pracovala som v denníkoch, v rozhlase, dokonca i v bulvári – na počudovanie aj tam som od roku 1993 do roku 1996 mohla popularizovať vedu. Bulvárna tlač ma nútila vyjadrovať sa polopatisticky a vyhľadávať senzačnosť, čo v konečnom dôsledku vede prospieva – takže viem, ako to v médiách chodí. Médiá sú ovplyvniteľné záujmami mediálnych konzumentov. Ich preferencie, hlad po tých či oných informáciách sa zisťuje prostredníctvom ankiet, listov redakciám, telefonátov čitateľov a divákov. To je tá pomyselná strelka kompasu. Na druhej strane sa médiá usilujú vyhľadávať horúce témy, ktoré by čitateľov navnadili,

rozrušili, vzbudili záujem a tým i obľubu produktu – novín či televízneho programu. Ezoterika, okultizmus, ale aj vzbudzovanie neopodstatnených obáv a strašenie (napr. takzvaným elektrosmogom – ohrozením, ktoré si doslova vycucajú z prsta) sú trvalky na mediálnej scéne, ale aj ony podliehajú móde a záujem o ne sa pohybuje po sínusoide. Niekoľko rokov po revolúcii nastal boom všelijakých liečiteľských poradcov. Spomínam si, ako niektorí z nich doslova obliehali redakcie a ponúkali spoluprácu – chceli mať svoju poradenskú rubriku. Najväčšmi sa im pozdávalo liečenie na diaľku, lebo to je skutočne skvelý a bezpracný džob s nulovou zodpovednosťou. Niektorí sa uchytili, iní nie. Nedávno som hovorila s majiteľkou kníhkupectva s ezoterickou literatúrou. Sťažovala sa mi, že záujem o produkty, ktoré predáva, sa znižuje: „Počet ľudí, ktorých zaujíma ezoterická literatúra a sú schopní ustavične kupovať nové knihy, kurzy reiki, odstraňovače geopatogénnych zón a tých, ktorí navštevujú liečiteľov, je obmedzený a skôr klesá," konštatovala dáma, ktorej obchod zíval prázdnotou. Dodala, že sa vráti k pôvodnej profesii – obchodu s realitami.

Tento trend sa týka i médií. Mágovia, liečitelia či jasnovidci sa na obrazovkách českých televíznych kanálov objavujú čoraz zriedkavejšie, ide skôr o programy prevzaté zo zahraničia. V kurze je tiež zvyk pozvať si k tým programom plným drístov skeptika, ktorý vyjadrí svoje pochybnosti. Som teda optimistka. Ľudia začínajú rozumne uvažovať, nedajú sa nachytať, preferujú triezvosť a opatrnosť. Podaktorí prehnaní ezoterici pochopili situáciu, a tak trochu prevracajú kabát. Oháňajú sa pseudovedeckým žargónom, lžou, dokonca aj v tom, že ich podporuje napríklad PHARE, alebo sa odvolávajú na neexistujúce vedecké ústavy.

Treba však pripomenúť, že my skeptici neodhovárame ľudí od ich viery v nadprirodzeno, nikoho nezosmiešňujeme, chápeme ľudskú túžbu po zázrakoch. Skôr sa usilujeme odhaľovať podvodníkov, ktorí obchodujú s ezoterickým tovarom, ako aj liečiteľov, ktorí sa správajú ako hyeny. Spolupracujeme s Českou obchodnou inšpekciou a s médiami, ktoré také prípady odhaľujú a zverejňujú.

Čo je najnebezpečnejšie na novovekom šarlatánstve, ktoré si v nejednom prípade nasadzuje masku vedy? Na čo by si podľa vás ľudia mali dať obzvlášť pozor?

Pre našu peňaženku sú veľmi nebezpeční zdatní výrobcovia – podvodníci, ktorí ponúkajú čosi, čo z hľadiska prírodných zákonov nemôže fungovať. Napríklad prútený košík na vysušovanie múrov, ktorý má vťahovať kozmickú energiu. Stojí asi 50-tisíc korún. Firma zároveň vysušuje múry klasickým spôsobom a zrejme aj účinne; košík je len akýmsi prídavkom, za ktorý šikovne inkasuje peknú sumu navyše. Je pochopiteľné, že podobné podozrivé služby a výrobky si skôr kúpi firma či organizácia, kde výdavky neplynú z vrecka jednotlivca. Viem konkrétne o jednom prevlhnutom kláštore, kde na podvod naleteli. Zodpovedná osoba, ktorá túto „somarinu" objednala, sa zamestnávateľovi pravdepodobne ťažko prizná, že toľko peňazí vyhodila za zrejmý podvod, a tak radšej mlčí. Z tohto a podobných dôvodov sú reklamácie na výrobky podvodníkov označkované „vedeckým žargónom" minimálne. Škoda. Keby sa poškodení prihlásili skeptikom, tí by sa mohli pustiť do súdneho sporu.

Skeptici nie sú iba v Česku. Zanieteným bojovníkom proti rozmanitým pavedeckým metódam a iluzionistickým trikom je napríklad Američan James Randi. Asi je zbytočné pýtať sa vás, či viete o podobne orientovaných zahraničných spoločnostiach ako vaša, preto hneď vyslovím otázku: V čom konkrétne a ako s nimi spolupracujete?

Spolupracujeme predovšetkým s Európanmi. Naši zástupcovia každý rok cestujú na celoeurópske konferencie. Jedna z nich – desiata – sa konala pred dvoma rokmi v Prahe. Vymieňame si publikácie, niektorí skeptici sú v osobnom kontakte. Prekladáme ich články a uverejňujeme ich v našej tlači. V ich bulletinoch sa zase objavujú naše príspevky. Navzájom sa povzbudzujeme a na rôznych úrovniach sa radíme. Čo sa týka Randiho, možno ho Američanom len závidieť. I my sme niekoľko sezón mali svojho kúzelníka. Pri odovzdávaní anticeny *Bludné balvany* predvádzal filipínsku operáciu. Bol to však muž verný predovšetkým svojej profesii – naše úsilie ho zaujímalo len okrajovo. Keď sa jeho finančné požiadavky závratne zdvihli, jeho nárokom sme nestačili vyhovieť. Kúzelníci vo všeobecnosti bývajú k ezoterike skeptickí. Vedia dobre, ako „mentálne" ohnúť lyžičku, vedia svoje o „levitácii" aj o zmienenej filipínskej operácii.

Na Slovensku pôsobí Spoločnosť na podporovanie kritického myslenia, ktorá je svojím zameraním pravdepodobne veľmi blízka vášmu klubu. Vznikla približne v tom čase ako Sisyfos. Namieste je otázka, aké vzťahy sú medzi vami a či si navzájom vymieňate skúsenosti. V čom je podľa vás situácia v ČR odlišná od našej?

Formálne sú naše vzťahy skvelé. Fandíme si, ako inak, ale spolupráca viazne. Slovenskí skeptici sa počtom zatiaľ obmedzili na dvadsať ľudí. Sú to významné osobnosti, svojím spôsobom ide o výlučnú spoločnosť. Podľa mojej skúsenosti niekoľko veľmi zamestnaných odborníkov nemôže čeliť tej presile, keďže ezoterike, šarlatánstvu a komerčnému okultizmu na Slovensku sa vraj veľmi dobre darí. Myslím si, že ani na rozvíjanie medzinárodnej spolupráce – počínajúc nami, najbližšími skeptickými priateľmi – nie sú dostatočné kapacity.

My sme od začiatku zvolili inú, ľudovejšiu stratégiu. K českým skeptikom sa môže prihlásiť každý, kto súhlasí s našimi stanovami, dokonca aj cudzinec (máme v členstve niekoľko Slovákov a Nemcov). Záujemca o členstvo však na prihlášku potrebuje podpis troch registrovaných skeptikov. Máme asi štyristo členov platiacich členské príspevky 200 Kč ročne. Mnohí z nich sú síce pasívni, ale aspoň nám fandia a vo svojom prostredí šíria naše myšlienky. Podstatnú časť našich prostriedkov však použijeme na vydávanie Spravodaja Sisyfos, ktorý členom zasielame zdarma. Radi by sme so slovenskými skeptikmi viac spolupracovali. Budeme s tým musieť niečo urobiť.

Mohli by ste nám prezradiť, ktoré známe osobnosti sú členmi českého klubu skeptikov, resp. kto sa môže stať jeho členom?

Našou vlajkovou loďou je, samozrejme, obľúbený Jiří Grygar – astronóm, ktorého majú radi aj Slováci. Jeho schopnosť

vysvetľovať vedu, hovoriť k ľuďom je obdivuhodná. Zdá sa, že je nasledovníkom slávnych gréckych rečníkov a navyše nie je domýšľavý ako niektoré hviezdy spoločenského neba. Preto je, ako sa úsmevne hovorí, v kolektíve obľúbený. Naším členom je aj podpredseda ODS, poslanec parlamentu, tieňový minister zahraničia a člen konventu EÚ Jan Zahradil. Vstúpil k nám napriek tomu, že politizovanie (ale aj preberanie náboženských otázok) máme v stanovách zakázané. Veľmi nám pomáha. Pred rokom a pol sa k nám prihlásil spisovateľ Ivan Klíma, ďalšou známou spisovateľkou je Iva Pekárková, ktorú k nám priviedol jej otec, fyzik. Našimi členmi sú významní vedci, napríklad imunológ prof. Václav Hořejší, novinár Karel Pacner, ktorý napísal mnoho kníh o kozmonautike. Viacerí z nás píšu a publikujú. Pred časom som založila malé nakladateľstvo, aby som skeptikom mohla rýchlo a lacno vydávať knižky. Nedávno som vydala titul *Utopený Archimedes*. Ide o akýsi ironický slovník ezoterických hesiel, ktorý napísal ďalší z našich popredných skeptikov, jediný profesor odboru medicínska biofyzika v republike, Vojtěch Mornstein, vedúci Biofyzikálneho ústavu Lekárskej fakulty Masarykovej univerzity v Brne. Významným členom je aj prof. Jiří Hert, vedec, lekár, publicista a vysokoškolský učiteľ. Máme medzi sebou vedcov, najmä matematikov, fyzikov a tiež lekárov, učiteľov, novinárov, ale i výtvarníkov, podnikateľov a desiatky študentov. Je to zaujímavá zmes.

Z internetu som sa dozvedel, že pre verejnosť pravidelne organizujete prednášky, ktorých témy sú nepochybne zaujímavé. Môžete uviesť niektoré z nich?

Z tohtoročných by som mohla vymenovať napríklad dve februárové prednášky prof. Jiřího Palečka a doc. RNDr. Jána Kováča nazvané *Program génových terapií naráža na iracionálne obavy*; v marci nám predsedníčka Českej akadémie vied doc. Helena Illnerová prispela prednáškou *Úloha akadémie vied vo výskume Českej republiky* a predseda Grantovej komisie ČR prof. Josef Syka informoval o problematike financovania českej vedy. Ja som mala prednášku o zážitku blízkosti smrti očami vedy a odborník na sekty PhDr. Zdeněk Vojtíšek informoval prítomných skeptikov i verejnosť o sektách oháňajúcich sa kontaktmi s mimozemšťanmi. Mladá egyptologička Hana Vymazalová, ktorá sa špecializuje na staroegyptskú vedu, predovšetkým matematiku, prednášala o Starom Egypte a doc. Peter Zamarovský nás zoznámil s racionalitou antického Grécka. Naše prednášky sú pre členov skeptikov i pre verejnosť zdarma, prednášková sála v budove AV na Národnej triede je vždy do posledného miesta zaplnená. Vybraní prednášajúci svoje prednášky písomne spracujú a uverejnia ich v zborníkoch s rovnakým názvom ako prednáškový cyklus – *Veda kontra iracionalita*. Zborníky vydáva prestížne nakladateľstvo Academia a je o ne veľký záujem. Zatiaľ vyšli dva, tretí chystáme.

Aké ďalšie aktivity sú pre Sisyfos charakteristické?

Prednášky máme i mimo Prahy, vydávame spravodaj, prezentujeme sa na webových stránkach, na požiadanie dohadzujeme médiám skeptických odborníkov, vydávame knižky, usilovne čítame ezoterickú literatúru a časopisy, navštevujeme akcie našich ideových odporcov, vystupujeme v médiách, kde sa venujeme popularizácii vedy a pestujeme spoločenský skeptický život (napr. Pražáci sa raz za mesiac schádzajú pri „skeptickom pive", kde si vymieňajú informácie a pestujú burzu nápadov). Samozrejme, nie všetci. Každý si môže vybrať, čoho sa chytí, čo je mu blízke.

Aké zaujímavé publikácie ste v poslednom čase vydali, resp. na čo sa môže čitateľ v blízkej budúcnosti tešiť? Uvažujete o spôsobe, ako by sa dostali na slovenský knižný trh?

Za posledný rok sme vydali trit knihy: zborník *Věda kontra iracionalita* (2. diel) od kolektívu autorov vyšiel vo vydavateľstve *Academia*; *Akupunktura, mýty a realita*, napísali lekári Hert, Hnízdil a Klener a vydalo vydavateľstvo Galén; Jitka Splítková, redaktorka internetového *Neviditeľného psa* napísala *Mýty v zrcadle vědy a fantazie*. Ja som vydala knižku humorných esejí, fejtónov a poviedok, z ktorých sa mnohé vyrovnávajú so svetom komerčného okultizmu. Knižka má názov *Je to hustý*. Zatiaľ nám nenapadlo prenikať na slovenský knižný trh, ale je to zaujímavá myšlienka a ďakujem vám za ňu. Budeme sa však musieť poobzerať po nejakom distribútorovi.

Jedným z originálnych činov klubu je aj verejné udeľovanie cien *Bludné balvany*. Môžete našim čitateľom priblížiť, o čo ide a kto je držiteľom posledných „vyznamenaní"?

Bludné balvany sú anticenou za klamanie českej verejnosti. Udeľujeme ju v antických kostýmoch. Jiří Grygar ako splnomocnenec bájneho Sizyfa vyhlasuje víťazov. V tomto roku zlatý Bludný balvan v kategórii jednotlivcov získal kvantový homeopat MUDr. Josef Hrušovský za rozvíjanie spolupráce s anjelmi a archanjelmi pri liečení pacientov; strieborný sme udelili odevnej výtvarníčke Jiřine Průchovej, ktorá tvrdí, že jej „liečivé" obrázky telo vidí aj zavretými očami. Založila si na tom biznis so samolepkami, ktoré sa pripevňujú na mobil alebo počítačovú myš, aby chránili pred zlým žiarením. Bronzom sme ocenili národom milovaného Karla Gotta za jeho fušovanie do ezoteriky. V družstvách sa najlepšie umiestnil WM magazín pod vedením Jiřího Wojnara za propagáciu protivedeckých nezmyslov, striebro dostal Jiří Mašek za svoj internetový časopis www.osud.cz, a bronz slávna rozhlasová stanica Rádiožurnál za propagáciu astrológie, numerológie a ďalších nezmyslov.

Máte nejakú podnetnú myšlienku, o ktorú by ste sa chceli na záver podeliť s našimi čitateľmi?

Klam, podvod, ba i krádež patria k „normálnej" stratégii živočíchov a prirodzene vplynuli aj do stratégie najvyššieho primáta – človeka. V záujme humanizmu a altruizmu musíme podvod stíhať, lebo je rovnako úspešný a môže napáchať veľké škody. Náš svet by bol plný horkosti a trápenia, keby sme dali zelenú klamaniu a podvodom a nijako ich nestíhali. Nenechajme sa podvádzať, manipulovať. Ak budeme pozorní, z času na čas zbadáme, že „kráľ je nahý".

Ďakujem za rozhovor. ■

Preklad: A. MRÁKOVÁ

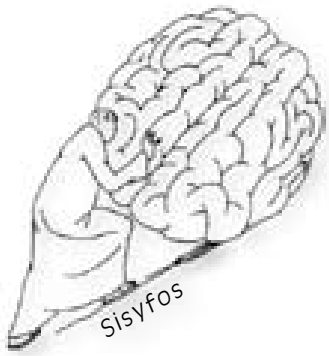

Ku komu sa dovalili Bludné balvany?

VĚRA NOSKOVÁ

Reportáž z udeľovania anticeny *Bludný balvan 2002* autorom pavedeckých výrokov a teórií Českým klubom skeptikov Sisyfos

Jedným zo spôsobov, ako varovať dôverčivých ľudí pred lovcami duší (a bankoviek) je každoročné udeľovanie anticeny *Bludný balvan* za mätenie českej verejnosti a zavádzajúci spôsob myslenia zvláštnym komitétom Českého klubu skeptikov *Sisyfos*. Do čela komitétu sa postavil splnomocnený Sizyfov vyslanec, astrofyzik Jiří Grygar, ktorý súťaž „bludárov" vymyslel a uviedol do života. I tento rok sa, ako vlani, konala šou v antických kostýmoch v posluchárni Matematicko-fyzikálnej fakulty Karlovej univerzity v Prahe, lebo duch a tradícia tejto fakulty sú vede, racionalite a kritickému mysleniu tak veľmi naklonené, že im neprekážajú divadelné prvky predstavenia, útočnejší humor ani nezvyčajné oživenie v sále. To nastalo vždy – nielen po vyhlásení príslušného laureáta, ale aj vtedy, keď sa ocenený postavil k mikrofónu, aby za cenu poďakoval.

Bludný balvan v kategórii jednotlivcov získali: zlato MUDr. Josef Hrušovský, striebro akademická maliarka Jiřina Průchová a, bohužiaľ, len bronz inak vždy zlatý Karel Gott.

Aktéri aktuálnej „antickej šou" už zrejme vedia, na koho čakajú Blúdne balvany

Sizyfova družina kontaktéra Jiřího Grygara ani nečakala, že zlatý slávik si pre obyčajný bronz príde. Zvedavosť fyzikov, čím a ako tento laureát meral vibrácie Zeme spojené s vibráciami živých organizmov, ktoré sa vraj zvýšili zo siedmich kmitov za sekundu na jedenásť, zostala neuspokojená. Taktiež ďalšie spevákove tvrdenia, že na diaľku vie očarovať bankové konto a naučil sa byť prítomný so svojím duchom nejaký čas vo svojom tele, sú fascinujúce, avšak nedoložené. Ďalší ocenení jednotlivci sa však v oblasti rozprávok a popierania fungujúcich prírodných zákonov prejavili výraznejšie.

Je zvykom dovaliť vždy jeden balvan do teritória liečiteľstva, kde je všetko možné. Kvantový homeopat, MUDr. Josef Hrušovský, ktorý dostal zlatý Bludný balvan, však nie je len obyčajný liečiteľský ujko – kedysi bol skutočný lekár, pneumológ a pediater, ale v medicíne sa vraj sklamal. Zistil, že ako lekár neslávi úspechy ani v rovine prinavrátenia zdravia, ani v ekonomickej rovine. Titul MUDr. síce neodvrhol, ten sa vždy zíde, ale vymyslel kvantovú homeopatiu a vrhol sa na energetické bloky. Energetický blok je podľa Hrušovského chybná myšlienka alebo pocit, ktoré pacient v sebe má, a na základe toho koná, čím si znečisťuje jemné energetické telá. O tom, ktorá myšlienka je chybná, rozhoduje kvantový homeopat, lebo on vie nájsť energetický blok, odstrániť ho a tým chorobu vyliečiť. Hrušovský sa orientuje nielen v hmotnom tele pacienta, ale i v jeho éterickom, astrálnom, kauzálnom a intuitívnom tele. Je to kumšt, pretože každé telo sa realizuje

v inej časopriestorovej dimenzii. To však vôbec neprekáža, hovorí Dr. Hrušovský, ktorý dokáže bleskovo cestovať medzi dimenziami. V časopriestorových dimenziách sa stretáva so svojimi spolupracovníkmi – anjelmi, archanjelmi a elohímami, s ktorými vytvára operatívne lekárske konzíliá, a spoločne vyberú pre zablokovaného pacienta homeopatický liek. Zlatý laureát, pravdaže, popiera, že názov „kvantová" odvodzuje od kvantovej fyziky. Kvantová homeopatia získala zrejme označenie len od kvánt bankoviek, ktoré treba za „informovanú" vodu zaplatiť.

MUDr. Hrušovský rád prednáša pre verejnosť, predovšetkým o diamantovom lúči. Svojimi víziami dokáže zaplniť poldenný seminár, za ktorý stovky dám rady zaplatia i 600 korún, len aby mohli dýchať v blízkosti svojho idolu. Hrušovský vo svojej ďakovnej reči pozval prítomných na najbližšiu prednášku a zároveň ich upokojil, že vstupné bude len 120 korún. Tým potvrdil svoje podnikateľské kvality.

Strieborný Bludný balvan dostala, avšak odmietla prevziať, akademická maliarka Jiřina Průchová. Tá je totiž ústrednou postavou a oporným stĺpom projektu psychosomatickej artterapie. O čo ide? Tí, ktorí denne pracujú s elektronikou, dostávajú konečne šancu ozdraviť seba i životné prostredie. Stačí ozdobiť držiak mobilu alebo počítačovú myš nepatrným obrázkom – samolepkou od laureátky z pražského ateliéru GA/MO. Nebezpečné žiarenie sa eliminuje a prirodzená obranyschopnosť organizmu sa posilní. Pritom ide o celkom „lacnú" záležitosť: obrázok je za niekoľko stoviek, počítačov a mobilov máme u nás dokopy asi desať miliónov, dôkladná ochrana nás teda vyjde len na pár miliárd!

Veda zrejme zaostáva, keď považuje elektromagnetické žiarenie bežných spotrebičov za neškodné, kým jeho úroveň nepresiahne objektívne zdôvodnené normy. Výtvarníčka Jiřina Průchová objavila, že elektromagnetické žiarenie vo všeobecnosti vyvoláva pozorovateľný rozpad bielkovinových štruktúr živých tkanív alebo poruchy fyziologických postupov. Ukázala, že prostriedky zmienenej psychosomatickej artterapie dokážu takým deštrukciám účinne čeliť. Obrázok na samolepke, navrhnutý touto výtvarníčkou, jednoducho robí zázraky.

Laureátka trvá na tom, že jej výskum je prísne vedecký, preto sa proti udeleniu strieborného Bludného balvana ostro ohradzuje a od skeptikov vymáha ospravedlnenie. Po udelení ceny dokonca prečítala vyhlásenie, v ktorom okrem iného protestuje proti porušeniu Listiny základných práv a slobôd vo viacerých bodoch výborom Českého klubu skeptikov *Sisyfos*. Tým družine v antických rúchach zamotala hlavu – toľkých krívd sa dopustili? Skeptici vec momentálne konzultujú s právnikom; na druhej strane vedecký výskum výtvarníčky vzbudil ich záujem a chcú sa vydať po jeho stopách.

V kategórii družstiev získal za rok 2002 zlatý Bludný balvan WM magazín pod vedením Jiřího Wojnara, strieborný Bludný balvan si odniesol Jiří Mašek, šéfredaktor internetového magazínu www.osud.cz, a bronzový dostal Český rozhlas 1 – Rádiožurnál.

J. Wojnar (vpravo) preberá z rúk J. Grygara zlatý balvan a podstrkuje mu svoj „jurodivý" časopis

Kľúčový význam Wojnarovho WM magazínu má rubrika *Voľná energia*. Tej je v prírode bárskoľko a množstvo jej je dokonca vo vákuu. No jasné, poznáme vedcov! Fyzici vraj popierajú možnosť jej čerpania z vákua len preto, aby sa zavďačili energetickým koncernom. Priekopníckym vynálezom založeným na tomto princípe je generátor elektrickej energie MEG, ktorý neobsahuje žiadne pohyblivé súčasti, preto sa nikdy neopotrebuje a je vhodný pre domácnosť. Do tretice sa čitateľom ponúka nabíjačka Aladin, ktorá z jedného akumulátora úplne nabije dva ďalšie rovnaké akumulátory. Škoda len, že výskumný tím pri WM magazíne programovo odmieta funkčnosť svojich prístrojov verejne predviesť s odôvodnením, že si ich predsa každý môže postaviť sám podľa návodu v časopise.

Autori a priaznivci WM magazínu sa taktiež s ustaraným výrazom pripravujú na príchod veľkej planéty X, ktorá je vraj odjakživa súčasťou slnečnej sústavy, a už roku 2003 zničí väčšinu života na Zemi. Pán Wojnar sa k tomu vyjadril takto: „Čo sa mňa týka, presťahujem sa do Moravského krasu. Najlepšie priamo do Macochy... Možno sa tam stretneme všetci." Je možné, že niektorí čitatelia WM magazínu sa už chystajú, že zvyšok života strávia v Macoche pri tomto znepokojujúcom laureátovi. Svet tak príde o veľké duše a mozgy.

Strieborný Bludný balvan si odvalil Jiří Mašek, šéfredaktor serveru www.osud.cz, ktorý s maniakálnou úpornosťou tvrdí, že „všetko je inak". *Osud* si rád na internete otvorí každý, kto sa chce ubezpečiť o tom, že všetci idú všetkým po krku a svet je otrasné miesto, kam sa narodiť. Napríklad armáda USA zameraním svojho tajného elektromagnetického systému HAARP, ktorý má mať riadiaci vplyv na rôzne atmosférické javy, spôsobila umelé zemetrasenie, ktoré vypuklo na hranici neposlušného Nemecka a taktiež k vojne s Irakom nelojálneho Francúzska. Rovnakým spôsobom zároveň vyvolala zemetrasenie v Číne. Neobvyklé, tzv. skalárne elektromagnetické zbrane boli podľa osudu.cz použité nedávno naopak proti USA: najprv bol roku 1986 takto zničený raketoplán Challenger a síce konkrétne Teslovou húfnicou, riadenou KGB.

Najnovšie zničený raketoplán Kolumbia bol zase zostrelený skalárnym delom odniekiaľ z Číny. Newyorské mrakodrapy WTC boli 11. 9. 2001 pre zmenu zničené „laserovým delom". Navyše však aj boeingami 757 a 767, riadenými vraj úporne na diaľku americkou tajnou službou.

Počas tohto roka dôjde ku globálnej katastrofe našej planéty vyvolanej priblížením temného a nepreskúmaného telesa našej slnečnej sústavy menom Nibiru k Zemi. Klamalo sa nám tiež o výpravách lodí Apollo na Mesiac okolo roku 1970. Napríklad Neila Armstronga tam pri jeho pobyte a práci na povrchu sledovali najmenej dve mimozemské UFO, no zároveň na Mesiaci vlastne vôbec nikto nebol, pretože všetko sa vysielalo z filmových ateliérov.

Loď Eldridge, ktorá sa stala časopriestorovou obeťou tzv. Filadelfského experimentu, sa striedavo z časových vírov vynára a opäť sa v priebehu času stráca, aby so sebou strhávala nebohých výskumníkov, ktorí sa občas z týchto silných zážitkov zotavujú v psychiatrických liečebniach.

Pri svojej ďakovnej reči oslovoval laureát ktovie prečo celé ľudstvo, a tvrdil, že používame len polovicu mozgu. Skeptici, pravda, trvajú na tom, že aspoň pokiaľ ide o nich, používajú celý.

Bronzový Český rozhlas 1 – v Rádiožurnále, vo večernom vysielaní v sobotu 23. marca 2002 v programe *O všetkom s vami* venovanému civilizačným chorobám, si moderátor Václav Žmolík pozval do štúdia kvantového homeopata MUDr. Josefa Hrušovského, aby poslucháčom vysvetlil, že civilizačné choroby možno vyliečiť úpravou karmy (nie ohrievača vody) pomocou kvantovej homeopatie.

V hlavnej dennej spravodajskej relácii *Ohlasy dňa* v utorok 10. apríla 2002 po správe o vyžrebovaní poradových čísel strán a hnutí na júnové voľby do poslaneckej snemovne sa hlásateľka Pavla Kvapilová v priamom telefonáte obrátila na numerologičku Renátu Procházkovú, aby poslucháčom objasnila, ako výsledky volieb ovplyvnia jednak silné a jednak slabé čísla pridelené jednotlivým politickým stranám. Pani Procházková ani sekundu neváhala a o každom skúmanom čísle ihneď vedela, ako a prečo je také či onaké. Napríklad číslo 22 je silné, pretože 2 + 2 = 4. Proti takému logickému argumentu nemožno, prirodzene, nič namietať a tak vzniká otázka, či by sa najbližšie voľby nemohli obmedziť na jednoduchú procedúru, kde by sa jednotlivé strany iba prihlásili do volieb, volebné komisie by pod dozorom štátnej notárky vyžrebovali ich poradové čísla, zbor našich najlepších numerológov by ocajchoval silu tých čísel a podľa toho by sa hneď v prvom a jedinom skrutíniu rozdelili poslanecké mandáty.

V nočnom prúde Rádiožurnálu po piatkovej polnoci 23. augusta 2002 poslucháčom takmer celú hodinu radil nádejný český astrológ Antonín Baudyš junior. So suverenitou dobrým astrológom takou vlastnou na rozhlasových vlnách nezištne odovzdával trefné rady poslucháčom trpiacim nespavosťou či rozličnými osobnými alebo majetkovými ťažkosťami.

„Spovedaných" vedcov na týchto rozhlasových vlnách však vopred varujú, že musia byť struční – čokoľvek dlhšie než dve a pol minúty sa považuje za trepanie a násilie na úbohých poslucháčoch, ktorí sa po takej vedeckej „záťaži" už nemôžu dočkať nejakej tej pesničky.

Štyria z laureátov prijali balvan s vďačnosťou. Z lavíc posluchárne sa k nim pred katedru vrhal húf roztúžených dám s kvetinami a bozkami, Jiřímu Maškovi ktosi, naopak, doniesol tŕňovú korunu, lebo sa zrejme obetuje nevďačnému ľudstvu.

Podvečer završil skepticko-ezoterický seminár *Vieme to lepšie*. Jeho perlou bola tanečná a pantomimická scénka *Duch víťazí nad hmotou*. Názov bol však ironický; prirodzene, išlo o to dokázať, že telesný magnetizmus je pre skeptikov obnosená vesta, ale nehodlajú – na rozdiel od rôznych liečiteľov a ezoterikov – z toho profitovať. Skeptička Oľga Kracíková predviedla orientálny brušný tanec s taniermi činiek na pleciach, pričom alegorickú postavu hmotára, materialistu, ktorý sa pachtil s činkami bez duchovnej nadstavby a elegancie, prakticky znemožnila. Nato privolaný lekár citoval svojho kolegu z kožnej kliniky, ktorý vie všetko o príčinách priľnavosti nahej kože. Prítomní „jurodiví" zažili sklamanie, skepsa opäť slávila svoj triumf.

Bludné balvany rozdával Český klub skeptikov brániaci vedu a spochybňujúci jej odporcov a nenávistníkov už po piaty raz. ■

Foto: J. NOSEK

Preklad: A. MRÁKOVÁ

V scénke Duch víťazí nad hmotou sa brušná tanečnica O. Kráciková usiluje pokoriť užasnutého „vulgárneho materialistu" R. Volhejna

Věra Nosková (* 1947) – je novinárka, v súčasnosti na voľnej nohe, zaoberajúca sa predovšetkým popularizáciou vedy v dennej tlači, rozhlase i televízii. Píše knihy, tretia a zatiaľ posledná publikácia s názvom *Je to hustý* sa vyznačuje dobiedzavým i láskavým humorom. Je predsedníčkou Českého klubu skeptikov Sisyfos. Ako členka správnej rady nadácie Inka sa zaujíma o život detí peruánskych Indiánov. Nadácia umožňuje študovať asi 150 chudobným deťom. Autorka má dvoch dospelých synov, tretím na diaľku „adoptovaným" synom je pätnásťročný Wiliam z Peru, ktorý sa chce stať lekárom.

Divotvorcovia z močarísk

DAREK PIETREK

Zástancovia šarlatánstva vedia, ako sa dostať k najslabším miestam ľudskej osobnosti. Nepredávajú tovar len vďaka kvalite svojich produktov, ale najmä vďaka schopnosti presvedčiť klienta. V súčasnosti sa veľa hovorí o rozličných módnych a zároveň zaujímavých „liečebných metódach". Toto ustavičné hľadanie senzácií či tajomnosti niektorými ľuďmi ma už dávno prestalo iritovať. Rozčuľujú ma však ešte tzv. „divotvorcovia z močarísk", ktorí vraj vedia, kedy sa čo nevydarí a poznajú recepty na všetky zdravotné ťažkosti (používajú pritom najčastejšie tzv. prírodné lekárstvo). Bohužiaľ, ešte aj dnes je veľký dopyt po takomto type takzvaných divotvorcov. Preto chcem ponúknuť desať pravidiel, ktoré nás poučia, ako nenaletieť týmto novodobým šarlatánom – liečiteľom:

1. Pamätaj, že šarlatánstvo sa zriedkakedy prezentuje ako niečo nezvyčajné

Šarlatáni veľmi často používajú odborný slovník a citujú (pravdivo alebo falošne) vedecké pramene. Niektorí z nich majú dokonca vedecké tituly, ale na svoju činnosť si vybrali cestu, ktorá nemá nič spoločné s vedou.

2. Vyhýbaj sa všetkým „špecialistom", ktorí tvrdia, že väčšina chorôb je spôsobená zlou stravou, alebo že väčšinu chorôb možno vyliečiť užívaním potravinových doplnkov

Napriek tomu, že niektoré choroby naozaj súvisia s diétou, väčšina z nich s ňou nemá nič spoločné. Okrem toho vo väčšine prípadov, v ktorých je diéta činiteľom ovplyvňujúcim zdravie, riešením nie je užívanie vitamínov, ale zmena tejto diéty.

3. Veľmi opatrne treba prijímať rozprávané historky a svedectvá

Ak niekto tvrdí, že bol vyliečený vďaka neobyčajným špecifikám (farmaceutickým liekom zamiereným na určitú chorobu), rozmýšľaj alebo sa opýtaj lekára, či nemôže byť iná príčina toho uzdravenia. Mnohé z príznakov ochorenia časom samovoľne zanikajú a väčšina chronických ochorení sa strieda s obdobiami bez príznakov choroby. Osoby, ktoré poskytujú svedectvá o vyliečení nádoru neklasickými metódami, sa často liečili aj klasickými metódami. Budú nás však uisťovať, že sa uzdravili vďaka neklasickým metódam. Časť svedectiev je preto jednoducho falošná.

4. S opatrnosťou treba prijímať aj pseudolekársky žargón

Mnoho šarlatánov namiesto toho, aby liečili chorobu, vám navrhne „očistenie" organizmu, „znovuvytvorenie chemickej rovnováhy", „uvoľnenie nervovej energie". Sľubuje prinavrátiť „harmóniu s prírodou" alebo zlepšiť určité „slabosti" niektorých orgánov. Použitie pojmov, ktoré sa nedajú zmerať a dokázať, dovoľuje tvrdiť, že boli účinné, napriek tomu, že nič konkrétne nespravili.

5. Nedaj sa oklamať paranoickými obvineniami

Predstavitelia nekonvenčnej medicíny často hovoria, že lekári, farmaceuti a vláda sú spiknutí proti metódam, ktoré používajú. Nemajú na to, samozrejme, žiadne dôkazy. Bolo by proti logike myslieť si, že veľké skupiny ľudí by sa mohli postaviť proti metódam, ktoré by raz mohli vyliečiť ich samých alebo ich blízkych...

6. Zabudni na „tajné liečebné metódy"

Príznačné pre vedecký prístup je deliť sa o vedecké objavy. Šarlatáni však svoje liečebné metódy držia v tajnosti a to aj

Kulty v období helenizmu a rímskeho cisárstva (4)

Počas občianskych vojen v 1. storočí pred Kr. značne upadla viera v starých bohov ako ochrancov rímskeho štátu, ktorý sa postupne menil na cisárstvo. Veľkí bohovia strácali vplyv, na druhej strane si však obľubu získavali menšie božstvá, napríklad Fortúna ako bohyňa šťastia a úspechu. Úpadok starej viery si všimol aj Cicero, avšak tradičných bohov odstraňovať nechcel, hoci jeho viera bola väčšmi filozofická ako náboženská. Pozoruhodné je, že starí rímski bohovia celkom nezanikli, ale pretrvali až do neskorej antiky popri nových orientálnych božstvách, s ktorými často splývali, a tak si predlžovali svoju životnosť.

Nástupom Augusta k moci sa začína obdobie rímskeho cisárstva (30 pred Kr. – 476). Augustus bol prezieravý. Nechal sa titulovať princeps, čiže sa považoval vždy len za prvého medzi rovnými a formálne ponechal v platnosti všetky republikánske inštitúcie. To znamenalo, že museli zostať nedotknutí aj starí bohovia ako tradiční ochrancovia Ríma, ktorý založil Aeneas, syn bohyne Venuše. Augustus pochopil, že moc cisára sa musí zabezpečiť nielen politicky, ale aj nábožensky. Sám sa stal hlavným predstaviteľom rímskeho náboženstva tým, že si prisvojil titul najvyššieho kňaza – pontifex maximus.

V Augustovej ideológii principátu bolo od počiatku prítomných viacero helenistických čŕt. K tým najdôležitejším, ktoré si rímske myslenie osvojilo veľmi rýchlo, bolo vzdávanie božskej úcty vládcovi. V grécko–helenistickom svete je viditeľný postupný súvis medzi úctou k človeku a uctievaním božstva, a tento zvyk začal prenikať i do Ríma. Cisár Augustus však zásadne odmietal božské pocty a kult svojej osoby dovolil jedine v spojení s bohyňou Roma, ktorá personifikovala Rím a jeho bohov. Kult Romy pochádzal zo Smyrny, kde je doložený v 2. storočí pred Kr. Zásluhu na jeho rozšírení mali Gréci, ktorí takto personifikovali Rím ako mesto i štát súčasne. Bolo to abstraktné božstvo, podobne ako bohyňa Concordia. Gréci totiž nedokázali prijať Jupitera ako typicky rímske božstvo, ale Roma bola pre nich prijateľná. Stelesňovala im svet rímskych bohov. Keď Augustus dovolil spojenie svojej osoby s týmto kultom, urobil vlastne ústupok gréckej mentalite a ich sklonom k pochlebovaniu.

Významným Augustovým pomocníkom pri vytváraní rímskej štátnej ideológie principátu bol jeho príbuzný Marcus Agrippa. Zaslúžil sa o postavenie rímskeho Panteónu, pôvodne na poctu Augusta a Caesara, jeho adoptívneho otca. Augustus to odmietol, a tak sa Panteón stal chrámom zasväteným všetkým bohom. Svoju a Agrippovu sochu Augustus dovolil umiestniť len v predsieni chrámu, čo na druhej strane znamenalo, že prístup ku všetkým bohom bude strážený práve nimi dvoma, pričom Augustus sa fakticky stal bohom už za svojho života. V samotnom Panteóne stáli na čestných miestach sochy božských predkov Rimanov: Mars ako otec Romula a Venuša ako matka Aenea, ďalej zbožštvený Caesar a dvadsaťšesť bohov. Panteón bol vybudovaný roku 25 pred Kr. a prestavaný za Hadriána (125 – 128).

Božských pôct sa dostávalo rímskym cisárom až po ich smrti, keď došlo k ich oficiálnej apoteóze (zbožšťovaniu). Len cisári ako Nero, Domician a im podobní si vynucovali božské pocty už počas svojho života. Priame stotožnenie cisára s bohom sa udialo až v 3. storočí. Táto skutočnosť bola vyjadrená aj v oficiálnej titulatúre: cisár je pán a boh – Dominus et Deus. To však už nebola doba principátu, ale dominátu. ■

PETER GAŽÍK

preto, aby sa im nemohlo dokázať, že sú často neúčinné. Keby niekto našiel novú, skutočne účinnú metódu liečby, neutajoval by ju. Ak by sa nejaká terapia ukázala ako účinná, zvlášť v prípade vážnych ochorení, ten, kto by ju vynašiel, by sa stal veľmi slávnym a bohatým, keby sa o ňu rozdelil s druhými.

7. Nedôveruj liečivým bylinkám

Liečivé bylinky sú rozširované obyčajne pomocou rôznych reklám (niekedy aj klebiet), ba dokonca folklórom a tradíciou. Rozvoj výskumu v medicíne ukázal, že mnoho byliniek je v skutočnosti málo účinných. Priniesol aj zastúpenie niektorých byliniek syntetickými zložkami, ktoré sú spravidla účinnejšie. Treba vedieť, že mnohé bylinky obsahujú stovky chemických zložiek, ktoré ešte neboli definitívne klasifikované a preskúmané. Napriek tomu, že niektoré z nich sa ukazujú byť niekedy účinné, iné sú, alebo môžu byť, škodlivé. Pri praktizovaní účinných metód liečenia klasickými konvenčnými metódami bylinkárstvo zriedka býva výlučným riešením.

8. Buď skeptický, keď je terapia predstavovaná ako účinná pri veľkom počte rôznych chorôb, obzvlášť vážnych

Nejestvuje všeliek, ktorý „lieči všetko"!

9. Ignoruj pokusy využívať tvoj egoizmus

Jednou z najúčinnejších ciest, ktorými sa šarlatáni dostávajú k svojim obetiam, je sugescia, že pristupujú k nim individuálnym spôsobom. Presviedčajú nás, že ak aj účinnosť ich metód všeobecne nie je vždy stopercentná, nemusíme sa preto zvlášť trápiť, lebo môže byť účinná práve v našom prípade.

10. Nedovoľ, aby utrpenie ovplyvnilo tvoju rozvahu

Ak si myslíš, že tvoj lekár sa o teba dostatočne nezaujíma, ak sa dozvieš, že tvoja choroba je nevyliečiteľná, ak to nechceš prijať do svojho vedomia bez boja – nevzďaľuj sa od všeobecne prijatého vedeckého systému ochrany zdravia. Porozprávaj sa o svojich obavách s lekárom, alebo si jednoducho nájdi iného odborníka. ■

Z časopisu SEKTY I FAKTY preložila: –dj–

Sekty ako spoločensko-kultúrny fenomén

GRZEGORZ DAROSZEWSKI

Vedci sa už roky usilujú pestrý fenomén siekt rozličným spôsobom usporiadať tak, aby bolo možné sa v takom labyrinte orientovať, a najmä ho lepšie pochopiť. Vzniklo veľa typológií nových náboženských hnutí, ktoré môžeme rozdeliť do troch kategórií: 1. – odmietajúce svet, 2. – akceptujúce svet a 3. – prispôsobujúce sa svetu.

Nové náboženské hnutia typu „odmietajúce svet"

Sektám tohto typu sa materiálny a spoločenský svet javí ako skazený, neduchovný, odpudzujúci. Najčastejšie majú náboženský charakter. Uctievajú nejakého boha alebo vodcu (guru), pre ktorého sa jeho členovia obetujú, zriekajú sa samých seba. Také hnutia uprednostňujú život v komunitách izolovaných od sveta. Klasickým príkladom sú náboženské skupiny ako Medzinárodná spoločnosť pre uvedomovanie si Krišnu či Božie deti.

Výskumy ukazujú, že do týchto siekt sa hrnú zvlášť mladí ľudia pochádzajúci zo strednej vrstvy. Medzi členmi Hare Krišna hnutia v Spojených štátoch až 85% má menej ako 26 rokov a len 3% nad 30 rokov. Do Hnutia Ježiš (tiež USA) vstupujú najviac ľudia vo veku od 14 do 24 rokov. Vo Veľkej Británii do Cirkvi zjednotenia (Munovej sekty) – najčastejšie vo veku medzi 19 a 30 rokmi.

Mládež, ktorá vstupuje do nových náboženských hnutí tohto typu, sa búri proti materializmu dnešnej kultúry, neosobnému zbyrokratizovaniu života, proti bolestnému prežívaniu odcudzenosti a nedostatku vzájomnosti, autentickosti a spontánnosti správania v spoločnosti, kde sa uprednostňuje vopred určená rola, ktorú treba zahrať, či je to v zamestnaní, v rodine alebo v oficiálnych náboženských inštitúciách. Inými slovami – títo mladí odmietajú autoritu spoločnosti, lebo obmedzuje ich slobodu, spontánnosť či autentickosť, avšak hneď ako sa stanú členmi sekty či nového hnutia, radikálne sa podriaďujú autorite charizmatického vodcu a bezhranične sa mu obetujú.

Nové náboženské hnutia typu „akceptujúce svet"

Adepti týchto hnutí sú obyčajne starší ako členovia hnutí odmietajúcich svet. Vekový priemer členov hnutia Ľudská potencia je 35 rokov. Účastníci hnutí tohto druhu v prevažnej miere pochádzajú zo strednej vrstvy, zámožnejšej ako v prípade siekt odmietajúcich svet. Mnohí z nich majú vysokú odbornú kvalifikáciu a stúpajú po rebríčku kariéry. Adeptom tejto skupiny sľubujú sebarealizáciu, zdokonaľovanie sa, dosiahnutie plnosti. Ponúkajú moc, postavenie, získanie sebadôvery, osobnú atraktívnosť a veľké kompetencie tým, ktorí pociťujú ich nedostatok alebo po nich túžia, pretože dávajú istú satisfakciu a zmysel života človeku v dnešnej kultúre. Netreba si myslieť, že cieľom týchto hnutí je svetový úspech jej členov. Sľubujú oveľa viac – osobnú integráciu, pocit dôležitosti a hodnoty, duchovný rast a využitie skrytých možností v človeku.

Nové náboženské hnutia typu „prispôsobujúce sa svetu"

Sú to hnutia tradičnej náboženskej orientácie, ale oveľa viac ako všetky cirkvi zdôrazňujú hodnotu jednotlivca, jeho vnútorného života, osobnej skúsenosti s Bohom, povedali by sme – na škodu spoločenského poriadku. V hnutiach tohto typu sa dôležité miesto pripisuje spoločnému rituálu, pričom sa nezabúda na potrebu vyjadriť osobnú náboženskú skúsenosť. Môžeme si všimnúť, že hnutia tohto druhu často

vyrastajú z protestu proti oslabeniu ducha a vlastnej životaschopnosti náboženstva, z protestu proti štruktúram, inštitúciám a úradu, ktoré dominujú nad spontánnosťou, slobodou, a „osobným" stretnutím s božstvom. Dalo by sa povedať, že si zamilovali biblický citát „Duch veje, kam chce" a neobmedzujú sa na úradných a oficiálnych predstavených. Klasickým príkladom nových hnutí tohto typu sú tzv. letničné (turíčne) hnutia.

Nové a svetové

Fenomén siekt bol, samozrejme, známy už vo vzdialenej či bližšej minulosti, avšak bol to jav okrajový a zvyčajne veľmi účinne likvidovaný kresťanstvom. Skupiny, ktoré jestvovali v dejinách a ktoré by sme mohli z dnešného pohľadu viac-menej priliehavo označiť názvom sekta, po rýchlom a búrlivom rozkvete nakoniec prechádzali do podzemia a v ustavičnom prenasledovaní (ak pretrvali) viedli skrytý život malých skupín. Sekty sa stali viditeľným, citeľným a vplyvným javom až v posledných niečo vyše sto rokoch.

Tento jav nových náboženských hnutí sa zintenzívňuje nielen v zmysle počtu, ale aj priestoru – zasahuje totiž celý svet. Sekty vznikajú a zapúšťajú korene na všetkých kontinentoch, v každom kúte sveta nachádzajú živnú pôdu (s výnimkou islamských štátov, kde sa neuznáva právo slobody svedomia a vyznania). Nové náboženské hnutia v USA vznikli v minulom storočí, a to najmä v posledných 40 rokoch. Pochádzajú predovšetkým z protestantizmu, ale aj z východných náboženstiev, ako aj zo syntézy náboženstva a psychológie. Z USA sa preniesli do Južnej Ameriky, južnej Afriky, na Filipíny a do Európy.

Prudký a rýchly nárast siekt či nových náboženských hnutí po celom svete má veľa príčin. Chcem poukázať na jednu z nich, podľa môjho názoru zásadnú, ktorá až v budúcnosti ukáže svoju nebývalú moc: technologickú revolúciu, zdroj dnešného prudkého rozvoja masovokomunikačných prostriedkov.

Dnešné médiá, ktoré umožňujú prakticky okamžité odovzdávanie informácií po celej zemeguli, sú nielen zdrojom takýchto informácií o činnosti a doktríne – učení rozličných nových náboženských hnutí, ale aj, ak nie svojskou reklamou, tak aspoň inšpiráciou. Kto na svete by bez dnešných všadeprítomných a povedal by som dotieravých médií počul o jestvovaní sekty Hnutie za obnovenie desiatich prikázaní v nejakom zákutí Ugandy a o tragickej smrti jej členov v marci roku 2000? Táto sekta, do ktorej patrí len niekoľko tisíc členov, vyše mesiaca na seba sústreďovala pozornosť takmer celého sveta. Treba tu povedať, že z pohľadu všeobecne rozšírených noriem fungovania dnešných médií sú sekty mediálne veľmi atraktívny jav. Pre istú časť novinárov, ktorí veľa svojho pracovného času trávia hľadaním čo najsenzačnejších a najpikantnejších zaujímavostí, sú nové náboženské hnutia chutným sústom. Tento obraz dopĺňa skutočnosť, že redakcie za náboženskými záležitosťami vysielajú novinárov často bez dostatočných teologických či náboženských vedomostí.

Dôležitosť dnešných masovokomunikačných prostriedkov si uvedomili nové náboženské hnutia a urobili to oveľa skôr, než veľké cirkvi či tradičné náboženstvá. Veľa siekt má svoje časopisy s vysokým nákladom, vydavateľstvá, vysielacie rozhlasové stanice, televízne stanice, internetové stránky a servery. Svedkovia Jehovovi pri získavaní ľudí pre ich organizáciu, s ktorou sme všetci oboznámení, od začiatku svojej existencie kladú veľký dôraz na propagáciu pomocou rôznych masovokomunikačných prostriedkov. Filmové umenie bolo ešte len v plienkach a Svedkovia Jehovovi už vyprodukovali film *Fotodráma Stvorenia*, ktorý do roku 1914 videlo až 9 miliónov ľudí. Roku 1913 kázne jedného z ich vodcov boli určené 15 miliónom čitateľov. Roku 1933 disponovali 408 vysielacími rozhlasovými stanicami. V sedemdesiatych rokoch jedna z prioritných publikácií tohto náboženského hnutia *Poznanie, ktoré vedie k večnému životu*, bola vydaná v 117 jazykoch v celkovom náklade 107 miliónov exemplárov.

Už len tieto údaje ukazujú, akú obrovskú úlohu pri šírení nových náboženských hnutí majú dnešné médiá. V čase, keď veľké tradičné náboženstvá diskutovali, či sú masovokomunikačné prostriedky vhodné na prezentáciu ich doktríny, liturgie, tajomstiev atď., sekty ich už dômyselne využívali. Nedivme sa, že v Poľsku je dnes až 130 tisíc Svedkov Jehovových, ktorí do tejto krajiny prišli ani nie tak dávno, ale iba 550 tisíc pravoslávnych či 87 tisíc evanjelikov – denominácií, ktoré v Poľsku pôsobia už celé stáročia.

Spoločenské ohrozenie a ochrana

Sekty či nové náboženské hnutia viac-menej do sedemdesiatych rokov 20. storočia boli v podstate problémom (ohrozením) len pre veľké cirkvi. Dnes sa však stali záležitosťou a problémom aj svetskej spoločnosti, štátu a dokonca medzinárodných spoločenstiev.

Nové náboženské hnutia, ich veľkosť, rozsah a v prípade niektorých siekt (povedzme to opatrne) metódy pôsobenia sa nakoniec museli stať verejnou záležitosťou. A preto, lebo v našich kultúrnych kruhoch, ktoré však majú vplyv na celý svet, dominuje názor, že náboženstvo je súkromná záležitosť, prebudenie spoločnosti mohlo nastať až spolu s objavením sa negatívnych javov, generovaných aspoň časťou siekt, keď sa ukázalo, že sú reálnym ohrozením pre rodiny, spoločnosť či štát. Reakcie spoločnosti majú predovšetkým obranný charakter: rodiny sa odvolávajú na súdne inštancie, zakladajú obranné skupiny, vplývajú na legislatívnu činnosť vlád svojich štátov, vykonávajú osvetovú činnosť, vlády vydávajú vyhlásenia, vytvárajú špeciálne komisie, ktoré skúmajú ohrozenie zo strany siekt a navrhujú radikálne zásahy krajín voči nebezpečným sektám – pričom týmito návrhmi sa obyčajne všetko končí.

Doteraz nijaký štát neschválil špeciálne represívne zákony, uspokojujúc sa s používaním už jestvujúcich právnych predpisov. Objavuje sa rozpor medzi oficiálnymi deklaráciami a skutočnými, veľmi obmedzenými administratívnymi postupmi. Vlády radšej zvolávajú komisie pre výskum, informujú a vydávajú hlásenia.

DOTERAZ NIJAKÝ ŠTÁT NESCHVÁLIL REPRESÍVNE ZÁKONY, USPOKOJUJÚC SA S POUŽÍVANÍM UŽ JESTVUJÚCICH PRÁVNYCH PREDPISOV. OBJAVUJE SA ROZPOR MEDZI OFICIÁLNYMI DEKLARÁCIAMI A ADMINISTRATÍVNYMI POSTUPMI.

Deje sa tak preto – a nemôžeme sa tomu čudovať –, že sloboda svedomia a náboženská sloboda musia byť štátom uznané ako absolútne a neodlučiteľné právo, inak sa narušia ľudské práva alebo verejný poriadok. Európsky parlament roku 1992 vyhlásil: „Usudzujeme, že sloboda svedomia a vyznania zaručená článkom 9 Európskej deklarácie o ľudských právach neumožňuje vytvárať špeciálnu legislatívu v záležitosti siekt, lebo by vytvárala možnosť napadnúť základné práva, ako aj tradičné náboženstvá." Európsky parlament zopakoval toto stanovisko v Správe o sektách a kultoch z 22. júna 1999, odporúčajúc štátom „podporovať vytváranie národných alebo regionálnych centier informácií a mimovládnych organizácií, ktoré by pomáhali obetiam (alebo rodinám obetí) náboženských, ezoterických alebo duchovných skupín". Nakoniec vyzýva, aby sa „utvorilo európske observatórium, ktoré by národným centrám uľahčovalo výmenu informácií". Myslím si, že od štátnych či medzinárodných organizácií nemožno očakávať viac.

Na tomto mieste treba spomenúť posledný dokument francúzskej Medziministerskej misie na boj proti sektám (MILS) z februára 2000, ktorý francúzskej vláde navrhol, aby dve nové náboženské hnutia – Scientologickú cirkev a Chrám Rádu slnka – uznala za nelegálne. Diskusia, ktorá sa rozvinula v tejto krajine, ako aj medzinárodné reakcie na jej obsah a návrhy sa končia záverom, že akékoľvek pozbavenie legálnosti týchto hnutí neprichádza do úvahy, hoci šéf francúzskej vlády Lionel Jaspin vyhlásil, že nie je proti použitiu zákonnej moci proti sektám, ktoré pokladá za nebezpečné, pri zachovaní príslušných postupov. Dokument MILS stojí za zmienku aj preto, že sa v dokumente tohto druhu po prvýkrát sa uvádza definícia sekty: „Spoločnosť s totalitnou štruktúrou, ktorá môže, ale nemusí, hlásať náboženské názory a ktorej činnosť a pôsobenie ohrozuje ľudskú dôstojnosť a spoločenský poriadok".

Kríza kultúry a sekty

Zo spoločensko-kultúrneho pohľadu fenomén siekt nemôžeme pochopiť bez toho, aby sme sa na to pozreli v kontexte s javom krízy novodobej kultúry a dnešnej spoločnosti.

Jav nových náboženských hnutí má dnes celosvetový dosah. Je zrejmé, že kríza kultúry a spoločnosti nemá rovnaký priebeh v rôznych častiach sveta či na rôznych kontinentoch. Zdá sa však, že na vznik a existenciu siekt má podstatný význam kríza kultúry Západu (Európa a Severná Amerika), charakterizovaná udivujúcou expanziou či schopnosťou dobývať priestor, čomu napomáha zväčšujúca sa závislosť človeka v dnešnom svete.

Kritické hodnotenie západnej kultúry, ktoré predstavujem, neznamená, že si neuvedomujem jej svetlejšie stránky. Budem sa však sústreďovať na temnejšie stránky, a to z jednoduchého dôvodu, že práve ony majú rozhodujúci význam pre jav vzniku a pôsobenia siekt.

Dnešná kultúra sa nezaoberá kategóriami dobra a zla, pravdy a klamstva – v reklame je každé klamstvo dovolené, len aby sa podarilo predať výrobok. Klamstvo neprináša postih, ale úspech. V takejto kultúre sa robí výber medzi jedným a druhým práškom na pranie, nie však medzi dobrom a zlom... Takúto kultúru tvoria nudné, ničím sa nezaoberajúce plytké ideológie, ktorých cieľom je – keď budem hovoriť čo najvšeobecnejšie – „môj vlastný dobrý vnútorný pocit". Prekvitá kult úspechu, mladého tela, blahobytu, chvíľkových emocionálnych zážitkov, príjemností atď. A všetko sa to deje v čase obrovských a prudkých civilizačných premien. Všetko sa dáva do pohybu šialeným tempom, nevidieť pevné oporné body, zdá sa, že hranice medzi dobrom a zlom sa stierajú. Ťažko sa teda diviť, že v ľuďoch (kto z nás to nezažil?) vzniká strach, nepokoj, pocit ohrozenia, straty, vnútorného stroskotania, vykorenenia, človeka sa zmocňuje pasivita, strašia ho tiene samoty, anonymity, hynie teplo spolupatričnosti a zaradenia sa do nejakej trvalej skupiny.

Všetko to znamená, že súčasná kultúra Západu má deštruktívnu silu, na druhej strane však vzbudzuje, prináša a živí nové potreby, túžby, ašpirácie, otázky, úsilie. Sú to potreby, túžby, ašpirácie a otázky, na ktoré svetská spoločnosť a – priznajme – veľké tradičné náboženstvá, ba ani kresťanstvo, nemôžu uspokojivo odpovedať; ktoré nič nedokáže naplniť či nasýtiť, aspoň u istej skupiny ľudí. Dosť veľa ľudí takéto odpovede, naplnenie či nasýtenie nachádza v tom, čo ponúkajú nové náboženské hnutia či sekty. Nech už budeme nové náboženské hnutia hodnotiť akokoľvek, ony skutočne dávajú ľuďom pocit spoločenstva a spolupatričnosti, blízkosti a prijatia, poskytujú obyčajne jasné a jednoduché odpovede na ťažké a dramatické otázky, dávajú pocit plnosti a vykúpenia, vytrhávajú z anonymity a pasivity, zahŕňajú aktivitou, vytvárajú v človeku pocit spolurozhodovania o najdôležitejších ľudských otázkach atď.

Na tomto mieste je dôležité spomenúť postreh vatikánskej *Správy o sektách a nových náboženských hnutiach*: „Ako sa zdá, veľmi málo osôb vstupuje do siekt z nízkych pohnútok. Pravdepodobne najväčšia výčitka, ktorú možno adresovať sektám je, že často zneužívajú dobré úmysly a túžby nespokojných osôb. V podstate najväčšie úspechy dosahujú vtedy, keď spoločnosť alebo Cirkev nedokáže odpovedať na tieto ich dobré úmysly a túžby."

PRAVDEPODOBNE NAJVÄČŠIA VÝČITKA, KTORÚ MOŽNO ADRESOVAŤ SEKTÁM JE, ŽE ČASTO ZNEUŽÍVAJÚ DOBRÉ ÚMYSLY A TÚŽBY NESPOKOJNÝCH OSÔB.

Nové náboženské hnutia či sekty sú deťmi krízy súčasnej kultúry, a tiež veľkých náboženských tradícií, vrátane kresťanstva. Marylin Fergusonová, jedna z opôr hnutia či skôr náboženského prúdu New Age, v jednej z hlavných ideologických kníh hnutia *Spiknutie Vodnára* túto súvislosť vyjadrila veľmi jasne: „Naše patológie sú pre nás príležitosťou na zmenu." Je pravda, že niektoré sekty – nie všetky – sa živia krízou dnešnej kultúry, iné sa priam pričiňujú o jej prehĺbenie a ďalšie predstavujú – aj napriek mnohým deklaráciám – vážne ohrozenie spoločnosti a kultúry. Hoci je nevyhnutná okamžitá pomoc, prakticky každý zásah proti tejto deštruktívnej sile siekt je málo účinný – čo je nakoniec prirodzené. Prvoradou úlohou je preto nutnosť liečiť našu kultúru a predchádzať vzniku nových siekt. ■

Preklad: –dj–

Foto: B. RAKOVSKÝ

Grzegorz Daroszewski – zástupca riaditeľa Gdanského centra informácií o sektách a nových náboženských hnutiach.

DAGMAR GREGOROVÁ

Vesmírne eniobludy akad. Ignatenka (2)

Vráťme sa však ešte ku komunikácii so vzdialenými „zdrojmi kozmickej informácie" – ako ich autor nazýva – Nebeskými učiteľmi. Podľa Ignatenka sú to pre nás neviditeľné holografické bytosti, mysliace substancie či inak povedané energo-informačné štruktúry. Aj naša planéta je mysliacou substanciou a v jej okolí sa nachádzajú ďalšie energo-informačné substancie, ktorým sa ľudovo hovorilo duchovia živlov. A tak vraj existuje Duch zeme, slnka, vody, vzduchu (Ignatenko, A.: *Schola vitae*. Pragma, Praha 1998, s. 29). Všetky tieto bytosti či substancie stvoril Stvoriteľ, ktorého autor vníma ako dokonalú jemnohmotnú podstatu a vizualizuje si ju ako veľkú guľatú zlatú láskavú tvár s veľkým množstvom zlatých lúčov namiesto vlasov. Stvoriteľ stvoril aj absolútno, ktoré má nekonečne veľa rozmerov, v ktorom existujú aj iné vesmíry, taktiež obsahujúce rôzne formy uvedomelého života (tamže, s. 51).

Komunikácia medzi pozemšťanmi a energo-informačnými štruktúrami na Zemi a vo vesmíre prebieha, samozrejme, neverbálne pomocou „informacionov", ktoré ako zostupný prúd do nás vtekajú, alebo ako vzostupný z nás do celého vesmíru vytekajú cez sušumnu, prechádzajú cez čakry a rozlievajú sa až do jednotlivých buniek. Nehľadajte v knižkách o biológii pojmy ako *sušumna* alebo *pindala*, *ida* či *čakry*. Tie tam nepatria. Autor si ich vypožičal z filozoficko-teologických systémov Indie, Tibetu a Číny. Sú to vraj akési kanály a centrá, ktorými prúdia rôzne, oficiálnej vede neznáme kozmické energie, kladné a záporné hviezdne energie či energie jin a jang. „Profesor" Ignatenko, pravdepodobne inšpirovaný snahou fyzikov zjednotiť všetky známe fyzikálne interakcie do jednej teórie, zašiel oveľa ďalej. Usiluje sa o vytvorenie – ako to sám nazýva – „univerzálneho filozoficko-psychologického systému", ktorý spojí všetko so všetkým: „musí zahŕňať všetky známe filozofické, náboženské a ezoterické systémy, (...) musí vyriešiť neprirodzené oddelenie teológie, ezoterického učenia, vedy a umenia, pritom musí v plnej miere rešpektovať všetky známe základné vzory krásy a harmónie, poznatky vedy a teologické nazeranie Človeka a vesmíru" (tamže, s. 15).

„PROFESOR" IGNATENKO, PRAVDEPODOBNE INŠPIROVANÝ SNAHOU FYZIKOV ZJEDNOTIŤ VŠETKY ZNÁME FYZIKÁLNE INTERAKCIE DO JEDNEJ TEÓRIE, SA USILUJE O VYTVORENIE „UNIVERZÁLNEHO FILOZOFICKO-PSYCHOLOGICKÉHO SYSTÉMU".

Krásna, vznešene znejúca definícia, však? Lenže parafrázovať ju môžeme napríklad takto: Vytvorme strom, ktorý bude tvarom pripomínať baobab, ale bude to palma, kvitnúť však bude ako jabloň, bude mať šišky ako smrek, ale semenami budú jahody. Absurdné? O nič menej ako zjednotiť princípy vedy s teologickou dogmatikou, s tvrdeniami takzvaných parapsychológov, psychotronikov a ezoterikov a s praktikami mágie a okultizmu. To sa skôr podarí skrížiť mačku so psom.

Predstavte si napríklad, že na fyzikálnej medzinárodnej konferencii vystúpi uznávaný vedec a prednesie príspevok o tom, ako s dovolením Stvoriteľa nadviazal mimozmyslový kontakt s civilizáciou na planéte v súhvezdí Veľkého psa. Vzájomne si vymieňajú informácie, ktoré sa prenášajú neznámymi a doposiaľ neobjavenými časticami „informaciónmi" nekonečnou, ba možno aj vyššou rýchlosťou. Alebo na lekárskom sympóziu lekár oboznámi kolegov, ako pacientovi úspešne vyoperoval prebytočný mozog, lebo trpel bolesťami hlavy. Operácia nezanechala žiadne závažnejšie následky, pacient sa už cíti podstatne lepšie, takže renomovaný odborník odporučí používať túto radikálnu metódu liečby aj pri iných neurologických problémoch. Alebo astrofyzici vyšlú kozmickú loď na prieskum Božieho chrámu. Na teologických fakultách by potom mohli prednášať napríklad matematický dôkaz Božej existencie, a to výlučne v miestnostiach s odrušenými geopatogénnymi zónami. Vybraný študent by pritom opakoval indické posvätné mantry, ďalší odriekaval zaklínadlá z Veľkej knihy mágie. Ako dôkaz správnosti takého dôkazu by bola špiritistická seansa, kde by študenti vyvolali

ducha Henricha Lorentza (holandský matematik a fyzik, 1853 – 1928), aby si overili správnosť svojho vedeckého postupu.

Antisvet a 10 farebných svetov Alberta Ignatenka

Zdá sa vám, že mi preskočilo? Nuž po prečítaní časti Ignatenkovej knihy *Schola vitae* to celkom pripúšťam. Len s ťažkosťami sa usilujem pochopiť, že môj život je vraj nekončiacou sa reťazou reinkarnácií. Pod vedením pána „akademika" by som si na minulé životy dokázala aj pospomínať, takto som však odsúdená žiť len v zajatí tohto života. Prečo? Aby som odčinila svoju karmu, čo voľne pretransformované z východných filozofií do nám bližšej kresťanskej znamená, aby som si odpykala hriechy nazhromaždené nielen počas tohto, ale najmä počas predchádzajúcich životov. Nedozviem sa však, čo sa stane, ak si karmu „neodčiním" nikdy, pretože nepochybne medzi najväčšie hriechy patrí posmešná kritika kozmo-enio-psychohumanistického učenia.

A aby mi bolo jasné, odkiaľ takéto zlé a hriešne myšlienky prichádzajú, jedna kapitola knihy je venovaná *Antisvetu* (bývalé „peklo" obývané Satanom a padlými anjelmi). S takýmto antisvetom sme prepojení hviezdnym kanálom *Pingala*. Antisvet nám posiela choroby, utrpenie a zložité životné situácie a nešepkáva nám strach zo staroby a smrti, ale to je len klamlivá dezinformácia.

Albert Ignatenko však vypracoval metódy neutralizácie pôsobenia tohto Antisveta. Dokonca ako uvádza vo svojej knihe: „Podľa informácií, ktoré som získal z energo-informačných zdrojov jemných svetov, sa Antisvet postupne preorientúva – a to predovšetkým pôsobením Panny Márie. Dňa 16. apríla 1996 došlo k výraznému zmenšeniu Antisveta – jeho vplyv sa znížil asi o 70 percent" (tamže, s. 45).

Eštože má pán „profesor" prístup k dobre informovaným zdrojom. Po bičoch politických a vojnových konfliktov, ktoré si ľudstvo na seba za posledných pár rokov uplietlo, si vravím, že aj tých zvyšných 30 percent „antisveta" nám celkom vystačí. Oporou sú nám predsa „významné vedecké poznatky", teórie a učenie pána Ignatenka, ktorý si svojím pôsobením výlučne (ako všetci jemu podobní) v znamení dobra, lásky, pokory a zachovávania všetkých Božích prikázaní (najmä nikdy neklamal) už svoju karmu do veľkej miery odčinil. Čiže je takmer bez hriechov. A preto s čistým svedomím a s pokojom v duši môže tvrdiť, že náš vesmír je rozdelený na 10 základných svetov, ktoré majú svoju farbu a vibrácie: 10 – zlatý – svet Stvoriteľa - pre nás nepočuteľná vibrácia tzv. Božích fláut; 9 – biely – svet Ducha Svätého; 8 – ružový – svet Ježiša Krista; 7 – orgovánový – svet Panny Márie – tón H; 6 – modrý – svet intuitívny – tón A; 5 – svetlomodrý – svet karmický (vôle) – tón G; 4 – zelený – svet mentálny – tón F; 3 – žltý – svet astrálny – tón E; 2 – oranžový – svet éterický – tón D; 1 – červený – svet fyzicko-energo-informačný – tón C. Existujú však aj prechodové svety inštinktov, rozumu, múdrosti, pôvabu, či somatiky a sto ďalších podsvetov. Viete, koľko kurzov budete musieť absolvovať, kým sa v tom chaose imaginárnych svetov budete vedieť orientovať?

Aj v našom tele je toho odrazu nejako oveľa viac – nielen o spomínané kanály, čakry a podčakry, ale ako sa dočítame, máme aj osem duchovných tiel, ktoré vytvárajú večnú dušu. A sú to zároveň mysliace substancie nášho JA (tamže, s. 71) s mozgom a zmyslami pravdepodobne nijako nesúvisiace. Napokon načo? Informácie údajne získavame pomocou čakier, ktoré sa ako špirálovité kužele otáčajú proti smeru hodinových ručičiek a čím rýchlejšie sa krútia, tým viac energie a informácií získavame. Možno ich testovať a pomocou meditácií rozvíjať. (Takže namiesto neobľúbeného učenia v škole treba hodiny venovať meditácií a informácie si už k duchovne osvieteným deťom cestu nájdu.)

Okrem toho máme štyri aurálne telá, každé má taktiež svoju farbu, tón a spojenie s určitou čakrou. Jedno z nich – astrálne – sa môže oddeliť a „polietať" si mimo nášho fyzického tela. (Ak nepotrebuje pas, víza a stravu, je neviditeľné a neunaví sa, možno by sa dalo využiť na cestovanie po svete, zatiaľ čo naše ostatné telá „zarezávajú" v práci.)

S poltónmi sú zviazané tzv. *doplnkové telá*. Po smrti, ktorá je, samozrejme, len prechodom do ďalšieho života, všetky telá postupne opúšťajú fyzické telo a na rôznych úrovniach sveta odovzdávajú patričné informácie. Posledné – až na 9. deň po „smrti" – sa porúča aj astrálne telo. Ak sa mu to úplne nepodarí, na zemi sa objaví *poltergeist*, po našom – začne strašiť. Ignatenko dokonca cituje úryvok svojho telepatického kontaktu s takýmto poltergeistom, ktorému, prirodzene, pomohol, aby sa jeho astrálne zvyšky dostali tam, kam patria (tamže, s. 114).

Po smrti teda osem jemnohmotných tiel priletí do najvyššieho sveta, kde sa vyspovedajú, vykonajú pokánie, aby potom, podľa úrovne nadobudnutej karmy, boli opäť nasmerované na znovuzrodenie k zodpovedajúcej hviezde, na zodpovedajúcu planétu, do príslušnej civilizácie, aby sa v podobe dieťaťa narodili zodpovedajúcim rodičom s rovnakou úrovňou karmy. Žiadna dedičnosť, žiadna genetika. Žiadna nevinnosť dieťaťa. Rodičia takto môžu byť už svojím vopred karmou (hriešnosťou) obdareným potomkom doslova potrestaní.

Kniha Schola vitae sa okrem obludne bludného popisu absolutne nereálnej reality sveta a života hemží množstvom

Ignatenko odovzdáva eniopedagógom „kľúče k pochopeniu Podstaty Bytia"

REPORT

Náboženská sloboda v Európe opäť ohrozená?

Medzinárodná helsinská federácia (IHF) považuje náboženskú slobodu v Európe opäť za čoraz väčšmi ohrozenú. Na tlačovej konferencii vo Viedni 17. júla kritizovala, že porušovanie náboženskej slobody sa v Európe stáva „znova normou". Ciele ako národná bezpečnosť a boj proti terorizmu alebo fundamentalistickým skupinám sa vraj čoraz väčšmi používajú na obmedzovanie najmä menších náboženských spoločenstiev predovšetkým vo Francúzsku a v Belgicku. Aktivity týchto skupín sa od 90. rokov sledujú a kontrolujú. Podľa IHF sa tieto aktivity zameriavajú výlučne na skupiny, ktoré sú „mierumilovné a pôsobia v súlade so zákonom". Proti náboženským skupinám podľa nej nie sú potrebné nijaké mimoriadne opatrenia. Porušovania práv a zákonov sa majú stíhať súdne, ako je to v iných oblastiach. Podľa správy IHF predovšetkým niektoré štáty bývalého východného bloku, najmä Rusko a bývalé štáty ZSSR, čoraz viac potláčajú a pranierujú tzv. netradičné náboženstvá. Pritom niektoré náboženstvá, ku ktorým sa spravidla hlási väčšina obyvateľstva, sú tu privilegované. KP/TK KBS, 22. 7. 2003

Prenasledujú aj oficiálnu cirkev

ČÍNA – V Číne prenasledujú podľa slov hongkonského biskupa Josepha Zena Ze-Kiuna nielen Rímu vernú tajnú cirkev, ale čoraz viac aj oficiálnu Katolícku cirkev. „Napriek opačným správam, čínska vláda nejaví žiadnu ochotu ku kompromisom voči Vatikánu," povedal biskup Zen v Sankt Augustine pri Bonne. „O normalizácii vzťahov medzi čínskou vládou a Vatikánom vôbec nemôže byť reč. Čína o to už roky nemá záujem. Zlepšenie situácie miliónov čínskych katolíkov, ako sa o to usiluje Vatikán, však možno dosiahnuť iba pri vzájomnom porozumení. Prenasledovanie podzemnej cirkvi sa medzitým stalo normálnou vecou. Väčšinu oficiálnych biskupov už uznal aj Vatikán a oni sú oddaní pápežovi. Preto je vláda veľmi nervózna a týchto biskupov ostro prenasleduje." Čína prerušila diplomatické vzťahy so Svätou stolicou roku 1957 a slobodu náboženstva povoľuje iba „vlasteneckej" cirkvi. KIPA/TK KBS, 1. 8. 2003

až prekvapujúco absurdných rád na liečenie chorôb vlastných aj cudzích, na prípravu dokonalých jedál, návodov, ako získať jasnovidnosť, telekinetické schopnosti či dar ovplyvňovať počasie, ako nadviazať kontakt s duchmi, vesmírnymi bytosťami či Stvoriteľom. Základ tvoria v duchu vytvárané takzvané „energo-informačné programy". Okrem ich slovného obsahu, ktoré sa neraz podobá rozprávkovému zaklínaniu, majú mať aj v mysli predstavovaný určitý tvar či farbu. „Vysielajú" sa zväčša – ako v rozprávkach – nezrozumiteľným čarovných slovom – v tomto prípade takzvanou mantrou. Na rozdiel od rozprávkových ježibáb si však treba na začiatku vytvárania takéhoto zaklínadla – „programu" vraj vyžiadať súhlas Stvoriteľa.

Napríklad, viete aké jednoduché je omladnúť? Posaďte sa pred fotografiu z veku, do ktorého sa chcete vrátiť. Za jej ľavým okrajom napíšte zelenou fixkou *mladosť*, pod ňu červenou *zdravie* a napravo orgovánovou farbou *duchovnosť*. Desaťkrát v smere hodinových ručičiek očami prejdite tieto heslá a čítajte: zdravie, mladosť, 25 rokov, duchovnosť. V mysli spustíte film svojho života opačným smerom až k veku na fotografii, vsugerujete si, že celé vaše telo mladne a že fotografia je energoinformačná matrica pre tento proces. Ajhľa, ako ľahko je oklamať biologické zákonitosti! Alebo niečo či niekoho iného? Napríklad dôverčivých ľudí?

Záver

Stačilo! Je naozaj namáhavé prekonať sa a čo len prelistovať originál Ignatenkovej knihy. Písať o nej nie je o nič radostnejšie. A to som len letmo spomenula asi dvesto strán návodov na tvorbu imaginárnych „energo-informačných programov", ktoré Ignatenko na diaľku vysiela s gestom pravého šamana a s použitím príslušnej mantry ako zaklínadla, aby nimi vraj diagnostikoval, liečil, omladzoval, vyvolával spomienky na neexistujúcu minulosť a ovplyvňoval výsledky futbalových zápasov. Naučí to vraj kohokoľvek – so súhlasom Stvoriteľa, v mene pravdy a lásky, na záchranu ľudstva. Alebo, žeby tým len maskoval iné – oveľa subjektívnejšie a zištnejšie úmysly?!

„Táto kniha nemá vo svete analógiu" – tvrdí sa na zadnej strane Ignatenkovej publikácie *Škola života*. Nuž, to je asi jediná pravdivá veta, ktorú sa mi v tej záplave bludov podarilo nájsť.

Harmonizátory

Pretože aj Ignatenko prišiel na to, že človek je tvor pohodlný, namiesto „štúdia" všetkých jeho teórií a návodov si stačí za 1 600 Sk kúpiť tzv. „harmonizátor". Vlastníkovi tejto kartičky enio-vedec zaručuje významné zlepšenie kvality spojenia medzi človekom, vesmírom, zemou a životným prostredím, čo spôsobuje zvýšený prísun rôznych druhov energií potrebných pre organizmus. Na základe veľkého množstva kladnej kozmickej energie v organizme človeka sa odstraňuje únava a iné negatívne prejavy. Pritom nastávajú kladné zmeny všetkých parametrov ľudského organizmu a zrýchľuje sa evolučný proces na základe odpracovania mínusovej informácie (karmy).

Po 2 až 3-mesačnej práci sa u človeka vytvára trvalý duchovno-mravný stereotyp správania, dovoľujúci mu v súkromí i v práci používať len kladnú informáciu, prejavujúcu sa ako silný zdroj vzniku rôznych druhov energií prospešných pre organizmus. Na základe práce s kladnou informáciou vznikajú kladné emócie a stav lásky a dobra, spôsobujúci tvorbu endorfínov (hormónov šťastia). Tento stav zabraňuje procesu starnutia, spôsobuje omladzovací efekt a taktiež odokrýva a rozvíja skryté schopnosti, ako sú mimoriadny intelekt, telepatia, jasnovidenie, super sila, vyvedenie astrálneho tela a iné. V harmonizátore sa fixujú individuálne parametre bio-energo-informačného systému človeka. V procese práce s osobným solitónovo-informačným harmonizátorom človek „nadobúda duševný pokoj, zdravie, vysokú práceschopnosť, úspešný, plodný a šťastný život so silnou energo-informačnou ochranou."

Nuž – voči takémuto „zázraku" je bankomatová karta s miliónovým kontom úplná bezcennosť! ■

Foto: archív

Kauza New Age (2)

EVA ORBANOVÁ

Neskrývanou prednosťou nových prúdov je riešenie aktuálnych problémov dotýkajúcich sa ďalšieho smerovania ľudstva. Ony samy „vyjadrujú túžby ľudí", hoci je pravda, že príťažlivosť kultov siete New Age je nepriamo úmerná ich schopnosti tieto túžby uspokojiť. Mária Widlová v tejto súvislosti hovorí o nástupe „náboženstiev túžby". Skvelým príkladom je samospasiteľná metóda pozitívneho myslenia, v ktorej Boh je metaforou moci myslenia, modlitba nie je nič iné ako autosugescia a zlo je synonymom zlého vedomia. Pragmatickosť tejto autosugestívnej metódy spočíva v jej prispôsobení sa hodnotám modernej spoločnosti ako je úspech, výkonnosť a egocentrizmus...

Po smrti H. P. Blavatskej sa v Teozofickej spoločnosti výrazne presadili dve osoby – Anna Besantová a Alica Baileyová. Môžeme povedať, že práve Baileyová zosumarizovala teoretické, resp. dogmatické základy rozvíjajúceho sa Nového veku. K nim zaraďujeme nasledujúce tézy: neosobný Boh je zároveň transcendentný a imanentný, človek je nesmrteľný, univerzálna platnosť zákona prevteľovania a karmy, nepretržitosť zjavenia, mesiášske očakávania.[1] Aby sa mohlo nastoliť jedno celosvetové náboženstvo, musia sa náboženstvá stretnúť na platforme takto široko koncipovaných právd. Podľa teozofov až potom môže ľudstvo očakávať avizovaného avatára[2] Nového veku. Anna Besantová dokonca vyhlásila indického chlapca Krišnamurtiho za očakávaného mesiáša sveta. Rudolf Steiner, vtedajší člen Teozofickej spoločnosti, si neodpustil poznámku, že Krišnamurti je „drezírovaný na úlohu mesiáša". Nielenže jeho „nomináciu" odmietol, ale založil samostatnú Antropozofickú spoločnosť. Nazval ju duchovnou univerzitou a jej stredisko Goetheanum[3] sa doteraz nachádza vo švajčiarskom Dornachu.

Prirodzene, stúpenci antropozofie sa nestotožňujú s jej zaradením pod „dáždnik" hnutia New Age. Avšak pri porovnávaní učení oboch spoločností pozorujeme spoločné ideové východiská a zámery (bližšie sme sa problematike venovali v časopise Rozmer 1/2002, v článku *Pramene waldorfského školstva*). Svoje ovocie antropozofia zberá v nasledujúcich oblastiach: umelecký žáner eurytmie aplikovaný v alternatívnom školstve, psychológii a psychiatrii, logoterapeutická metóda chirofonetiky, biodynamické hospodárstvo a liečebná kozmetika Weleda zahŕňajúca homeopatiu. Prostredníctvom uvedených oblastí má antropozofia svoje zastúpenie i na Slovensku.

Centrá New Age

V minulej časti sme spomenuli dve hlavné centrá propagujúce myšlienky teozofie a antropozofie. Prvým z nich bol kalifornský Esalen, ktorého činnosť sa sústreďuje predovšetkým na zvyšovanie nevyužitého ľudského potenciálu. K pracovným metódam strediska patria: Out of body experience a tzv. astrálne projektovanie. Dôležité miesto v kompédiu ezoterických psychotechník má i klasický špiritizmus, ktorý má v súčasnosti atraktívnejšie označenie slovom *channeling* (špiritistické kanálovanie). Údajne

umožňuje „komunikáciu s vyššími inteligenciami", následkom čoho človek odbúrava svoje nedostatky.

O tom, že teozofia je v týchto centrách stále aktuálna, nás presvedčil i Jaroslav Chvátal, prednášajúci na minuloročnom Ezoterickom festivale v Bratislave. Tu predstavil dve študijné aktivity: Akademii planetárního vědomí sedmi paprsků a Modré světlo. Prvú, podľa ponúkaných prospektov, zostavila spomínaná Alica Baileyová v spolupráci s tibetským mníchom Djwhalom Khullom. Akadémia poskytuje ucelený súbor prednášok zaoberajúcich sa ezoterickou psychológiou, astrológiou, ezoterickým liečiteľstvom, numerológiou,

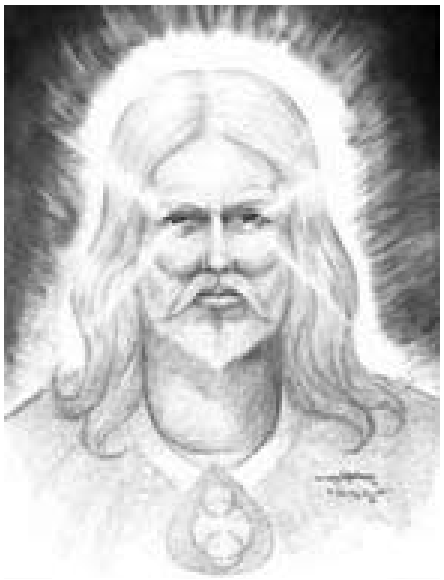

Maitreya – očakávaný mesiáš New Age

ezoterickou kozmológiou atď. Dodajme, že v súčasnom období sa prednášajúci usiluje spolu s ďalšími spolupracovníkmi o jej otvorenie i na Slovensku. Kalifornský Esalen, v ktorom jednoznačne prevláda vplyv teozofie, oficiálne uvádza svoju pobočku, resp. mediátora v Európe a tým je Lucist Trust v Londýne.

Druhým nemenej známym strediskom hnutia New Age je škótsky Findhorn. Populárny je najmä aplikáciou Steinerovej metódy biodynamického poľnohospodárstva, metódou, ktorá je príkladom moderného okultizmu. K vedúcim osobnostiam Findhornu patrí duchovný otec komunity David Spangler. Je autorom niektorých pomýlených výrokov. Z nich vyberáme: „Kristus je tá istá sila ako Lucifer...". Podobne Spangler popiera totožnosť Lucifera a Satana. Z jeho úst i dnes zaznieva tá istá lož, aká sa spomína i v biblickej knihe *Genezis*. Podľa nej je Lucifer bohom prinášajúcim ľudstvu poznanie, čiže svetlo. V duchu ideológie New Age Spangler tvrdí: „Lucifer prichádza, aby nám dal posledné luciferské zasvätenie. (...) Ide o iniciáciu do Nového veku!"[4] Taktiež verejne vyhlásil, že svetlo, ktoré osvecuje stredisko Findhorn, je Luciferovo svetlo, z ktorého vzíde pravé svetlo pre celý svet. Z toho vyplýva, že duchovná príslušnosť komunity je jasne na strane padlých anjelov...

Ďalšími osobnosťami Findhornu sú manželia Peter a Eilene Caddyovci spolu so svojou dcérou Dorothy Mc Leanovou, ktorí sú zároveň hlavnými inštruktormi biodynamického hospodárstva. Pomocou okultného napojenia a vzývania elementárnych duchovných bytostí údajne prebývajúcich v rastlinách dosahujú úctyhodné pestovateľské úspechy. Osoba, ktorá však najviac zviditeľnila škótsky Findhorn, je výtvarník Benjamin Creme. Vo svete je známy predovšetkým ako hovorca nového Spasiteľa sveta – avatára Maitreyu. Jeho príchod sám už niekoľkokrát ohlásil, a to vždy s príslušnou mediálnou podporou.

Nemožno s istotou tvrdiť, že iba tieto dve centrá priamo podmieňujú vznik nových kultov hnutia, ktoré vyrastajú doslova ako huby po daždi. Mohli by sme ich však považovať za určité inšpiratívne a možno i konšpiratívne fungujúce centrály New Age.

Lord Maitreya – posol Nového veku

„Ja som iba duch prinášajúci ľudstvu posolstvo – a nič viac". (Maitreya)

O tom, že niet pochýb o vzájomnom prepojení uvedených štruktúr s očakávanou misiou „nového Spasiteľa" ľudstva svedčí i nasledujúca skutočnosť. V súčasnosti žije vo svete osoba, ktorá o sebe tvrdí, že je reinkarnáciou spomínanej okultistky H. P. Blavatskej. Ide o Austrálčanku Margaret Birkinovú, ktorá sa necháva počuť, že práve cez ňu prechádza duch Maitreyu. Táto žena sa aktívne zaoberá jasnovidectvom, liečiteľstvom a jej úlohou má byť vedenie kurzov Maitreyovho učenia. Na príslušných internetových stránkach sa môžeme dozvedieť, že od roku 1992 Maitreya hovorí cez svoj mediálny kanál a ním je spomínaná Margaret Birkinová.

V chanellingu sa dnes používajú rozličné formy. Lord Maitreya a Margaret využívajú metódu hlbokého tranzu, počas ktorého on aktuálne vstupuje do jej tela a nahrádza jej ducha svojím. Takouto cestou môže hýbať jej telom a vykonávať základné potreby ako je pitie, pohyb, reč... Zatiaľ Margaret vystúpiac z vlastného tela prebýva v duchovnom svete. Zostáva tam dovtedy, kým sa Maitreya vráti do svojho tela. Počas tranzu sa jej hlas i tvár menia, až kým sa vráti jej duch. Ide o veľmi efektívny a dobrodružný spôsob špiritistického kanálovania. Avšak údajne iba pár vyvolených je schopných ho realizovať.

Čo obsahujú kurzy Maitreyovho učenia? Aké je poslanie tohto duchovného vodcu? Aký má byť profil absolventa jeho kurzov? Odpovede na tieto otázky súvisia s inými, primárnymi otázkami: Kto je vlastne „lord" Maitreya (v ideológii hnutia New Age je Pánom a bohom zároveň)? Za koho sa sám vyhlasuje a za koho ho majú pokladať ľudia?

Začnime našu úvahu nasledovne: V niektorých veľkých náboženstvách sa stretávame so spoločnou eschatologickou víziou. Podľa nej završenie vekov nastane, ak sa uskutoční príchod hlavných postáv jednotlivých náboženstiev. Kresťania spoločne volajú: „Amen. Príď, Pane Ježišu!". A tak očakávajú jeho skorý druhý príchod. Sunnitskí moslimovia sa tešia na návrat proroka Mohameda, ktorý vzápätí bude slúžiť bohoslužbu v Modrej mešite v Jeruzaleme. Naopak šiítski moslimovia hlásajú návrat spiaceho imáma Mahdího.[5] Prívrženci budhizmu zase vyznávajú príchod piatej inkarnácie Budhu, ktorou má byť práve uvedený avatára Maitreya.

Tento spoločný eschatologický motív vytvára ideálny priestor na synkretické úvahy, ktoré sú typické pre novoveké náboženské koncepcie štýlu New Age. Ideológia hnutia chce uskutočniť a hlásať nemožné – zhrnúť všetky spomínané osoby do jedného eklektického personálneho novotvaru. Umelo vytvorený synkretický mutant má slúžiť na zmierenie a falošné zjednotenie náboženstiev sveta.

Ako však vidíme, Maitreya nie je len nevinnou duchovnou hračkou, ale je reálnou osobou, duchovným vodcom, ktorý sa už niekoľkokrát predstavil širšej verejnosti. Jeho fotografie obleteli celý svet a, bohužiaľ, jeho výroky mnohých pomýlili a zviedli z cesty. Falošná láska predkladaná v jeho slovách je totiž niekedy ťažko rozpoznateľná, pretože Maitreya v duchu stratégie synkretizmu

často používa citácie zo Svätého písma, ktoré – podobne ako starý nepriateľ – šikovne parafrázuje: Som cudzinec pri bráne. Som ten, ktorý klope. Som ten, ktorý neodíde. Som váš priateľ. Som vaša nádej. Som váš štít. Som vaša láska. Som všetko vo všetkom.[6]

Sugestívne sformulované vety zasahujú človeka priamo do srdca. Môžu modifikovať jeho city, ale nemali by oklamať jeho rozum a vôľu. Ak máme správne evanjeliové zmýšľanie, vieme, že nijaký človek, ba ani anjel nie je našou nádejou, štítom a láskou. Zároveň, ak sme sa stotožnili s pravdou, že našou cestou je Ježiš Kristus, tak práve ona nás oslobodzuje od každej duchovnej nepravosti.

Lord Maitreya sa po prvýkrát predstavil na verejnosti v moslimskej dedinke v Nairobi. Presnejšie v sobotu 11. júna 1988 približne 6 000 veriacich spievalo swahilskú ľudovú pieseň *Mungu ni Mwena*. Veriaci sa pôvodne zhromaždili, aby sa stali svedkami „zázračných uzdravení" psychotronickej liečiteľky Mary Sinaidy Akatsy. Uprostred spevu ich nečakane prerušila. Oznámila im, že Boh k nej prehovoril a povedal jej, aby očakávala zázrak. Ten bude predzvesťou príchodu vzácneho hosťa prinášajúceho dôležité posolstvo. Ľudia intuitívne vycítili mimoriadnosť situácie, preto na liečiteľku hľadeli s otvorenými očami, v ktorých sa miešal zmätok s bázňou. Tanec i spev na liečiteľkin povel ustal a dav bol disponovaný prijať neočakávané posolstvo. „Ježiš! Ježiš! Ježiš z Nazareta!" ozývali sa vzrušené šepoty zo zástupu ľudí, ktorí dvíhali ruky v podvolení sa a božskom privítaní.

Vysoká postava bosého, v bielom šate oblečeného muža sa zrazu zjavila a stála v strede davu. Pomaly smeroval ku kostolu a po jeho boku kráčala psychotronička Mary. Jej slová sa strácali vo výkrikoch davu a v hlasných stonoch: „Ježiš, Jesu, Jeesu! Ty si prišiel! Vitaj, Ježiš! Zmy naše hriechy! Pomôž nám, Ježiš!" Zhromaždení boli pevne presvedčení, že Ježišov druhý príchod sa koná práve v tomto okamihu.[7]

Predstavenie samozvaného „Spasiteľa" sa súčasne spájalo s ďalšími dôležitými skutočnosťami. Zhromaždenie bolo dopredu disponované na prijatie nepravého posolstva tým, že za ním nebol duch Kristov, ale Beliárov – pretože psychotronické seansy prebiehajú vždy v jeho réžii. Otvoriť sa hoci i nevedome týmto skutočnostiam znamená vojsť minimálne do predsiene jeho duchovného kráľovstva. Je prirodzené, že s falošnými prorokmi sa objavujú i falošné zázraky. Nezvyčajné javy sú nepopierateľné, ale vždy sa pýtajme, aká duchovná skutočnosť ich vyvoláva? Mnoho sa hovorí o bilokácii, telepatii, telekinéze, levitácii a iných mimoriadnych úkazoch, ku ktorým dochádza pri špiritistických seansách. O podobných javoch by sa dalo hovoriť aj pri tejto udalosti. A nielen tam. Presne v čase navštívenia „učiteľa ľudstva" v Nairobi sa podľa očitých svedkov okolo domov v Los Angeles náhle objavili svetelné kríže.

Tanec v škótskej komunite Findhorn

Spomínaný hovorca lorda Maitreyu Benjamin Creme oznamuje, že jeho účinkovanie bude spojené s mnohými nadprirodzenými úkazmi. V súčasnosti sa na realizáciu „plánu spásy" pripravuje v jednom chráme blízko Londýna. Odtiaľ pôsobí tak, že „nasmerúva svoje transformujúce energie do každého kúta zeme."[8] Podľa dnes už 75-ročného hovorcu nenútené zmeny, ktoré on podmieňuje, sa stávajú realitou a Maitreya očakáva deň „D", v ktorom dostane od ľudstva pozvanie a predstaví svoj „Plán budúcnosti", ktorého základom je idea splynutia všetkých náboženstiev a božstiev do jedného synkretického celku.

Falošní mesiáši

Okrem tohto duchovného vodcu existuje však celý rad ďalších, ktorí sa nechávajú počuť, že oni sú očakávanými Spasiteľmi sveta. Medzi plukom záchrancov nemožno prehliadnuť Bhagavana Šrí Sarthja Sái Bábu, medzi jeho blízkymi nazývaného „svätý Pán pravdy Sái Bába." Jeho žiaci ho považujú za avatára – vtelenie božského lúča. Pre nich je zjavením Boha na zemi v telesnej podobe, božského vtelenia, ku ktorému dochádza, ak sú časy temné a neprehľadné. Jeho úloha je podobná ako v prípade lorda Maitreyu. Má vykúpiť ľudskú rasu a začať novú, lepšiu éru. Na zhromaždení v Brindavane 19. 6. 1974 povedal: „Ja som vtelenie Lásky... Moja moc je nekonečná, moja Pravda je nevysvetliteľná." Svoju moc demonštruje rôznymi „zázrakmi" a to uzdraveniami na diaľku, čítaním myšlienok druhých, darom bilokácie, odhmotňovaním a opačne materializovaním predmetov.[9] Práve jeho „kúzlo" materializácie sa

V SÚČASNOSTI SA LORD MAITREYA PRIPRAVUJE NA REALIZÁCIU „PLÁNU SPÁSY" V CHRÁME BLÍZKO LONDÝNA. ODTIAĽ PÔSOBÍ TAK, ŽE „NASMERÚVA SVOJE TRANSFORMUJÚCE ENERGIE DO KAŽDÉHO KÚTA ZEME."

často spochybňuje a opisuje sa ako telekinetické premiestňovanie predmetov. V každom prípade okultné zručnosti Sái Bábu podstatne dotvárajú celkový kolorit jeho kultických zhromaždení.

Samozrejme, mohli by sme vymenovať celý rad „božských vtelení", ktoré žijú v tomto čase na našej planéte. Patria sem určite postavy dobre známe i na Slovensku: Pravý otec, ako sa zvykne nazývať San Mjung Mun, a Šrí Činmoj, ktorí k sebe pútajú i predstaviteľov slovenskej politickej, vedeckej a umeleckej špičky.[10] Smutné je, že mnohí aktívni sympatizanti sa vo všeobecnom povedomí považujú za praktizujúcich kresťanov...

Ku krátkemu výpočtu novodobých „Spasiteľov sveta" (The Ascended Masters) priraďme ďalších: The Master Sanat Kumara (považuje sa za emanáciu neosobného božského zdroja), The Master Lanto (ten, ktorý učí hľadajúcich nadobudnúť božskú múdrosť), The Master Jesus[11] (udeľujúci nepodmienečne božskú energiu, ale nie milosrdné odpustenie hriechov), The Master Serapis (stimulujúci umelecké schopnosti v oblasti architektúry, umenia, hudby a divadla), The Master Ragoczy (jeho prvou inkarnáciou bola postava grófa de St. Germain, sám údajne zvyšuje kvalitu života tým, že adepta uvádza do sveta okultizmu), The Master Hilarion (prinášajúci svetlo do našich problémov) a mnohí ďalší.

Variabilita okultných (z)vodcov nám nepriamo signalizuje aktuálnosť myšlienok teozofie a antropozofie. Maitreyov hovorca Benjamin Creme pri svojej agitátorskej a ohlasovateľskej činnosti cituje práve z diel okultných médií a to H. P. Blavatskej a Alice Baileyovej. Zároveň početnosť vyhlasujúcich sa „božích vtelení" poukazuje na mohutný nástup ideológie Nového veku, ktorá má pomýliť človeka tým, že mu sľubuje povýšenie na Boží piedestál. Myšlienky hnutia sa dostávajú do povedomia spoločnosti rôznymi cestami. Hnutie New Age totiž umožňuje spojenie spirituality s vedou, ekonomikou, politikou, školstvom, zdravotníctvom, cestovným ruchom a pod.[12] Všetky uvedené oblasti vytvárajú priestor na kurzy lorda Maitreyu a tak ich účastníkom a sympatizantom priamo alebo skryto ohlasujú príchod novej éry. Iniciátori hnutia si uvedomujú, že na to, aby sa vízia mohla stať realitou, musí nastúpiť zmena zmýšľania človeka a následne jeho uvedenie do skrytých duchovných súvislostí. Varujúce je, že v tejto novej realite neprebýva človek len ako nejaký dočasný návštevník, ale okultné duchovné súradnice sa mu postupne stávajú jeho pravým domovom.

Aby sa myšlienky hnutia New Age mohli rozširovať, v Austrálii bola zriadená The Australian School od Metaphysics (Austrálska škola metafyziky). Učebné plány sú výsledkom špiritistického channelingu spomínanej Margaret Birkinovej a lorda Maitreyu. Kurzy prebiehajú už od roku 1996. V škole sa „vyučujú" nasledujúce predmety: Ja a vyššie Ja, astrológia, duchovný svet, majster a jeho poslanie na našej planéte, variabilné vibrácie energie, aury, čakry, energia kryštálov, channelingu a pod. Na príslušnej webovej stránke sa možno dočítať mnoho praktických organizačných podrobností týkajúcich sa dopravy, ubytovania, stravy, dĺžky a ceny kurzu (2-mesačný pobyt stojí 3 000 dolárov), počtu členov kurzu (max. počet je 7 osôb). Najmä začiatočníkom sa počas kurzu poskytuje všestranné okultné tútorstvo pozostávajúce zo zostavenia ich horoskopu, využívania duchovnej energie, biologickej spätnej väzby, channelingu pre začiatočníkov atď. Každý účastník na konci kurzu dostane certifikát, ktorý podľa Maitreyových slov viditeľne spečatil jeho vstup do Duchovného kráľovstva (Spiritual Realm). Zdôraznime však, že do jeho osobného duchovného kráľovstva...

JE ZREJMÉ, ŽE TAKTO PRETVORENÝ ČLOVEK UŽ POZVAL DO SVOJHO SRDCA AVATÁRA NOVÉHO VEKU. NIE JE NÍM KRISTUS, ALE INÁ DUCHOVNÁ MOCNOSŤ. TÝM SA ČLOVEK VZĎAĽUJE OD SPÁSONOSNÉHO MILOSRDENSTVA JEŽIŠA KRISTA.

Pokúsme sa stanoviť profil absolventa ezoterických kurzov, ktoré sú organizovanou súčasťou plánu spásy lorda Maitreyu. Na uvedenej internetovej adrese sa dočítame, že mnohí študenti po absolvovaní týchto kurzov prežili transformáciu celého svojho myslenia. Za premenu celej osobnosti údajne vďačia prítomnej duchovnej energii lorda Maitreyu. Vyzbrojení jeho vnútornou silou a duchovnou energiou sa údajne nemusia ničoho obávať. Vstup do predsiene Duchovného kráľovstva im navyše umožňuje anulovať podľa východných náboženstiev univerzálne platný a nemilosrdný zákon karmy. Je zrejmé, že takto pretvorený človek vlastne už pozval do svojho srdca avatára Nového veku. Nie je ním Kristus, ale iná duchovná mocnosť. Tým sa človek bezpečne vzďaľuje od spásonosného milosrdenstva Ježiša Krista. Prorok Izaiáš hovorí, že hrešíme už len tým, že kráčame svojou vlastnou cestou. Bez Pána blúdime ako ovce a naša nevera strháva i ľudí okolo nás.[13]

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Foto: archív

Poznámky:

[1] Bastian, B.: *Le New Age*. In: Pennesi, A. O.: *Kristus podle New Age*. Olomouc 2000, s. 15.

[2] Teozofia tým, že v značnej miere vychádza z hinduizmu, preberá i jeho terminológiu. Avatára doslova znamená „zostúpenie". V hinduizme je inkarnáciou božského vedomia. Avatára sa nerodí z karmických príčin ako obyčajní ľudia, ale zo slobodného rozhodnutia a počas celého pozemského života si je vedomý svojho božského poslania. Avatára v prípade hnutia New Age je ten, ktorý zostupuje z tzv. „budhistického neba", aby zvestoval ľudstvu príchod nového náboženstva. Jeho meno je Maitreya, doslova „milujúci". Ako piaty a posledný pozemský budha je očakávaný v budúcom svetovom veku. Porov. *Lexikón východnej múdrosti*. Olomouc 1996, s. 277.

[3] Stavba nenesie svoje meno len z úcty k veľkému nemeckému mysliteľovi Goethemu, ktorému venoval svoje prvé vedecké knihy, ale ako Steiner sám presvedčivo dokázal, prebral i goetheovský spôsob poznania tzv. goetheanizmus. Porov. Baumann, A.: *Abeceda antropozofie*. Březnice 1999, s. 74.

[4] Porov.: Marrs, T.: *New Age cults and religions*. Austin. Texas 1990, s. 187–188.

[5] V Koráne sa výraz „mahdí" nevyskytuje. Doslova znamená „vedený" a označuje človeka, ktorý je v určitom zvláštnom vzťahu k bohu, ktorým je vedený a ktorý jeho existenciu pripúšťa. Pre šíitov je očakávanie návratu skrytého a nechybujúceho bezhriešneho mahdího základným článkom viery, avšak pre sunnitov nie. Porov. König, F; *Waldenfels*, H.: *Lexikón náboženství*. Praha 1994. s. 286.

[6] http://www.shareint.org, http://www.lord-maitreya.org

[7] Porov.: Selecký, A.: *Diaľnica do pekla*. Bratislava 2000, s. 188.

[8] Tamže, s. 174.

[9] Gregori, A.: *Na prahu nové éry*. Olomouc 2000, s. 234.

[10] Porov.: Jancura, V.: *Profesori si prevzali vyznamenanie od sekty*. In: Pravda z 10. júla 2003, s. 4.

[11] V tomto prípade ide o jasné zneužitie Ježišovho mena a jeho poslania. V ideológii hnutia sa často stretávame s oddelením mena Ježiš od Krista. Ježiš je konkrétnou historickou osobou, avšak termín Kristus vo falošnom kristologickom učení je neosobným božským princípom vstupujúcim v určitom okamihu do Ježišovej podstaty.

[12] Porov.: Lužný, D.: *Nová náboženská hnutí*. Brno 1997, s. 89.

[13] Porov.: Iz 53, 6.

Sto tvárí neopohanstva (2)

JAROSŁAW TOMASIEWICZ

Tretia vlna neopohanstva vzrastá od konca 60. rokov. Mládežnícky protest 60. rokov proklamoval Éru Vodnára, ku ktorej hlavným vlastnostiam patrí hľadanie novej (inej ako kresťanskej) duchovnosti, exponovanie ženského prvku a túžba po harmónii s prírodou.

Po vlnách fascinácie zenbudhizmom a kresťanstvom (*Jesus Revolution)* prišiel rad na obrátenie sa k vlastným predkresťanským koreňom a roku 1973 skupina bývalých hippies pod vedením Wallyho Hopa vykonala obrad v Stonehenge. Aj intelektuálna kríza pravice v 60. rokoch spôsobila, že jej vetva (iniciovaná vo Francúzsku Nouvelle Droite) pokračovala v šľapajach známeho talianskeho okultistu a zároveň pravicového filozofa, baróna Juliusa Evoliho. A tak na XVI. konferencii spoločnosti GRECE roku 1981 bolo oficiálne vyhlásené: Naším právom a povinnosťou je roznietiť poetické emócie 20. storočia. Sme presvedčení, že tieto emócie môžeme nazvať pohanstvom.

Objavujú sa nové smery spojené s hlbinnou ekológiou, feminizmom, subkultúrou gayov. A hoci sa odvolávajú na heslo Novej éry (New Age), bohato čerpajú z dedičstva predchádzajúcich pokolení ezoterikov.

Ekopohanský smer

Ekopohanský smer nadväzuje najčastejšie na šamanizmus, ktorý reprezentuje – ako to naznačil Marek Has v *Šamanských meditáciách* – ekologický a holistický svetonázor. Šamanizmus sa stal akýmsi polooficiálnym náboženstvom hlbinnej ekológie (deep ecology), smeru, ktorý najpresvedčivejšie vyjadruje organizácia *Earth First!* (EF!). John Taylor vo svojom článku o EF! napísal: „Najdôležitejším duchovným prameňom aktivistov EF! je systém viery Amerických Indiánov. (...) Aktivisti EF! hlásajú, že máme nasledovať spôsob života charakteristický pre najstaršie národy (...). Ďalej, ľudia EF! čoraz väčšmi diskutujú na tému dôležitosti rituálu pre každú „spoločnosť bojovníkov". (...) Niektorí činitelia EF! vytvorili vlastné „rituály spojenia" (...), ktoré poskytujú rituálne prostriedky na duchovné spojenie ľudí s inými bytosťami a celou planétou. Počas týchto dielní sa vykonávajú rituály, kde sa ľudia s fantáziou dovoľujú ovládať duchovi nejakého neľudského stvorenia, alebo dokonca skál a riek.

Extatický rituálny tanec, ktorý má posvätiť medzidruhovú, ba medziplanetárnu jednotu, trvá niekedy celú noc." A uzatvára: „Dorozumievanie sa medzi zvieratami a človekom je všeobecnou témou v prvotných náboženských mýtoch a zmena výzoru zo zvieracieho na ľudský alebo z ľudského na zvierací, ako aj duchovné spojenie, sú časťou šamanských praktík – mnohí pracovníci EF! majú šamanistické skúsenosti" (Taylor, J.: *Religia i polityka Earth First*. In: *Zielone Brygady*. Pismo ekologów č. 5).

Ortodoxný šamanizmus chápaný ako rodové náboženstvo patrí k menej populárnym smerom neopohanstva, ale jeho význam ustavične rastie. Dnešný šaman niekedy praktizuje konkrétnu rodovú tradíciu, rovnako dobre však môže tvoriť vlastné rituály, lenže to spôsobuje problémy. Ako napísal Piers Vitebsky v knihe *Šaman*: „Hodnoty vlastné tradičným kultúram je ťažké zjednotiť s ideami New Age – vegetariánstvom, feminizmom či úsilím oslobodiť bylinkárstvo od čarov. Jestvuje nebezpečenstvo, že neošamanizmus si utvorí svoj vlastný ideálny obraz šamanizmu, a potom bude vyčítať tradičným kultúram, že mu nevyhovujú" (Vitebsky, P.: *Szaman*. Warszawa 1996, s. 151).

Feministická teológia

Vo feminizme sa objavil smer tzv. feministickej teológie. Jeho radikálna vetva (napr. Z. Budapestová i Morgan MacFarlandová) siaha do pohanskej tradície. Hľadajúc argumenty na boj so svojou sexuálnou identitou, ženy začali skúmať mytológiu, aby sa pokúsili vytvoriť náboženstvo čisto ženské, oslobodené od akýchkoľvek patriarchálnych prvkov. Na prvej Národnej konferencii ženskej duchovnosti v Bostone roku 1976 ženy tancovali s obnaženými prsiami a spievali: „Bohyňa žije!". Konferencia odporučila „stavať oltáre so zrkadlami v domoch, aby si takto mohli stále pripomínať, že sú bohyňami".

Svoju spiritualitu Hnutie za oslobodenie žien našlo vo *wiccanizme*, ktorý Z. Budapestová označila za štvrtú vlnu feminizmu (po matriarcháte, sufražizme a Wom-Lib). Termín *wicca* pochádza zo staroanglického *wicce*, čo znamená ženu obdarenú múdrosťou, ktorá je pre ostatných nedostupná, alebo jednoducho čarodejnicu. Niekedy sa týmto pojmom nazýva aj umenie čarov (The Craft of The Wise) alebo – hovorovo – umenie (The Craft) – pozn. autora. Wiccanizmus zdôrazňuje dvojpólovosť (polaritu) sveta, uctievajúc dvojité božstvo: Božského Kráľa (identifikovaného so Slnkom) a Bohyňu – Veľkú matku (stotožňovanú s Mesiacom alebo Zemou), pričom ženský prvok je dominujúci. To Bohyňa je večná, ona dáva život Bohu – svojmu mužovi a zároveň synovi. (Bohyňa-matka a Rohatý boh môžu mať rôzne mená: najpopulárnejšie sú Aradia a Ceronnus, ale napríklad wiccanin Wally Pearson priznáva, že božstvá, ktoré uctieva, nazýva Gaia a... Captain Planet – pozn. autora.)

Samozrejme, feministky takisto hľadali starodávnu genealógiu. Roku 1921 Dr. Margaret Murrayová vydala prácu *The Witch Cult in Western Europe*, v ktorej dokazovala, že stredoveké čarodejnice boli kňažkami starodávneho kultu plodnosti. O 33 rokov neskôr Gerald Gardner, colný úradník na dôchodku a člen okultistickej spoločnosti Ordo Templi Orientis, vyhlásil, že kult čarodejníc pretrval až do našich čias a on je jeho členom. Ako dôkaz pravdivosti svojich slov Gardner predstavil *Knihu tieňov*, vraj starodávnu, v skutočnosti však kompilát textov z 19. a 20. storočia, takých ako *Aradia* od C. G. Lelanda, *Book of the Law* od A. Crowleya či *My Lowe in a Love Cult* od P. Bernarda. Bol zasypaný lavínou listov od ľudí, ktorí túžili stať sa čarodejníkmi a takýmto spôsobom sa zrodil jeden z najdôležitejších smerov súčasného pohanstva. (Na doplnenie dodajme, že podľa niektorých autorov sabaty čarodejníc existovali už v 30. rokoch.)

Po smrti Gardnera roku 1964 (zastúpila ho Monique Wilsonová) wiccanské hnutie rozdelila schizma. Väčšina wiccanov prijala reformy Alexa a Maxine Sandersovcov, ktorí obohatili Gardneriánsku ortodoxiu o prvky prevzaté z iných verzií moderného okultizmu či ezoteristického budhizmu. Iné sabaty (*covens* – tak sa nazývajú miestne skupiny wiccan) sa zriekli rituálnej nahoty a vzdialili sa ďaleko od gardnerizmu, usilujúc sa väčšmi priblížiť k autentickým pohanským tradíciám. V súčasnosti sa popri alexandristoch a gardneristoch v britskom wiccanizme rozlišujú ešte prúdy: hereditárny (predpokladajúci, že čarodejnícke schopnosti sú dedičné a odovzdávajú sa cez krv a manželstvo) a tradičný.

Feministky sa často odvolávajú na mýtus o Diane. Dianistické skupiny uctievajú výlučne Bohyňu a vylučujú zo svojho kruhu mužov, chápajúc svoje náboženstvo ako „sesterstvo" (sisterhood), dokonca aj tie z nich, ktoré uznávajú mužské božstvo a prijímajú mužov, pokladajú mužský prvok za podradný. Stotožňovanie Matky Zeme s Bohyňou spôsobuje, že ženský prúd neopohanstva mimoriadne zdôrazňuje ekologický aspekt svojho náboženstva: ochranu Zeme pred násilím modernej civilizácie.

Pohanstvo gayov

V opozícii nielen voči židokresťanskému monoteizmu, ale aj voči feministickému pohanstvu, sa objavilo gayovské pohanstvo. Jeho začiatky môžeme hľadať v tzv. George-Kreis – bratstve zoskupenom okolo nemeckého básnika Stefana Georga (1868 – 1933). George prevzal od Nietzscheho dionýzovský kult a usporadúval pohanské bakchanálie, pričom spoločenský poriadok chcel založiť na mužskej láske (ktorú zosobňoval jeho tínedžerský priateľ Maximus). Kult heroickej mužskosti bol v tomto prostredí spojený s pohŕdaním ženským prvkom a silným pangermánskym nacionalizmom (so ženskosťou boli stotožňovaní Židia).

Po druhej svetovej vojne sa hnutie hľadania mužskej identity objavilo ako istý reflex či odraz feminizmu. Znamenalo hľadanie prvotného človeka v sebe, prudkého, násilného: otca, obrancu a bojovníka. Tieto idey boli vyslovené roku 1990 v knihách Roberta Blya *Iron John a Book about Men*, Sama Keena *Fire in the Belly* a Johna Rowana *The Horned God*. Objavilo sa Men´s Movement (mužské hnutie), o ktorom sa v diele *Time Out* v máji 1992 písalo: „Počas týchto kmeňových slávností, na ktorých sa zúčastňujú iba muži, sa udiera na bubny, ozývajú sa zborové výkriky a (na počudovanie) sa dbá o vegetariánsku diétu, a toto všetko má byť holdom mužskosti a nárekom nad strateným putom s otcami (Thore, T.: *Słownik pojęć kultury postmodernistycznej. Mody, kulty, fascynacje*. Warszawa 1995, s. 199–200).

Odsúdenie homosexualizmu monoteistickými náboženstvami spôsobilo aj to, že časť gayov začala hľadať oporu v pohanskej tradícii. Objavili sa skupiny ako Gay and Lesbian Pagan Coalition v USA, Hoblink v Anglicku či Arbeitsgemeinschaft Schwuler Heiden v Nemecku. Čo sa týka vierovyznania, reprezentovali typicky postmodernistický synkretizmus, hľadajúc inšpiráciu v okultizme Thelemie Crowleya, wiccanizme a mitraizme.

Science fiction a fantasy

Zaujímavým javom sú vyznania inšpirované i literatúrou science fiction a fantasy. Roku 1968 Tim Zell založil Church of All Worlds, ktorého názov, štruktúra a teológia boli zapožičané z románu Roberta Heinleina *Stranger in a Strange Land*. V tomto diele hrdina vychovaný Marťanmi vytvára náboženstvo založené na prežívaní úplnej empatie (nazývanej *grokking*), ktorá sa dosahuje pomocou psychodeliktického stavu a sexu chápaného ako božské zjednotenie. (Asi najúplnejším sprievodcom amerického neopohanstva je pravdepodobne J. Gordon Melton – pozn. autora.)

Svojich vyznávačov má aj slávny tvorca hororov H. P. L. Lovercraft, ktorého pochmúrnu kozmológiu (s kultom Cthulhu na čele) propaguje okrem iného i dielo *Etudies Lovencraftiennes*. Existujú aj paranáboženské skupiny, ktoré neskrývajú, že motívom ich vzniku bol žart a cieľom zábava. Možno spomenúť

napríklad Hassadic Druids, ale najmä diskordianizmus – kult bohyne chaosu a neporiadku (gréckej Eris, rímskej Discordie), chápaného ako antitéza oficiálnymi náboženstvami uctievaného mužského Boha súladu. Táto paródia náboženstva obrástla vlastnou ateológiou vysvetlenou v diele *Principalia Discordia, čiže ako som našla Bohyňu a čo som jej urobila, keď som ju našla.*

Pohanstvo, neopohanstvo, ekológia

Pohanstvo a neopohanstvo vytvárajú protiklad k antropocentrizmu monoteistických náboženstiev s ich paradigmou podrobiť si Zem. Avšak skutočne? Názor o imanentnom ekologizme pohanských náboženstiev sa zdá byť falošný. Pohanské mýty sú plné krvavých opisov vyhubenia celých druhov (napr. zničenie obrov olympskými bohmi či harpyí a kentaurov Heraklom v gréckej mytológii). V kronikách nájdeme početné svedectvá zlého alebo prinajmenšom necitlivého zaobchádzania so zvieratami u pohanov (ťažko za vyjadrenie úcty ku všetkým organizmom a stvoreniam možno pokladať napr. hekatomby obiet zo zvierat, skladaných na oltároch pohanských božstiev). Kult síl prírody neprekážal pohanom využívať prírodu podľa úrovne prostriedkov, ktorými disponovali (či sa nehovorí o tom v *Báji o Prometeovi*?) Asi najväčší masaker veľkých cicavcov sa udial pred 11 tisíc rokmi, keď Ameriku dozaista osídlili pohanskí predkovia Indiánov. Samozrejme, prvotné pohanské náboženstvá boli oveľa bližšie prírode, vyplývalo to však vo veľkej miere z nižšieho civilizačného stupňa vtedajších spoločenstiev.

Podobne je to aj s vegetariánstvom, ktoré sa niekedy spája s neopohanstvom. Náboženské zdôvodnenie tohto spôsobu obživy ako prvý pravdepodobne sformuloval Pytagoras. Diéta bola preňho dôležitým prvkom etiky. Hovorieval: „Kým ľudia budú zabíjať zvieratá, dovtedy sa neprestanú zabíjať navzájom medzi sebou". Podľa jedného z pytagorejcov, Aristoxenosa z Tarentu, pravidelná diéta mala pozostávať z jačmennej kaše, vína, ovocia, divého slezu, pšeničného chleba, surovej a varenej zeleniny a prísad. Pytagorejci boli proti obetovaniu zvierat, tvrdili, že vôňa spaľovaných byliniek a koreňov je obetou, ktorá je viac hodna bohov než zápach prepáleného tuku.

Odpor voči jedeniu mäsa vyplýval z koncepcie metempsychózy – putovania duší, ktoré po smrti mali prechádzať z jedného človeka do druhého alebo z ľudí do zvierat. Metafyzické opodstatnenie vegetariánstva spôsobovalo, že nebolo dôsledné. Ovca, ktorá dáva vlnu, alebo vôl – poslušný pomocník človeka, sa pokladali za užitočné zvieratá, a preto sa nejedli. Niektoré stvorenia, ktoré ničia prírodu, napríklad sviňa alebo koza, sa pokladali za škodlivé, a preto vhodné na jedenie. V prípade potreby bolo dovolené jesť časti mäsa z týchto zvierat, ale nesmelo sa jesť srdce a mozog.

Pytagorejci a novopytagorejci s ich numerológiou (všetko je číslo) pretrvali do našich čias, a na dietetické názory Pytagora nadviazal i slávny skladateľ Richard Wagner. Wagner nazval jedenie mäsa jedením mŕtvol a staval ho na roveň s alkoholizmom, pokladal ho za zlozvyk, po ktorom siahajú iba ľudia slabej vôle. Podľa neho úpadok človeka nastal nie jedením ovocia, ale jedením mäsa. Naši praotcovia žili ako roľníci v požehnaných dolinách rieky Indus a živili sa výlučne plodmi zeme. Až keď sa vydali putovať na sever, začali sa podobne ako dravé zvieratá živiť mäsom. Tak sa stávali čoraz krvilačnejšími a ukrutnejšími. Zmena výživy priniesla so sebou totiž zmenu zloženia tela a krvi, čo následne viedlo k zmene povahy človeka. V známom *Liste proti vivisekciám* Wagner dokazoval, že ľudí so zvieratami spája bratstvo, ktoré je založené na tom, čo tvorí podstatu bytosti: na túžbe žiť. Keď na to zabúdame, strácame puto s prírodou a keď nepristupujeme k zvieratám citlivo a so žičlivosťou, časom prestaneme takto pristupovať aj k ľuďom.

Div divúci, neprekážalo mu to nenávidieť Židov, ktorých robil zodpovednými za všetko zlo sveta. Mäsožravosť spájal s krvavými obetami zvierat, opisovanými v Starom zákone, čo – ako tvrdil – vyplývalo zo žiadostivosti vládnuť nad svetom. Prípad Wagnera dokazuje, že neopohanstvo nie je ani náhodou žiadnym univerzálnym liekom na boľavé miesta dnešného sveta. ■

Z časopisu SEKTY I FAKTY
preložila: –dj–
Foto: M. PIÓROVÁ

REPORT

Mládež Nemecka si čoraz viac obľubuje satanský kult

„Medzi mladými Nemecka sa satanský kult stáva čoraz obľúbenejší." Napísal to docent systematickej teológie na Univerzite Erlangen-Norimberg Werner Thiede v najnovšom vydaní správ Evanjelického centra pre svetonázorové otázky v Berlíne. „Mnohých mladých vzrušuje určitý druh rebélie, ktorá ich pri hľadaní pubertálnej formy protestu vyzýva aspoň k prechodnému stotožňovaniu sa s Božím odporcom," píše doc. Thiele. „V tomto protestnom postoji k svetu a ich spoločenskému prostrediu sa osobnosť mladých zdanlivo posilňuje. Tým, že sa provokatívne ohraničujú pred svojím okolím, vedia, kým sú. Iba veľmi málo satanistov má pritom jasné náboženské predstavy. Oproti tradičnému náboženstvu možno však v okultizme a satanizme mladých spoznať náboženské náhradky. Tvoria si rôzne veci, hľadajú a hrajú sa. Satanizmus mladých je však skôr poznamenaný protestom proti kresťanskej kultúre a rebéliou proti konzervatívnemu počestnému spoločenskému poriadku vôbec. Intenzita protestu sa u mladých satanistov stupňuje až k slepej nenávisti, ktorý sa nakoniec nezastaví ani pred vraždami."

KATH-NET/TK KBS, 11. 7. 2003

Katolíci a „turíčnici" sa usilujú o spoločný krst

Zástupcovia Katolíckej cirkvi a tzv. turíčnych cirkví sa na svetovej úrovni zišli v nemeckom Rottenburgu, aby zostavili záverečný dokument na skončenie 5-ročného obdobia dialógu o chápaní krstu. Informovala o tom Diecéza Rottenburg-Stuttgart v polovici júla. Niektoré z klasických „turíčnych" cirkví neuznávajú krst novorodencov. Pri prestupe veriacich trvajú na novom krste, pretože u nich je predpokladom krstu osobné rozhodnutie z viery. Početné konflikty vytvárajú aj misionárske aktivity „turíčnikov" najmä v Južnej Amerike. Hnutie tzv. turíčnikov vzniklo v USA roku 1902. Vtedy istá 18-ročná protestantská študentka biblického kurzu v Topeke prežila „krst v Duchu Svätom" so znamením daru hovorenia jazykmi opísanými v Skutkoch apoštolov. Táto udalosť sa všeobecne považuje za začiatok tohto hnutia.

KP/TK KBS, 5. 8. 2003

Sunnizmus a jeho školy

DJÉNANE KAREL TAGER

Či je to Turek alebo Tunisan, Indonézan, Sudánec alebo Saudský Arab, v rámci islamu všetci praktizujú sunnizmus. Avšak ku ktorej zo škôl islamského práva patria? Otázka je dôležitejšia ako sa zdá, pretože každodenný život sa môže meniť podľa toho, či títo vyznávači islamu patria k malikitskej, hanbalitskej, hanafitskej alebo šafiitskej škole. Hoci všetky školy majú spoločnú knihu – Korán, analýzy Prorokových výrokov sa obsahovo môžu rozchádzať, čo poskytuje zámienku na ich voľnejšiu, resp. prísnejšiu interpretáciu.

Náš sprievodca: Abdelmajid Turki
A. Turki je pôvodom Tunisan, žije v Paríži a jeho odbornosťou sú dejiny moslimského práva. V Štátnom centre vedeckého výskumu (CNRS) zastáva funkciu čestného riaditeľa výskumu, je predsedom Asociácie Vivre Islam (uvádza nedeľné náboženské vysielanie France 2), zúčastňuje sa na vedení prestížnej a už takmer storočnej revue *Studia Islamica*. V literárnom krúžku vedcov je povestný svojimi edičnými prácami, týkajúcimi sa základných tém islamského práva publikovaných v arabskom jazyku v Bejrúte.

Existujú dva spôsoby prístupu k dejinám islamu prvých dvoch storočí. Prvý, ktorý podporujú tradicionalisti, ubezpečuje, že nejestvuje nič alebo len málo, o čom sa dá rozprávať. Arábia žila až do roku 610 po Kr. v ére nevedomosti (jahílii). Boh potom vo svojom veľkom milosrdenstve zjavil svojmu prorokovi Mohamedovi *Korán*. Zjavenie sa spája s obdobím 23 rokov a Mohamed ho pred svojou smrťou úplne zavŕšil – učenie odovzdal svojim spoločníkom. Spoločníci ho odovzdali svojim nasledovníkom a ďalší nasledovníci zase svojim. Asi v polovici 3. storočia existencie islamu toto učenie rozvíjali štyria veľkí učitelia, čo spôsobilo zrod štyroch škôl sunnitského islamu. Vznikla malikitská, šafeitská, hanafitská a napokon hanbalitská škola. Jedna z jej odvetví – wahhabizmus – je od čias protiamerických útokov 11. septembra 2001 platná v Saudskej Arábii a stala sa medializovanou. Podstatou týchto škôl je takmer tá istá teológia – *kalam*.

V otázkach základných princípov viery, teda tých princípov, ktoré Korán vysvetľuje a nie sú sporné, sú zdržanliví. Ich sloboda sa uplatňuje v oblasti práva a súdnictva (*figh*). Každá z nich sa preto zakladá na svojej vlastnej metodológii a filozofii, z čoho v oblasti chápania náboženstva v každodennom živote vyplývajú aj ich hlboké odlišnosti. Tradicionalisti tie rozdielnosti nepopierajú, avšak nevysvetľujú si ich inak, iba ako Božie milosrdenstvo. K tým istým dejinám historici a islamológovia pristupujú odlišne, čo sa javí už zložitejšie.

Dve storočia zmätkov

Mohamed, narodený okolo roku 570 v Arábii, asi roku 610 bol „poslaný" ako Prorok, ktorému archanjel Gabriel zjavil prvé verše Koránu. Pretože bol analfabet, na zaznamenávanie zjavených správ sa podujali jeho spoločníci. Keďže vtedy nebol papier, ba ani papyrus, verše písali raz na kameň, inokedy na ťavie kosti (lopatky), alebo na palmové vetvy. Transkribované boli jedine zjavené výroky, možno preto, aby sa predišlo neskoršiemu zmätku. Proti zaznamenávaniu jeho vlastných výrokov bol aj sám Prorok.

Taká bola situácia, keď Prorok roku 632 kresťanskej éry, to znamená roku 10 hegír, zomrel. (Rok 622, keď Mohamed s prívržencami emigroval do Mediny, je rokom rozchodu moslimov so starým kmeňovým systémom a zároveň prvým rokom nového moslimského letopočtu – pozn. red.) Hlavní „spoločníci", ktorí boli tiež prvými troma islamskými kalifmi, sa vtedy pýtali, či nie je príhodnejšie celý Korán vrátane roztrúsených a často

nezrozumiteľných veršov spojiť i s rizikom, že sa podujmú na úlohu, ktorú Mohamed nepožadoval. Abu Bakr a Omar, dvaja hlavní kalifovia, začali so zhromažďovaním veršov. Otmán, ktorý sa roku 25 hegír stal tretím kalifom, ich spojil do jednej zbierky a po jednom exempláři posielal do každej metropoly moslimského sveta, aby podnietil zjednotenie. Pri absencii poznávacích znamienok, ktoré by vo vtedajšej kaligrafii umožnili rozlíšiť niektoré písmená a označenia samohlások, ten istý rukopis dal zámienku na rozdielne znenia originálu. V súčasnosti existuje celá desiatka kánonických čítaní Koránu, z ktorých každý má svoje vlastné odtiene, nepatrné odlišnosti, ktorým sa však neprikladá význam.

Smrťou štvrtého kalifa Aliho sa dynastia Omeyyadovcov zmocnila vlády a za svoje sídlo si zvolila Damask. Vedci z celého islamského sveta sa venovali hadítskej vede – Ilm al-hadíth, ktorá spočívala v zhromažďovaní Mohamedových rečí i skutkov a oddeľovaní tých výrokov, ktorých autentickosť bola pochybná. Zrejmé je, že ich cieľom bolo nastolenie moslimského zákona figh, založeného na Koráne a Prorokových vyjadreniach, ktorý by sa aplikoval v celej islamskej krajine. Spočiatku sa však táto veda vyvíjala bez presných pravidiel. Vládna dynastia si „Prorokovu sunnu" vykladala ľubovoľne. V oblasti justície sa tak administratívna prax vzďaľovala litere Koránu a rovnaké princípy sa v oblasti práva nezavádzali vždy v každom meste, ba ani v každej jeho štvrti. Zrážky medzi jednotlivými frakciami boli v celej islamskej oblasti niekedy i krvavé. Roku 132 hegír dynastia Abbassidovcov zvrhla dynastiu Omeyyadovcov, uchopila moc a za svoje sídlo si zvolila Bagdad.

Právne pramene

Druhý kalif Abbassid, Abu-Jaafar al-Mansur, veľmi rýchlo získal od svojho štátneho tajomníka Ibn al-Muggaffaha obraz o situácii v krajine. List Ibn al-Muqqaffaha spôsobil stav určitej anarchie, podnietil kalifa, aby sa obrátil na významného právnika z Mediny menom Malik a zveril mu úlohu uzákoniť moslimské právo. Z obavy, že nastolenie jedinej pravdy by bolo na ujmu bohatstva a pestrosti učenia, sa Malik vyhlásil za nekompetentného. Napriek tomu ho požiadali, aby sa uplatnilo stredné riešenie a odstránili sa niekedy až veľmi prísne, alebo naopak veľmi voľné interpretácie islamského práva figh.

Základným zdrojom pre figh je, prirodzene, Korán. Tento posvätný text obsahuje sotva dvesto veršov právnej povahy a všetky vo veľmi zhustenej forme. Na ich kompletizovanie, vysvetlenie a jasné formulovanie použili moslimskí právnici dva iné pramene: sunnu, čo znamená súdne zvyky a prístupy Proroka a jeho spoločníkov a hadítov, ktorí sa odvolávali na výroky, skutky alebo na tichý súhlas islamského Proroka, ktorý nebol jasne vyslovený. Na konci prvého storočia hegír hadíti v islamskom svete pôsobili v značnom počte. Každý sa zapájal do šírenia učenia tým, že za pôvod uznával jedného alebo iného z Mohamedových spoločníkov, ktorých hľadiská sa striedavo menili. Mnohí hadíti si však protirečia.

Učitelia sa teda rozhodli, že hadítov budú triediť a ponechajú si tých, ktorí zmýšľajú autenticky a ktorí vytvoria jurisdikciu. Najstaršia dostupná zbierka je *Monatta* od Malika – otca malikitskej školy, zostavená pred jeho smrťou roku 179 hegír V tom istom období žiaci majstra z Kuffy, Abu Hanifa, ktorý zomrel roku 150 hegír vytvárajú ďalšie, reštrikčnejšie zbierky. A predsa: zakladateľ hanafitskej školy podozrieval svojich členov, že si vymysleli hadítov, aby ich použili v prospech

Mohamed a archanjel Gabriel

Zemepis sunnizmu

Determinujúcim faktorom príslušnosti k jednej alebo druhej zo štyroch judikatúr je pre každého moslima miesto narodenia alebo rodinný pôvod. Zmena školy nie je oficiálne vo zvyku: moslim zo Saudskej Arábie bude vždy hanbalit a iný moslim z tureckej oblasti bude zasa hanafit. To nie je však pre niektorých prekážkou, aby pocítili príbuznosť k jednému alebo druhému myšlienkovému prúdu.

V diele *Čo je islam* historik Rochdy Alili načrtol obraz zemepisného rozdelenia všetkých štyroch veľkých škôl. Zdôrazňuje, že v zemepisnom zmysle tvorí hlavnú školu hanafizmus, ktorý zjednocuje približne polovicu sunnitov. Tento turecký sunnizmus sa udomácnil v zónach vplyvu bývalej Otomanskej ríše, ktorá siahala od balkánskej Európy až po Stredný východ. Turecko-mongolské výboje mu okrem toho umožnili, aby sa udomácnil v Rusku a strednej Ázii (s výnimkou šiítskeho Iránu), ale tiež na severe Indie, v Pakistane, Afganistane a v Číne. Hanafitom bol i sám Le Bey z Tunisu, čím sa vysvetľuje počiatočné štádium výskytu tejto školy v Tunise a v Alžírsku.

O druhé miesto sa v demografickom zmysle delia malikitská a šafiitská škola. Malikizmus je africký sunnizmus vrátane Maghrebu, Sudánu a Horného Egypta. Šafiizmus je islam pobreží a veľkých súostroví Indického oceánu; nachádzame ho v Malajzii, Indonézii alebo aj v Mayotte. Existuje rovnako v Jemene a v Egypte. Hanbalizmus sa zemepisne obmedzuje na Saudskú Arábiu, kde je známy ako wahhabitský. Táto škola má napriek tomu vplyv na všetky sunnitské reformné hnutia, ktoré sa neváhajú inšpirovať ideológiou návratu k prameňom islamu i bez odvolania sa na hanbalizmus.

osobných riešení. Nezhody v moslimskom svete pretrvávali a na scéne sa v 2. polovici 2. storočia islamského letopočtu objavil tretí muž: iman Šafii z Mekky, považovaný za teoretika vedy hadítov, ktorý sa preslávil majstrovským dielom *Al-Risála* alebo *Listy*.

Hadíti, ktorí sa pridržiavajú zakladateľa šafiitskej školy (zomrel r. 204 hegír) – sa riadia dvoma kritériami: 1. učenie sa musí prenášať overenou líniou; 2. ich obsah musí byť v súlade s koránskymi veršami.

Bola táto selekcia príliš prísna? Mohli by si to myslieť niektorí z tých, ktorých viedol posledný z veľkých zákonodarcov, Ibn Hanbal (zomrel r. 241 hegír). Revidoval kritériá zavedené týmito predchodcami, spájal použiteľných hadítov, čo spomína v mnohých dielach, a radil každému moslimovi, aby sa riadil presne podľa nich. Neskôr boli vytvorené ďalšie hadítske diela, z ktorých najslávnejšie boli Bukhariho a Muslemove. Avšak ich cieľom nebolo zriaďovanie právnych škôl na základe *ussoulu*, teda podľa princípov umožňujúcich riešenie legislatívnych problémov pre členov spoločenstva.

Od 3. storočia islamu (9. – 10. stor.) sa moslimský sunnitský svet delí na štyri školy islamského práva, nazývané tiež *madhab*. Madhab nedisponuje právnymi predpismi v pravom zmysle slova, to znamená jasne definovaným znením zákona. Navrhuje skôr spôsob, ako odpovedať na kladené otázky odvolávajúc sa na určité pramene a navodiac spôsob, ako si ich vysvetliť. Islamský zákon sa môže podľa zachovávaných prameňov jurisdikcie pozoruhodne meniť (pozri odsek Príklady z praxe).

Malikitská škola

Založil ju iman Malik a už za jeho života sa rozšírila v Arábii, Egypte, Maghrebe a Andalúzii. Jej originálnosť spočíva v zavedení princípu *istilah* do praxe, to znamená v hľadaní všeobecného a správne chápaného záujmu, v rešpektovaní koránskeho originálu, hadítov a v súhlase ľudí z Mediny. Inak povedané, pracovníci tejto školy sa pri vyjadrení konečného verdiktu v nových situáciách neuspokojujú opieraním sa o predchádzajúce rozsudky, ale hľadajú tiež svoje argumenty v origináli Koránu.

Z toho vyplývajú ich niekedy originálne názory, akým je napríklad ten, ktorý má za následok zákaz polygamie v Tunise. Práve preto si mufti Tunisu – Tahar Ben Ašúr, nasledovaný veľkou väčšinou tuniských vedcov, pomohol dvoma koránskymi veršami: „Ak máte obavu, že nedokážete byť spravodliví, berte si len jednu (manželku)" (Korán, IV, 129). Z toho možno dedukovať: princíp všeobecného záujmu spočíva v rešpektovaní práva a spravodlivosti. Avšak tento verdikt sa neaplikuje u všetkých malikitov, lebo do svojho občianskeho práva ho začlenil jedine Tunis. Ďalší malikiti túto interpretáciu neuznávajú a naďalej pripúšťajú polygamiu, čo je podľa ich názoru v súlade s Koránom.

Modlitby moslimov počas púte v Mekke – posvätnom mieste islamu

Hanafitská škola

Abu-Hanifa bol pre svoju ľahostajnosť zodpovedný za rozdiely, ktoré vládli v jeho meste Kufa, kde – podľa Listu Ibn al-Muqffaha – „to, čo sa v jednej štvrti označuje ako *halãl*, môže byť v inej *harãm*"? A práve o to sa opierajú jeho neprajníci.

Hanafitská škola je založená na pojme *rái*, čo znamená, že pri hľadaní riešenia vyhovujúceho duchu islamu a plne zodpovedajúceho princípu *istihsam*, čo znamená toho, čo považuje za dobro, sa dosť voľne uplatňuje osobný názor. Abu-Hanifa, citlivý na predstavu, podľa ktorej Boh bude v posledný deň vedieť uznať zásluhy, vymyslel veľmi liberálnu a pružnú doktrínu. Veľmi pragmatickí a na logické uvažovanie citlivejší hanafiti si naozaj omnoho menej ako iní sunniti kládli otázky týkajúce sa súladu obradov. Historici poznamenávajú, že ich zakladateľ je v protiklade s troma ďalšími veľkými učiteľmi jediný, kto nie je pôvodom z Arábie (Abu-Hanifa bol Peržan z Kufy). Túto „laickú" právnu vedu si ešte pred písmom osvojili Otomani. Umožnila im lepšie si vedieť poradiť s problémami tých moslimov, ktorí mali rozdielne kultúry a patrili do ríše siahajúcej od Európy až po Stredný východ.

Šafiitská škola

Iman Šafii, bývalý Malikov žiak, si za cieľ vytýčil, že zamedzí *ikktilaf* – odlišnostiam názorov pretrvávajúcim medzi malikitskou a hanafitskou školou. Myslel si, že školy sa môžu podrobiť kritickému skúmaniu. Okrem toho jedným i druhým vytýkal, že v mene istihsamu, to znamená dobra, chcú namiesto Boha vydávať zákony, čo je myšlienka, ktorú Šafii považoval za veľmi nebezpečnú.

Iman Šafii, považovaný za teoretika fighu, sa pridržiaval troch zdrojov právnej vedy v nasledovnom poradí: Korán, hadíti, ktorých považoval za autentických a *ijmaa*, tzn. konsenzus spoločenstva veriacich, samozrejme, pod podmienkou, že *ijmaa* sa môže odvolávať na Prorokovo tvrdenie. Vychádzajúc z týchto troch prameňov sa šafiitskí zákonodarcovia môžu venovať ich obľúbenej disciplíne – *giyas*, čiže uvažovaniu pomocou analógie, ktorá spočíva v správne definovaných pravidlách dedukcie.

V Egypte – svätyni šafiitov, médiá venujú významné miesto odpovediam záko-

V interiéri mešity al-Azhar v Káhire. Na jej univerzitu, známu svojou doktrinárskou rigoróznosťou, boli prijatí najväčší intelektuáli a myslitelia moslimského sveta.

nodarcov na otázky veriacich. Otázky bývajú také malicherné, že sa môžu zdať až smiešne a bývajú zámienkou na odpovede, ktoré musia byť definitívne a vždy dlho vyargumentované.

Napríklad prečo islam zakazuje pivo, i keď sa Korán o tom nezmieňuje? Odpoveď: Korán zakazuje víno, ale nestanovuje trest. Tvrdí sa, že tento zákaz súvisí so skutočnosťou, že víno omamuje. Pivo teda omamuje takisto. Z toho môžeme analogicky dedukovať, že ten istý zákaz sa vzťahuje i na tento nápoj. Iný príklad: Ako potrestať človeka, ktorý pije víno? Odpoveď: hovorí sa, že istý muž, ktorý ohováral Aišu, Prorokovu ženu, bol potrestaný 80 údermi bičom. Dostávame sa tak až k predpokladu, že ten, čo sa opíja, je schopný aj ohovárať, dokonca obviniť z mravne zlého správania i čestnú ženu. V dejinách islamského práva sa zachováva trest 80 úderov bičom.

Hanbalitská škola

Zo štyroch sunnitských škôl sa zrodila ako posledná a je najprísnejšia. Stojí na dvoch pilieroch: Koráne, ktorý je prevzatý doslova, a na príklone väčšiny z hadítov. Ibn Hanbal podcenil kritický princíp, ktorý zaviedol Šafii na definovanie autentickosti hadíta, a to v otázke jeho napojenia sa na odkaz potomstva a jeho teologickej zhody s Koránom. Z tohto dôvodu premiestnil mnoho zväzkov tam, kde ich Malik zachoval len málo.

Čo sa týka ijmâa, teda konsenzu, ktorý Šafii prehodnotil, hanbaliti uznávajú jeho správnosť pod podmienkou obmedzenia sa na konsenzus Prorokových spoločníkov ako dokonalého príkladu, ktorý majú všetci moslimovia nasledovať na každom mieste a v každom čase. Ibn Hanbal svoju logiku dôsledne presadil. Tak v Koráne napríklad Boh tvrdí: „Stvoril som ľudí a džinov (duchov), aby ma uctievali". Žiaci zakladateľa hanbalitskej školy z toho dedukujú, že podstatným v islame je uctievanie Boha, čo je aj dôvod, ktorý nedovolí, aby sa zasahovalo do vzťahov medzi Stvoriteľom a jeho stvoreniami. Iní zachádzajú až tak ďaleko, že vidia v tejto adorácii výchovu k poslušnosti. Poslušnosť sa z tohto dôvodu uznáva ako občianska cnosť. V oblasti jurisdikcie hanbaliti neuznávajú pozitívne právo. Jediným ich zákonom je šaría – islamský zákon, interpretovaný v obmedzujúcom zmysle, a nie ako objekt podliehajúci vývoju, pretože rozum nesmie zasahovať do oblasti náboženstva.

Mutazilitská škola

Prvé storočia islamu sa vyznačovali zrodom mnohých škôl moslimského práva. Niektoré mali obmedzenú reputáciu.

Sunniti
Tí, ktorí sa riadia podľa *sunny*, to znamená prístupom Proroka, ktorý odporúča poslušnosť vládnej moci. Po zavraždení štvrtého kalifa menom Ali sa tí, čo zachovávali sunnu, pridali k moci Omeyyadyovcov. Šíiti, domnievajúc sa, že moc prislúcha členovi rodiny Proroka, sa odlúčili.

Hegír
Od *hijra*, tzn. *exodus*, *odchod*. Roku 622, keď Mohamed a prví moslimovia odišli z Mekky do Mediny sa začína moslimský kalendár.

Kalif
Doslova „nasledovník" (Proroka). Tento titul používajú sunnitskí moslimovia na označenie hlavy celého spoločenstva z dvojakého aspektu – z duchovného a zo svetského.

Hadíti
Ide o Prorokove činy, reči, úvahy, dokonca i mlčania, ktoré prenášali jeho spoločníci a neskôr boli zaznamenané v signovaných zbierkach veľkých islamských učiteľov.

Halál
Povolenie (písomné) autorizované náboženským zákonom.

Harãm
Ohromený zákazom. Harãm môže byť jedlo, ale tiež správanie, reč, myšlienka, dokonca i miesto. (Nepliesť si ho so slovom *harãm*, vysloveného bez dôrazu na druhé a, čo znamená sieň.)

Bol to napríklad zahirizmus (niečo medzi hanbalizmom a šafiizmom), alebo takisto thawrizmus s podobnými rigoróznymi postojmi, aké majú hanbaliti. Žiadna z týchto škôl však nebola skutočne novátorská. Ich vodcovia sa totiž uspokojili s tým, že čerpali z postojov, ktoré pred nimi vypracovali štyria veľkí učitelia. Nikto z nich, pokiaľ ide o politický život, nebol úspešný.

Osud školy: škola mutazilitská, ktorá bola napokon oficiálne schválená kalifátom roku 298 – 322 hegír, a to najmä za vládnutia kalifa Al-ma´muna. Mutazilizmus, ktorého násilne premohol ortodoxný islam, ustúpil z bojiska a potom zanikol. Slovo *mutazil* znamená ten, ktorý sa drží bokom. Je to škola, ktorá bola v každom ohľade revolučná. Jej cieľom bolo obnoviť a zmodernizovať islam pomocou rozumu – *agl.* Mutaziliti, ktorých ich ohovárači považovali za „fundamentalistov rozumu", hlásali slobodu rozhodovania človeka a mysleli si, že žiaden subjekt, vrátane tých, ktorých v islame považujú za nedotknuteľných, nemôže uniknúť diskusii o existencii Boha, Božej spravodlivosti a ešte navyše s otázkou, či Boh napokon svet pozná a akým spôsobom. Dokonca nemôže uniknúť ani diskusii o pôvode Koránu, ktorý i s jeho historickým počiatkom považovali za Božie dielo, napriek tvrdeniu islamu, že Božie slovo je vtelené. V domnienke, že treba „dobro prikázať a zlo zakázať" a že zlo nie je dielom Boha, ale dielom človeka a jeho slobodného rozhodovania, sa v oblasti práva mutazilizmus prejavil rigorózne.

Diela z „rozdielnosti"

Islamskí právnici si od prvých storočí, poukazujúc na rozdielnosť škôl, osvojili zvyk schádzať sa, aby prediskutovali otázky práva, vzájomne konfrontovali svoje názory a vymieňali si svoje rozdielne postoje. Existujú stovky diel tohto typu, v ktorých sa predkladajú otázky občianskeho statusu alebo trestného práva, a dávajú sa v nich odpovede jednému alebo mnohým predstaviteľom každej školy. Cieľom týchto konfrontácií ani tak nie je ponechať si „najlepšie" riešenie, ako skôr prezentovať rozmanitosť názorov. Je to – ako pripomína Korán – rôznorodosť chcená Bohom: „Keby to tvoj Pán chcel, mohol by zo všetkých ľudí urobiť jedno spoločenstvo, oni však zotrvávajú vo svojich rozporoch" (Korán XI, 118).

Čo zostalo z al-Azhar?

Univerzita al-Azhar, ktorú založili roku 361 islamského letopočtu v Káhire, prijala medzi svoje múry najväčších intelektuálov a mysliteľov moslimského sveta. Jej postupní rektori „šejkovia al-Azharu" sa sami stali súčasťou učenej islamskej elity. Táto univerzita, známa svojou doktrinárskou rigoróznosťou, je osobitá tým, že poskytuje prístrešie žiakom pochádzajúcim zo štyroch škôl sunnitského islamu a každá z nich tam má vyhradené miesto. Predstavitelia každej školy sa zúčastňujú i na právnych poradách, ktoré tam prebiehajú.

Al-Azhar však nikdy nebola Vatikánom; islam ju neuznáva ani ako absolútnu autoritu, ani ako centrum jediného rozhodovania. Vzhľadom na povesť učiteľov, právnikov a teológov, ktorým poskytla prístrešie, však požíva určitú prestíž. Začiatkom druhej polovice šesťdesiatych rokov, keď sa univerzita dostala pod politickú kontrolu egyptského štátu, sa však jej povesť naštrbila. Islamskí vedci, jej šejkovia, ktorých niekedy vyberal literárny krúžok, sú odteraz menovaní vládnym dekrétom.

Praktické príklady:

Odpovede, ktoré poskytujú štyri právne školy islamu, sa niekedy pozoruhodným spôsobom menia, čo dokazujú aj dva nasledovné prípady:

1. Dvaja bratia v tú istú noc uzavreli manželstvá s dvoma sestrami. Budúci manželia sa, ako si to žiada miestny zvyk, nikdy predtým nestretli. Otcovia uzavreli manželskú zmluvu ešte pred sobášom. Matka chlapcov, ktorá sa ako jediná mala s mladými dievčatami stretnúť, ráno nedopatrením zbadala, že obe manželstvá s manželkami boli dovŕšené, ale opačne. Právnici štyroch škôl sa radili: traja z nich sa dohodli, že treba preskúmať neplatnosť oboch sobášov. Právnik – hanafit však nesúhlasil: Sobáš – hovoril – je zmluva a tá bola chybná, pretože omyl sa stal na jej objekte. Z tohto dôvodu sa považuje za nulitnú. Princíp istihsamu, to znamená hľadanie riešenia, ktoré by to malo „racionálne hodnotiť", uložilo obom bratom uzavrieť s manželkami, s ktorými sa delili o spoločné lôžko, novú zmluvu.

2. Druhý príbeh sa odohral pred troma storočiami v Tunise. Istý žid, počúvajúc vyzývanie k modlitbe, zvolal: „Človek by povedal, že híka somár." Záležitosť bola predložená tuniskému Beyovi – hanafitovi. Jeho odpoveď bola nasledovná: „Nechajte toho nešťastníka na pokoji. Je to vlastne neznaboh a navyše nevie, čo hovorí. Najvyšší trest, aký sa mu môže uložiť, je nechať ho ďalej žiť." Avšak malakiti, ktorí boli v prevahe v Severnej Afrike, žiadali jeho smrť. Muž sa dopustil rúhania. Bey z politických dôvodov rozhodol v ich prospech. Ten istý trest by pravdepodobne nariadili šafiiti a hanbaliti. Hanbaliti by ho potrestali smrťou aj v prípade, že by urazil ich vlastné náboženstvo. V skutočnosti by sa tým vylúčil zo svojho vlastného „chráneného" spoločenstva, ktoré z toho istého dôvodu ako kresťanstvo používa výhodu ochrany moslimov podľa zákona. Ak by bola ponížená jedna z náboženských kníh, spadajúcich pod ochranu zákona, stal by sa odpadlíkom. ■

Text a foto: ACTUALITÉ DES RELIGIONS
Preklad: P. FLONTEK

Náboženstvá **Číny** (2)

V prvej časti sme spomenuli niektoré zvláštnosti čínskej spoločnosti, archaické šamanské praktiky a veštenie. Zmienili sme sa aj o san-ťiao – troch náukách v jednom – o konfucianizme, taoizme a čínskej forme budhizmu. V druhej časti sa budeme zaoberať súčasnými kultmi, ktoré nadväzujú na čínske náboženské tradície: feng-šuej, tai-či a Falun Gong. Ide o čínske duchovné prúdy, s ktorými máme možnosť stretnúť sa i na Slovensku.

JÁN ŠTEKLÁČ

Feng-šuej

Feng-šuej uvádza do života staroveký čínsky spôsob nazerania na svet, ktorý sa vyznačuje tým, že svet je jednotný živý organizmus, v ktorom je všetko poprepájané spoločne prežívanými rytmami a rezonanciami – mohli by sme to prirovnať k rezonancii nástrojov v symfonickom orchestri. Toto čínske umenie usporiadania ľudského života v súlade so silami vesmíru je staré najmenej 7 tisíc rokov a možno i viac. Je to kreatívne a intuitívne umenie s prvkami vedy, používa diagnostické pomôcky, matematické vzorce a špeciálnu terminológiu. Spojené je s neobyčajnou citlivosťou na prírodu a odráža sa v dvoch čínskych ideogramoch (znakoch), ktoré tvoria jeho názov: feng-šuej. Doslovný význam týchto slov je *vietor* a *voda*.

Vietor a voda sú základnými formami životnej energie, no vo feng-šuej majú tieto ideogramy ešte širší význam, pretože symbolizujú prejavy pohybu energie. Keďže pozorovanie a skúmanie prirodzeného sveta a vesmíru sa vyvinulo v Číne, majstri feng-šuej predvádzali čoraz detailnejšie objavy metafyzicko-filozofickej i praktickej povahy. Títo majstri vedeli zistiť, ako sa prirodzená energia správa a na základe týchto informácií dokázali nájsť priaznivé miesto na odpočinok predkov či na ľudské obydlie umožňujúce zdravý a harmonický život. Keď sa feng-šuej objavil ako dokonalý a konzistentný systém, spojil osem myšlienkových prúdov a praktík: uprostred feng-šuej však stál konštantný faktor individuálnej bytosti – človeka, a tak sa počet prvkov dostáva k číslu deväť – deväť aspektov feng-šuej.

Nad ôsmimi prvkami vládnu ešte dva princípy: *jin* a *jang*, ktoré môžeme vidieť vo všetkom okolo nás. Ak dopadá priame svetlo na nejaký predmet, objavuje sa ako osvetlenie, ale aj ako tieň. Čínske znaky pre jin a jang zobrazujú pôsobenie svetla na kopec: jedna strana je zaliata svetlom a druhá je v tieni. Oba znaky majú viacero zložiek. Jin sa skladá z kopca, mraku na oblohe a ľudí zhromaždených pod jednou strechou. Jang zahŕňa kopec, vedľa neho je slnko a dojem energie v pohybe. Z týchto metafor vyplýva, že jin všeobecne pokladáme za tmu a jang za svetlo. Teória jinu a jangu však nie je statická ako západoeurópske substanciálne systémy, ale je modelom konštantného procesu zmeny: v každom okamihu, ktorý prežívame, rozoznávame prchavú a premenlivú vlastnosť jinu a jangu. Samo osebe však nič na svete nie je len jin alebo jang, lebo vo vesmíre neexistuje nič oddelené od jeho zvyšku. A hoci by sme niečo mohli prípadne aj oddeliť, nemôžeme zabrániť, aby sa to nemenilo.

Jin a jang preto dávajú vzniknúť nekonečnému množstvu druhov existencie a tieto zmeny možno mapovať: čínski učenci ich zhrnuli v *Knihe premien* (I-ťing). Ťažiskom knihy, ktorá má 64 kapitol, je teória jinu a jangu. Charakteristiky zmeny a ich následky sa v nej analyzujú pomocou naoko jednoduchej sady ôsmich obrazcov zložených z troch čiar – trigramov. Prerušená čiara predstavuje silu jinu (ženský princíp) a neprerušená čiara symbolizuje jang (mužský princíp). Všetky kombinácie ôsmich vytvoria 64 párov trigramov – 64 hexagramov I-ťingu a z ich vzájomného pôsobenia vzniká rozmanitosť „desaťtisíc vecí" ako obraz ustavičnej fenomenálnej premeny celého sveta. Opisovať tento systém na tomto obmedzenom priestore je pre jeho zložitosť nemožné, podobne ako ďalšie prvky feng-šuej: numerológiu s čínskou číselnou tabuľkou, časovými cyklami, ktoré sú odlišné od európskeho chápania času, či čínsky kalendár, no princípy jin a jang sú dôležité pre celé čínske myslenie.

Pre teóriu feng-šuej je dôležité aspoň v krátkosti spomenúť, že čínske myslenie narába s číslom päť na rozdiel od západoeurópskej tradície, kde máme štyri svetové strany a štyri klasické antické prvky – zem, oheň, vzduch, voda; Číňania majú svoju slávnu „teóriu piatich prvkov": drevo, oheň, zem, kov a voda, päť svetových strán, ročných období, chutí, smerov, čísel, farieb, vôní i ľudských orgánov. Tieto prvky sú prejavmi *čchi*, „životnej sily", ktorá má spôsobovať vo vnútri živého systému všetky zmeny, pôsobiť v jeho vnútri a vytvárať všetko, čo je na svete

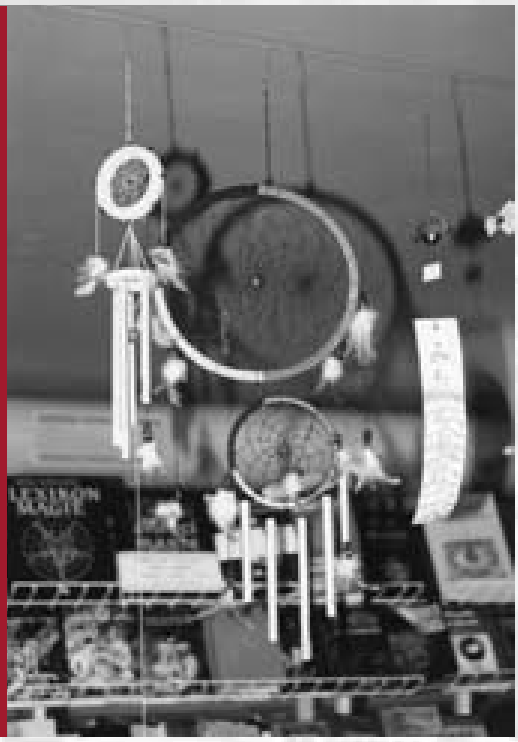

Bytovým doplnkom feng-šuej sa pripisuje magický vplyv *Foto: B. RAKOVSKÝ*

živé i neživé (v európskej tradícii je ekvivalentom pre čchi príčina všetkého alebo životný princíp).

Pre feng-šuej v súvislosti s teóriou piatich prvkov je však dôležité, že miesta a budovy majú svoju farbu a tvar. Aj každý z nás má intuitívnu reakciu na farby. Podobne aj tvary majú vo feng-šuej rôznu kvalitu: každý z nás inak vníma guľatosť a inak hranatosť. A tak podľa teórie piatich prvkov je dôležité, akú farbu na náter alebo stavebný materiál pri budovaní nášho obydlia použijeme, aby bola zaistená celková harmónia rôznych energií. Podobne je dôležité nájsť správne miesto na dom, dôležitá je orientácia v priestore atď. Všetky veľké diela v Číne – napríklad Zakázané mesto alebo Veľký čínsky múr – boli postavené podľa učenia feng-šuej.

Vážnym zlomom bolo obdobie tzv. Maovej veľkej „kultúrnej" revolúcie (1966 – 1976), keď toto umenie bolo prísne zakazované, lebo je to vraj systém založený na poverách. Tradícia prežila iba vďaka niektorým majstrom, ktorí ušli do zahraničia – do Hongkongu, Singapuru, USA či západnej Európy. Ako prvé uviedli toto umenie na Západ nadnárodné koncerny, poisťovne a banky. Aby si urobili náskok pred konkurenciou a vyhli sa povesti, že používajú „nevedecké metódy", všetko realizovali tajne. Tieto podniky chceli zlepšiť pracovnú atmosféru v budove, pretože stresujúce prostredie vyvoláva napätie a zdravotné ťažkosti. No a kde sa človek cíti dobre, tam stúpa motivácia i výkonnosť. Preto poprední podnikatelia začali najprv harmonizovať pracoviská a neskôr aj súkromné byty svojich zamestnancov.

Mnohé z toho, čo je obsiahnuté vo feng-šuej, bolo a je známe i našim starovekým európskym architektom. Gréci, Kelti a aj Germáni vyhľadávali na svoje kultové stavby zvláštne miesta, podobne ako stredoveké cechy pri stavbe kostolov, katedrál, kláštorov či kalvárií. Dodnes o tom svedčia rôzne ľudové pranostiky a skúsenosti predkov, no na rozdiel od Číny sa tradujú len ústnym podaním a zapadajú prachom.

Negatívnou stránkou prenikania feng-šuej je jeho komercionalizácia na Západe, ktorá na rôznych ezoterických festivaloch (napr. aj v Bratislave) prezentuje rozličné produkty feng-šuej ako magicky pôsobiace talizmany harmonizujúce človeka s jeho životným prostredím, pričom s autentickým učením feng-šuej nemajú veľa spoločného.

Čchi-kung

Čchi-kung, inak nazývaný aj *nej-kung* (*nej* – vnútorná, *kung* – sila) je súbor cvičení, ktoré Číňania už tisíce rokov používajú na udržanie zdravia alebo vylepšenie bojových schopností. *Kung* v čínštine znamená prácu a *čchi* znamená energiu, ktorá prúdi v tele. Spojenie čchi-kung teda znamená rozvinutie prúdenia energie tela, buď aby vzrástla, alebo aby bola lepšie ovládaná.

O tom, či energia čchi naozaj existuje, pochybuje mnoho ľudí i v Číne, podobne ako o praxi čchi-kungu. Do polovice 20. storočia bola totiž väčšina odborných cvičiteľov ochotná učiť toto umenie kvôli utajeniu techniky iba vlastných synov. Budhistickí alebo taoistickí mnísi celé stáročia nechceli šíriť toto umenie mimo priestoru svojich kláštorov.

Na pochopenie čchi-kungu je dôležitá teória súvisiaca s niekoľkotisícročným čínskym lekárstvom. Najdôležitejšími knihami, ktoré opisujú čchi a jej prúdenie sú *Čchi-chua-lun* (Teória o variáciách čchi) opisujúca vzťah medzi čchi a prírodou a *Ťing-luo-lun* (Teória kanálov a vetiev čchi) opisujúca prúdenie čchi po celom ľudskom tele. Slovo *ťing* znamená kanál a slovom *luo* sa označujú menšie odbočujúce kanály, ktorými prúdi energia čchi po celom tele. Existuje dvanásť hlavných kanálov. Popri týchto kanáloch sa nachádzajú dutiny (*süe*), ktoré sú dôležité ako akupunktúrne body. Čchi-kung súvisí s vyššie spomínanými teóriami jin a jang a piatich prvkov.

V rámci praxe čchi-kungu sa prelínajú štyri smery: konfuciánsky, medicínsky, budhistický a taoistický, ktoré sa navzájom nevylučujú, akurát jemne akcentujú niektorú zložku tejto praxe: konfuciáni kladú dôraz skôr na fungovanie spoločnosti ako celku a prispôsobovanie sa jednotlivca spoločnosti, lekárom šlo o rovnováhu čchi, budhistom skôr o vnútorný a meditatívny rozmer a taoistom o odlúčenie sa od spoločnosti a získanie nesmrteľnosti.

Pri čchi-kungu je nevyhnutné pochopiť niektoré kľúčové pojmy. Na prvom mieste z nich je čchi. Čchi je základom čínskej lekárskej teórie a zároveň i čchi-kungu. Neexistuje žiadny západný ekvivalent pre tento pojem, pokladá sa skôr za silu a tok energie vo všetkom živom. Ak sa prúdenie čchi zastaví, človek alebo zviera ochorie alebo úplne zomrie. Ďalej je potrebné vedieť, že čchi cez telo prúdi systémom kanálov podobným systému nervov alebo tepien. V ľudskom tele je dvanásť hlavných kanálov a dvojica veľkých ciest. Tieto kanály sú vo vzťahu k rôznym vnútorným orgánom tela a ak čchi v niektorom kanále stagnuje, funkcia príslušného orgánu je narušená.

S tým súvisí aj prax čínskej akupunktúry – ihlou sa stimuluje tok čchi v príslušnom kanále, čo uvedie postihnutý orgán znovu do rovnováhy. Pod príslušnými kanálmi sú v tele akupunktúrne dutiny (süe), ktoré možno nahmatať ako malé priehlbiny alebo jamky pod povrchom tela a ktoré sú citlivejšie ako iné miesta. Akupunktúra ako základ čínskeho lekárstva rozoznáva okolo 700 dutín, bojové umenie však využíva iba 108 z nich. Použitie sily voči niektorej z týchto 108 dutín

môže vyvolať bolesť, strnulosť časti tela, poškodenie niektorého z vnútorných orgánov, bezvedomie alebo dokonca smrť. Tridsaťšesť z týchto 108 dutín sú dutinami smrti – jediný úder na toto miesto je smrteľný.

Pri tréningu čchi-kungu myseľ riadi tok energie čchi podobne ako aj iné telesné funkcie – kľúčom k úspechu je sústredenie sa. Ak sústredíme pozornosť mysle na brucho a prevedieme určité cvičenia, vznikne čchi a prúdi telom. Toto prúdenie vedie k vzniku dodatočnej energie, ktorá umožňuje bojovníkovi udrieť ohromnou silou a klásť odpor protivníkovej sile preniknúť do svojho tela.

Existuje niekoľko spôsobov, ako zvýšiť čchi na vyššiu úroveň energie: waj-tan, nej-tan, akupunktúra a masáž. V súvislosti s čchi-kung sa budeme len v krátkosti zaoberať prvými dvoma, lebo posledné dve súvisia skôr s liečiteľstvom. Podrobnejší opis by zabral oveľa viac priestoru.

Pri prvom spôsobe waj-tan (elixír života u čínskych alchymistov) sa čchi stimuluje na určitom mieste v tele trvalým svalovým úsilím spojeným so sústredením. Napríklad, ak niekto drží svoje plecia natiahnuté v nejakej pozícii, následkom hromadenia čchi sa zahrejú. Keď napätie povolí, vyššia energia potečie k miestam s nižšou energiou. Tento druh cvičení sa používa v Číne už po celé stáročia a rozvinuli ho najmä budhistickí šaolinskí mnísi.

Druhý spôsob, ako zvýšiť prúdenie čchi v tele, sa nazýva nej-tan (doslova „vnútorný elixír"). Touto metódou sa čchi nahromadí v tan-tchiene – oblasti asi 5 centimetrov pod pupkom, a keď sa nahromadí dostatočne, použije sa myseľ, aby prinútila čchi prúdiť po celom tele prostredníctvom vyššie spomínaných dvanástich hlavných kanálov a dvojice veľkých ciest (*žen-maj* – cesta počatia; *tu-maj* – riadiaca cesta). Túto metódu používajú zasvätenci tchaj-ťi-čchüanu od 13. storočia.

Ak niekto, kto cvičí waj-tan, prešiel aj tréningom nej-tanu, môže pomocou dýchania a koncentrácie nahromadiť energiu čchi do oblasti, ktorá je najväčšmi namáhaná, aby sa zvýšila cirkulácia energie čchi. Táto zmes waj-tanu a nej-tanu predstavuje špecifický druh tréningu tchaj-ťi-čchüanu.

Tchaj-ťi-čchüan (tai-či)

Tchaj-ťi znamená „veľký vrchol" a súvisí s čínskymi pojmami jin a jang. Slovo

Cvičenie Falun Gongu na Námestí SNP v Bratislave

čchüan znamená „päsť", „boxovanie" alebo „štýl". Tento štýl čchi-kungu sa vyznačuje pomalými, uvoľnenými bojovými pohybmi, ktoré nezainteresovanému pozorovateľovi pripomínajú skôr tanec než akékoľvek známe bojové umenie. Tchaj-ťi-čchüan je známy aj pod názvom š'-san š' – trinásť pozícií; mien-čchüan – mäkká sekvencia alebo čchang-čchüan – dlhá sekvencia. Trinásť pozícií zodpovedá trinástim technickým spôsobom cvičenia tchaj-ťi-čchüanu; mäkká sekvencia súvisí s uvoľneným a jemným spôsobom, ktorým sa jednotlivé formy vykonávajú a dlhá sekvencia označuje skutočnosť, že ručné pohyby tchaj-ťi-čchüanu na svoje predvedenie vyžadujú oveľa viac času ako väčšina iných bojových štýlov.

Hoci je málo písomných dokladov o tom, kto je zakladateľom tchaj-ťi-čchüanu, zvyčajne sa uvádza, že jeho pôvodcom bol Čang San-feng, ktorý ho vytvoril za dynastie Sung na hore Wu-tang na základe spôsobov boja hada a žeriava v kombinácii s vnútornou silou čchi. Do polovice 19. storočia bol štýl tchaj-ťi-čchüan prísne strážený tajomstvom rodiny Čchen. Nato sa Jang Lu-šan (1780 – 1873) naučil tchaj-ťi-čchüan od Čchen Čchang-singa, veľmajstra tých čias. Jang Lu-šan sa odobral do Pekingu a stal sa slávnym učiteľom bojových umení a tento systém odovzdal svojim synom, ktorí ho postupne spopularizovali na verejnosti. Jang Lu-šanov druhý syn Jang Pa-chou (1837 – 1890) naučil tento štýl celý rad ľudí vrátane Wu Čchüan-joua. Jeho syn Wu Ťien-čchüan štýl ďalej upravil a zdokonalil a položil tak základy Wuovho štýlu tchaj-ťi-čchüanu, ktorý je rozšírený najmä v Hongkongu, Singapúre a Malajzii. Jang Čcheng-fu (1883 – 1935), Jang Lu-šanov vnuk, vypracoval charakteristické rysy toho, čo sa dnes nazýva Jangov štýl tchaj-ťi-čchüanu. Takto postupne vznikli tri najznámejšie štýly tchaj-ťi-čchüanu: Čchenov, Jangov a Wuov. Každý z týchto štýlov má ďalšie podštýly, ktoré zdôrazňujú rozmanité pozície a rozličné použitia v praxi.

Tchaj-ťi-čchüan, ako bolo spomenuté v závere časti o čchi-kungu, má dve stránky. Waj-tanová je meditácia s pohybom, ktorá pozostáva zo 72 až 128 bojových foriem podľa štýlu a spôsobu počítania, ktoré sa cvičia pomalými pohybmi. Počas cvičenia telo relaxuje a vnútornou koncentráciou vytvorené čchi sa vôľou vedie k tomu, aby cirkulovalo po celom tele. Nej-tanová stránka zas pozostáva z meditácie v pokoji a ide o jednu z foriem taoistickej meditácie.

O TOM, ČI ENERGIA ČCHI NAOZAJ EXISTUJE, POCHYBUJE MNOHO ĽUDÍ I V ČÍNE, PODOBNE AKO O PRAXI ČCHI-KUNGU.

Západná Európa: prestarnutie a Cirkev

Proces prestarnutia spoločnosti vo všetkých rozvinutých priemyselných krajinách Európy sa v Cirkvi prejavuje mimoriadne výrazne. Upozornil na to nemecký teológ a sociológ prof. Karl Gabriel v lineckom teologickom štvrťročníku. Prof. Gabriel odôvodňuje krízu v odovzdávaní viery zánikom tradičného katolicizmu spoločnosti povojnového obdobia. Po spoločenskej individualizácii a pluralizácii 60. a 70. rokov sa Cirkvi v Európe doteraz nepodarilo vyvinúť samonosnú a reprodukujúcu sa kresťanskú formu v modernom období. To, že modernizácia nemusí automaticky kráčať spolu so sekularizáciou, ukazuje pohľad na USA. V Európe Cirkev predpokladá, že prekonanie súčasnej krízy sa dosiahne znovuoživením viery, vyplývajúcej zo slobodného rozhodnutia. Zároveň uznáva stratu svojho monopolu v praktizovaní viery. Starnúca Cirkev sa stáva problémom tam, kde proces starnutia naberá také rozmery, že Cirkev sa javí ako typická inštitúcia starších a starých a tým si pri evanjelizácii spoločnosti akosi sama stojí v ceste.

Priemerný vek kléru a rehoľníkov v nedávnom období výrazne vzrástol, ale aj vek návštevníkov bohoslužieb je hlboko pod priemerným vekom obyvateľstva. Asi 83% mladých napríklad v Nemecku pri nedávnom prieskume uviedlo, že nikdy nechodí do kostola. V Nemecku sa v 20. storočí zvýšila nádejná dĺžka života žien zo 49 na 80 rokov, u mužov zo 45 na 74 rokov. Pôrodnosť tu prudko poklesla, rok 1992 bol posledným rokom, v ktorom sa plne nahradila úmrtnosť! Dnes je tento deficit až 35% . Vo všetkých rozvinutých štátoch Európy sa v období rokov 1960 až 2030 predpokladá dvojnásobný až štvornásobný podiel obyvateľstva nad 60 rokov. To znamená veľké zaťaženie pre systémy sociálneho a zdravotného zabezpečenia.

Pre Cirkev z toho podľa prof. Gabriela vyplývajú politické výzvy: Musí sa zasadzovať za sociálne prostredie priaznivé pre deti, za úplné uznanie výkonu rodičov v systéme sociálneho zabezpečenia, ako aj za opatrenia na

Okrem tchaj-ťi-čchüanu populárneho na Západe existujú i ďalšie štýly tréningu čchi-kungu: Pa-kua-čchüan a Sing-i. Aspoň v krátkosti tu možno spomenúť, že pa-kua-čchüan (päsť ôsmich trigramov), bol vytvorený v Pekingu pomerne nedávno medzi rokmi 1866 – 1880 Tung Chaj-čchuanom a je kombináciou najlepších rysov bojového umenia šaolinského (budhistického) a wutangského (taoistického). Pa-kua-čchüan kladie dôraz na použitie dlaňových techník a krúživých pohybov, na stabilitu a konsolidáciu postoja a na ohybnosť pása. Sing-i (v prekl. použiť myseľ na určenie tvaru) vytvoril pravdepodobne Jüe Fej niekedy v rokoch 1103 – 1141 a adepti tohto bojového umenia sa celé stáročia najímali ako strážcovia karaván. Sing-i pozostáva zo súboru rýchlych pästných úderov robených s uvoľnenými svalmi a ten, kto ich cvičí, postupuje po priamej čiare veľmi rýchlo vpred.

Falun Gong

Aj Falun Gong (nazývaný tiež Falun Dafa) možno priradiť k čchi-kungu a predstavuje jeden zo systémov čínskych energetických cvičení (blízkych skôr nejtanu), ktoré slúžia na upevňovanie zdravia a dosiahnutie vnútornej harmónie a celistvosti. Falun Gong nie je súčasťou nejakého vyhraneného duchovného smeru či náboženstva, hoci niektoré pojmy a ciele sú podobné ako v budhizme. (U nás ho dokonca niekedy v médiách mylne označili za čínsku kresťanskú sektu). Všeobecne sa Falun Gong považuje za sektu, no samotní stúpenci namietajú, že ide skôr o prostriedok na udržanie fyzickej kondície ako o náboženstvo. Tvrdia, že Falun Gong sa praktizuje uprostred bežnej spoločnosti, nemá špecifické či pre nečlenov tajné učenie, nemá náboženské rituály ani uctievanie Majstra (či vodcu), nemá žiadnu organizačnú štruktúru ani formálne členstvo a jeho praktizovanie je voľbou jednotlivca (ide teda o voľné a otvorené združenie). V protiklade k tomuto tvrdeniu však stoja výroky samotného zakladateľa hnutia Li Hongziho (Li Chung-č´), ktorý o sebe vyhlasuje, že bol na zem poslaný nadprirodzenou bytosťou, hoci je pravda, že na túto tému odmieta verejne diskutovať. Pre časopis Time uviedol: „Neprajem si o sebe hovoriť na vyššej úrovni. Ľudia by tomu nerozumeli" (Time, 20. 5. 1999). Li Hongzi zároveň vyhlásil, že touto „najvyššou bytosťou" bol poverený, aby prišiel na zem a zachránil ľudstvo pred skorumpovanou morálkou a technologickým zlom vedy.

Li Hongzi sa narodil 7. júla 1952 v meste Gongzhuling v čínskej severovýchodnej provincii Jilin (Ťilin). Na základnú a strednú školu chodil v meste Changchun (Čchang-čchun). Po roku 1970 najprv pracoval na vojenskej farme na chov koní, neskôr hral na trúbke v orchestri lesnej polície v provincii Jilin. V rokoch 1978 – 1982 bol zriadencom v hoteli prevádzkovanom lesnou políciou v tej istej provincii. V rokoch 1982 – 1991 pracoval na bezpečnostnom oddelení v Spoločnosti pre obilniny a olejniny mesta Changchun. Na začiatku 90. rokov minulého storočia začal propagovať idey Falun Gong a táto činnosť sa zintenzívnila zvlášť v roku 1992, keď Falun Gong predstavil verejnosti.

Falun Gong je celostná, starobylá metóda sebazdokonaľovania a zušľachťovania tela, mysle a ducha, ktorý má korene v starovekej čínskej tradícii – vyššie uvedenom čchi-kungu. Tí, ktorí ho praktizujú, si kultivujú a zdokonaľujú svoju myseľ, telo a ducha tým, že konajú v súlade s univerzálnymi hodnotami pravdivosti (zen), súcitu (shan) a znášanlivosti (ren). Učenie Falun Gongu je obsiahnuté v dvoch knihách. Jeho nasledovníci ich považujú za posvätné, najmä dielo *Zhuan Falun* (Otáčanie kolesa dharmy). Táto publikácia bola spolu s príručkou *Falun Gong* (Qigong kolesa Zákona) pre začiatočníkov preložená do vyše desiatich svetových jazykov a obe sú voľne prístupné na internete (napr. na adrese www.falungong.sk). Cvičenie Falun Gong sa skladá z piatich jednoduchých cvičení. Štyri cvičenia sú také, pri ktorých človek stojí: prvé otvára všetky kanály v tele, druhé zvyšuje energiu, tretie, pri ktorom sa jemne hýbe rukami nahor a nadol na očistenie tela, a štvrté zlepšuje obeh energie. Piate cvičenie v sede je v podstate tichou meditáciou. Všetky tieto cvičenia sa dajú ľahko naučiť, môžu ich cvičiť ľudia každého veku, hocikedy a na ľubovoľnom mieste. Napriek jednoduchosti ide údajne o účinné cvičenia a po cvičení sa človek cíti pokojný, svieži a plný energie. Väčšina praktizujúcich hovorí o zlepšení zdravia, pocite vnútornej harmónie, zvýšení duchovného potenciálu a schopnosti koncentrácie.

Falun Gong sa hneď po svojom vzniku stal veľmi populárnym a aj vďaka svojim účinkom mal podporu čínskej vlády. Počet jeho prívržencov v Číne bol roku 1999 podľa vládnych štatistík údajne okolo 70 miliónov (čo je viac ako počet členov vládnucej komunistickej strany) a praktizovali ho aj mnohí členovia strany. Narastajúcou popularitou tohto hnutia sa komunistický režim Jiang Zemina cítil ohrozený, a tak bol Falun Gong 22. júna 1999 zakázaný. Kruto prenasledovaný začal byť najmä po demonštrácii pred sídlom ústrednej vlády Zhongnanhai v Pekingu 25. apríla 1999, na ktorej sa zúčastnilo približne 10 tisíc prívržencov hnutia. V dôsledku tohto prenasledovania prišlo postupne o život asi 450 ľudí a mnoho ďalších je v pracovných táboroch v západnej Číne, kde novinári zo Západu nemajú prístup, alebo v psychiatrických ústavoch a sú vystavení mučeniu a ponižovaniu. Samotný Li Hongzhi ušiel do USA. Za údajnú protištátnu činnosť, neplatenie daní a protivedecké, kacírske a spiatočnícke názory ho Čínska vláda považuje za kriminálnika.

Napriek prenasledovaniu sa Falun Gong postupne rozšíril asi do 50 krajín sveta a praktizuje ho údajne okolo 100 miliónov ľudí. Na Slovensku má zrejme veľmi málo sympatizantov a aktivity sa obmedzujú zatiaľ iba na Bratislavu. Na proteste proti prenasledovaniu hnutia v Číne pred Čínskou ambasádou v Bratislave 25. septembra 2002 sa síce zúčastnila skupinka priaznivcov, no cvičili iba traja z nich. Z aktivít hnutia možno spomenúť ešte výstavu maliarky tradičného čínskeho umenia Zhang Cuiying (konala sa v apríli t. r.), ktorá bola za verejné hlásenie sa k hnutiu osem mesiacov väznená. Falun Gong sa stal známy najmä svojimi protestnými kampaňami, ktoré organizuje vytrvalo už niekoľko rokov po celom svete.

lepšie zladenie starostlivosti o rodinu a zamestnania. Musí sa starať aj o integráciu prisťahovalcov a spolupracovať s nimi. Blízkosť aktívnych starších ľudí a ich „novú voľnosť" by Cirkev mala využiť ako zdroj solidarity a pomoci.

KP/TK KBS, 31. 7. 2003

Signály väčšej náboženskej slobody

TURECKO – Ako znamenie otvoreného postoja tureckej vlády v oblasti náboženskej slobody sa hodnotí skutočnosť, že po prvý raz od roku 1923 mohol ekumenický patriarcha Carihradu v Kapadócii v meste Ürgüp (grécky Prokopi) sláviť slávnostné bohoslužby na sviatok mučeníka Ioannesa Rossosa. S Bartolomejom I. slávili patriarchovia Petros VII. z Alexandrie a Eliáš II. z Gruzínska, ako aj zástupcovia srbskej a rumunskej pravoslávnej cirkvi. Traja patriarchovia sa vyslovili za spravodlivé mierové usporiadanie oblasti medzi Kaukazom, Perzským zálivom a Svätou zemou, a to zmierením medzi kresťanmi a moslimami. Zdôraznili aj právo kresťanov na slobodné praktizovanie a hlásanie náboženstva v dnešných islamských štátoch. Patriarcha Bartolomej spomenul aj potešiteľný vývoj vzhľadom na náboženskú slobodu v Turecku.

Ankara pripravuje nový zákon o náboženstve, ktorý po prvý raz po 80 rokoch povoľuje stavbu kresťanských kostolov. Vyhliadky sú aj na opätovné otvorenie Teologickej vysokej školy v Chalki pri Istanbule, ktorá bola zatvorená pred 30 rokmi. Stredná Kapadócia s jej slávnymi skalnými kostolmi je domovom veľkých svätcov počínajúc od „kapadóckych otcov" sv. Bazila Veľkého a sv. Gregora Naziánskeho. Mučeník Ioannes Rossos bol ruský vojnový zajatec odvlečený do mesta Ürgüp v Turecku. Keď sa nechcel obrátiť na islam, bol 27. mája 1730 popravený a odvtedy ho obyvateľstvo Kapadócie osobitne uctieva. Po prvý raz po 50 rokoch povolilo Turecko aj vstup do krajiny cyperským Grékom. Preto sa v Istanbule konala veľká cyperská púť do patriarchálnej katedrály Hagios Georgios, kde sa veriaci zúčastnili na slávnostnej liturgii, ktorej predsedal Bartolomej I.

KP/TK KBS, 23. 6. 2003

Roku 2002 bolo usmrtených 938 kresťanov

Náboženská sloboda sa v mnohých častiach sveta denne pošliapáva nohami. Konštatovala to nemecká nadácia Kirche in Not (Cirkev v núdzi) vo svojej 455-stránkovej správe za rok 2002, ktorú predstavili 26. júna v Ríme. V správe sa uvádza, že roku 2002 prišlo o život za vieru 938 kresťanov, 629 bolo zranených a 100 345 zatknutých.

Tabuľkami, mapami a analýzami sa tu poskytuje prehľad o náboženskej slobode vo svete. Najhoršia situácia kresťanov je v súčasnosti v Nigérii, Sudáne, Číne a na Kube. V Európe je ťažká situácia napríklad v Bielorusku, kde je veľmi obmedzená náboženská sloboda, ale aj v Rumunsku, kde veriaci Gréckokatolíckej cirkvi doteraz nedostali naspäť svoje chrámy. Na 30 stránkach správy sa rozoberá situácia v Rusku, „kde sa vzhľadom na rešpektovanie náboženskej slobody vynorili nové ťažkosti a nepriateľstvo najmä voči Katolíckej cirkvi pre tzv. „katolícky expanzionizmus". Správa o Amerike sa začína Mexikom, „kde sa búrlivé vlny vzťahov medzi štátom a Cirkvou pomaly utišujú", zatiaľ čo v Kolumbii bolo roku 2002 zavraždených 127 kresťanov. Na Kube je 86 kresťanov vo väzení, pretože vydali svedectvo o svojej viere. Je tu aj stále ťažšie získať povolenia na stavbu alebo renováciu kostola. Vo Venezuele „sa Cirkev stala terčom kontrol a hrozieb zo strany polície. Nechýbajú ani invektívy z najvyšších inštitúcií. Spomeňme iba príhovor prezidenta Huga Cháveza Fríasa z 24. februára, v ktorom označil Cirkev ako ‚rakovinový nádor revolúcie´." Z USA prichádzajú podľa tejto správy pozitívne impulzy – náboženská sloboda na pracovisku a vo vzdelávacích zariadeniach sa stále zväčšuje.

V Ázii možno pozorovať pokroky – napríklad vo východnom Timore – i znamenia nádeje ako v Katare. Náboženská sloboda sa tam však naďalej porušuje vo vyššom počte krajín ako na ostatných svetadieloch. V Indii zastrašujú kresťanov zákony radikálnych nacionalistických hinduistov zakazujúce konverziu. V Severnej Kórei je vo väzení až 100 000 kresťanov. V Číne podľa

O čom píšu iní

Profesori si prevzali vyznamenanie od sekty

BRATISLAVA – Štrnásť slovenských profesorov sa nechalo vyznamenať od organizácie *Zdvíhanie sveta srdcom jednoty Sri Chinmoy* (Šri Činmoj), ktorá sa považuje za sektu. Stalo sa to ešte 22. júna v bratislavskom Istropolise. Podujatie sa však z (ne)pochopiteľných príčin nesmelo medializovať. Ešte aj včera jeho organizátori odmietli sprístupniť Pravde úplný zoznam vyznamenaných. Celú vec zástupcovia spoločnosti nechceli komentovať.

Guru má problémy

„Organizátori si neprajú, aby sa to zverejňovalo," uviedol jeden z nich, ktorý si neželal byť menovaný. Podľa odborníkov na sekty hlavnou príčinou utajovania môže byť to, že spoločnosť na čele so 72-ročným americkým „guru" Šri Činmojom má v posledných rokoch u nás značné problémy. „Po trápnej epizóde v Banskej Bystrici zrejme uprednostňujú určitú skrytosť," myslí si predseda Ekumenickej spoločnosti pre štúdium siekt Ondrej Garaj. Pred poldruha rokom muselo mestské zastupiteľstvo v metropole stredného Slovenska zrušiť svoje pôvodné uznesenie, ktorým zasvätilo Banskú Bystricu Šri Činmojovi. Odstrániť sa musel aj pomník postavený za peniaze z mestského rozpočtu, ktorý mal pripomínať túto „historickú" udalosť.

Redakcii Pravdy sa však podarilo zistiť, že medzi vyznamenanými boli profesori Andrej Červeňák, Jozef Hvišč, Emília Kováčová, Miroslav Kusý, Pavol Traubner a iní. Niektorí ďalší oslovení však vyznamenanie odmietli. „Hlavným kritériom bolo, že to musí byť profesor, ktorý dosiahol niečo významné vo svojom odbore bádania," vysvetlil vlastné ocenenie profesor slovenskej literatúry na Pedagogickej fakulte UK František Štraus. Zároveň nám potvrdil informáciu, že on sám už opakovane navrhol Šri Činmoja na Nobelovu cenu. „Ide o významného filozofa, básnika aj výtvarníka, ale predovšetkým predstaviteľa mierových síl vo svete," vyjadril svoj vzťah ku kontroverznej osobnosti Šri Činmoja prof. Štraus.

Podľa Garaja majú ocenenia sekty slúžiť na získanie kredibility a podpory od dôležitých osôb. „Keď Šri Činmoj navštívil Slovensko koncom roka 1993, prijal ho aj vtedajší prezident Michal Kováč," pripomenul odborník na sekty.

Vatikán dal ruky preč

Psychologička Ivana Škodová upozorňuje zase na fakt, že fotografie „guru" so známymi osobnosťami zneužíva jeho skupina na propagačné a náborové účely, pričom už nikde neuvádza, že pápež, Matka Terézia alebo Michail Gorbačov prijali Šri Činmoja iba v rámci generálnej audiencie alebo zdvorilostnej návštevy. „Ignorujú sa dementi známych osobností aj to, že Vatikán sa od Šri Činmoja a jeho náboženských nárokov výslovne dištancoval," dodala Škodová, ktorá zaraďuje Šri Činmoja medzi zhubné kulty.

S určitým humorom prijal svoje vyznamenanie od skupiny Šri Činmoj prof. P. Traubner. „Bola to taká celkom milá šou. Trošku to síce zaváňalo kastovníctvom, ktoré je mi trápne, ale keď som sa tam už dostal, tak som to ocenenie prijal," zdôvodnil svoju účasť v Istropolise známy neurológ.

Garaj však upozorňuje, že pre sektu Šri Činmoj je charakteristické práve to, čo je serióznej vede úplne cudzie – potláčanie kritického myslenia a fascinácia vedúcim, teda kult osobnosti. Podľa informácií z Ústavu pre vzťah štátu a cirkví v Bratislave má náboženská spoločnosť Šri Činmoj dnes na Slovensku iba 200 členov, hoci v polovici 90. rokov ich bolo trikrát viac. Pokúšajú sa preniesť do našich podmienok indické meditačné techniky.

Predovšetkým mladých ľudí získavajú športovými podujatiami a myšlienkou mieru. „Prívržencov však vyhľadávajú aj prostredníctvom umenia," poznamenala riaditeľka ústavu Michaela Moravčíková. Sám guru Šri Činmoj dosiahol v umení neuveriteľné úspechy. Vo svojich spisoch tvrdí, že napísal 13 tisíc piesní a vytvoril 180 tisíc obrazov.

VLADIMÍR JANCURA, PRAVDA, 10. 7. 2003

Neregistrovane pôsobí asi 150 náboženských skupín

Na Slovensku pôsobí v súčasnosti 16 registrovaných cirkví a náboženských spoločností. Mnohonásobne väčší je počet neregistrovaných náboženských skupín, ktoré často pôsobia utajene a sú podporované zo zahraničia. Podľa odhadov v SR existuje okolo 150 hlavných neregistrovaných skupín. „Cirkvi väčšinou pôsobia v spoločnosti pozitívne. V činnosti niektorých náboženských skupín sa však prejavujú sektárske znaky, negatívne a extrémistické pôsobenie. Ide najmä o psychickú manipuláciu a rôzne iné narábanie s ľuďmi, najmä s mládežou," konštatovala zástupkyňa riaditeľky Ústavu pre vzťahy štátu a cirkví v Bratislave Lucia Macháčková.

Zo 16 registrovaných cirkví štyri si neuplatňujú nárok na finančnú podporu od štátu. Ako neregistrovaná pôsobí na Slovensku napríklad Scientologická cirkev, Cirkev zjednotenia, Slovo života, rôzne hinduistické skupiny či vyznávači islamu a ďalšie.

NÁRODNÁ OBRODA, 8. 8. 2003

Islamisti chceli zabiť pápeža!

ZÁHREB – Medzinárodná teroristická skupina Islamský front mudžáhidov pripravovala atentát na pápeža Jána Pavla II. počas jeho návštevy Chorvátska. Ako oznámilo chorvátske ministerstvo vnútra, teroristi mali plán, ako zabiť hlavu Rímskokatolíckej cirkvi. Bližšie podrobnosti však nie sú známe. Isté však je, že členovia skupiny sú už za mrežami a útok na pápeža je v plnej miere odvrátený.

Pápež, ktorý v máji oslávil svoje 83. narodeniny a trpí Parkinsonovou chorobou a artritídou, stále podniká náročné zahraničné cesty. Päťdňová návšteva Chorvátska je jeho jubilejnou stou zahraničnou návštevou. V meste Rijeka sa na svätej omši, ktorú celebroval, zúčastnilo 100-tisíc veriacich. Hoci Ján Pavol II. hovoril jasným hlasom, bolo na ňom vidieť známky únavy. (mg, ČTK, foto ČTK)

NOVÝ ČAS, 9. 6. 2003

V Ugande v mene Biblie zneužívajú deti

KAMPALA – Keď sa gymnazistky dievčenskej internátnej katolíckej školy v ugandskom meste Rwara večer ukladali spať, netušili, že niekoľko desiatok z nich sa ráno vo svojich posteliach nezobudí. Pred úsvitom vtrhli do internátu povstalci z Armády božieho odporu (LRA) a sto ich uniesli. Prešiel deň a 82 zo stovky unesených sa dostalo na slobodu. Nie je jasné, či sa tak stalo z vôle únoscov, alebo po rýchlej akcii armády. Sedemnásťročná študentka, ktorej sa podarilo utiecť, rozprávala o tom, ako rebelanti vtrhli do školy, zhromaždili dievčatá a po tuctoch ich zväzovali lanami. Spolužiačke, čo sa bránila, za trest odsekli prsty na nohách a rukách.

Rebelanti denne útočia na mestá a dediny a unášajú deti. Podľa humanitárnych organizácií uniesla LRA za 16 rokov vojny najmenej 20-tisíc detí. Chlapcov zvyčajne nasadzujú na najnebezpečnejšie bojové akcie a z dievčat sa stávajú sexuálne otrokyne. Fundamentalistická „Pánova armáda" ich pritom zneužíva v mene nastolenia vlády biblického Desatora. Od roku 1986 vedie partizánsku vojnu proti vláde prezidenta Yoweriho Museveniho zo základní na území Sudánu.

Keď sudánska vláda začiatkom júna o dva a pol mesiaca predĺžila platnosť dohody s Ugandou, na ktorej základe môžu ugandskí vojaci povstalcov prenasledovať na ich základne na juhu Sudánu, boje medzi rebelantmi a vládnymi jednotkami sa zintenzívnili. Obyvatelia sú v najväčšom nebezpečenstve za posledných 17 rokov. Rebelanti silnejú a armáda nezvláda situáciu," povedal opozičný ugandský politik Aggrey Awori pre miestne rádio. Ostatné dievčatá a pracovníci po útoku zo školy utiekli. Opustené sú aj dve neďaleké chlapčenské školy a cirkevná nemocnica. Nie je jasné ani to, kam študenti, učitelia, zamestnanci nemocnice a pacienti odišli. (zo, ČTK, Reuters)

SME, 27. 6. 2003

nového riaditeľa Asia News, agentúry Pápežského inštitútu pre zahraničné misie, pátra Bernarda Cervelleru, „sa náboženstvo podporuje iba vtedy, keď stojí za vládou. Náboženstvo v tejto krajine úplne pohltila politika, čo vyvoláva veľké starosti, lebo vedie ku kontrole vlády nad náboženstvami. Siaha to tak ďaleko, že tu mocnári vymenúvajú biskupov a miešajú sa do života náboženských spoločenstiev. Rozsiahle kontroly komunistickej strany a vlasteneckých cirkevných združení ukazujú, že pokus nepremysleného otvárania sa kapitalistickému systému stroskotal. Vláda sa domnievala, že takýmto spôsobom vyhovie túžbam ľudí. To bol však omyl. Treba tu uviesť nielen ťažkú situáciu katolíkov, ale aj prenasledovanie protestantov a hnutia Falun Gong."

V Saudskej Arábii, vo Vietname, v Barme a Laose naďalej pretrvávajú známe problémy. Nemoslimovia sú v islamských krajinách stále diskriminovaní, no v reakcii na teroristické útoky z 11. septembra sa zostrili kontroly radikálnych islamistických skupín. Možno pozorovať pomalý, ale nezadržateľný posun centra medzinárodného terorizmu z Blízkeho východu do južných oblastí ázijského svetadielu. Jordánsko sa napríklad zdá byť moderným a tolerantným štátom. V Afrike, predovšetkým v Sudáne a Nigérii, nastala radikalizácia islamu a zaviedlo sa právo šaría. V Oceánii sa však rešpektuje tolerancia a náboženská sloboda.

Výročná správa 2003 je venovaná pátrovi Werenfriedovi van Straatenovi (1913–2003), zakladateľovi Kirche in Not.

ZENIT/TK KBS, 3. 7. 2003

Urna s menom Ježiša i Šalamúnove tabuľky sú falzifikáty

IZRAEL – Jednoznačne sa ukázalo, že oba posledné údajne senzačné archeologické nálezy v Izraeli sú falzifikáty. Taký je výsledok skúmania vedcov izraelského archeologického ústavu. Schránka s kosťami s nápisom „Jakub, syn Jozefa a brat Ježiša" mala byť prvým dôkazom historickej existencie Ježiša z Nazareta. Popísaná tabuľka, ktorá vraj pochádza z prvého židovského chrámu, mala zasa dokázať, že Šalamúnov chrám naozaj existoval.

KP/TK KBS, 23. 6. 2003

HUGO STAMM:

Pozor esoterika. Mezi spiritualitou a pokoušením

(Academia, Praha 2002, 1. vyd., 208 s.)

Hugo Stamm, švajčiarsky redaktor Tages-Anzeiger, už uverejnil viacero publikácií venovaných problematike nových náboženských hnutí. Boli to napríklad *Scientology – Seele im Würgegriff* (Scientológia – škrtenie duše, 1982), *VPM – Seelenfalle – VPM* (Pasca na dušu, 1995) a *Im Bann der Apo-*

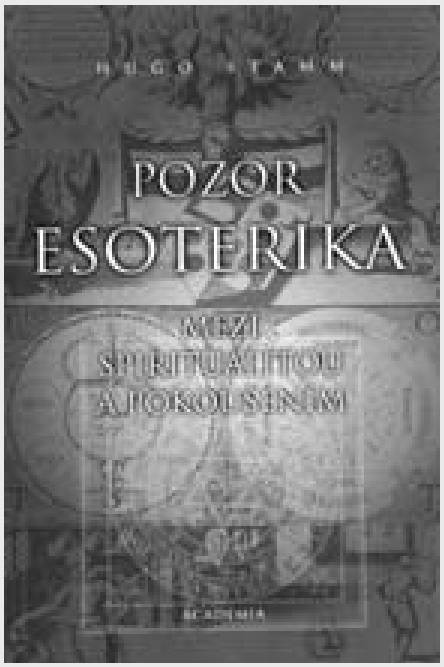

kalypse (V zajatí apokalypsy, 1998). Nateraz posledná knižka *Achtung Esoterik. Zwischen Spiritualität und Verführung* (Pozor ezoterika. Medzi spiritualitou a pokúšaním) vyšla vo vydavateľstve Pendo, Zürich – München roku 2000 a o dva roky neskôr aj v českom preklade v pražskom vydavateľstve Academia.

Stamm reflektuje skutočnosť, že hľadanie „nadzmyslovej pravdy", „tajného poznania" a „duchovného sebazdokonaľovania" sa v poslednom období stalo hromadným javom. Hlavnou tézou jeho knihy je, že radikálne formy ezoteriky majú už len veľmi málo spoločného so skutočnou mystikou. Hneď v úvode autor vysvetľuje, že vo svojej knihe nechce propagovať vedecky orientovaný racionálny, alebo mechanistický svetonázor, ale usiluje sa odkryť rozpory medzi extrémnymi formami novej ezoteriky a skutočnou mystikou, pôvodnými postulátmi a pôvodnými duchovnými cieľmi. Preto sa postupne zaoberá širokým ezoterickým spektrom a všíma si problematiku závislosti od osobnosti ezoterika, ktorá môže priniesť problémy v osobnom i pracovnom živote, rozpad rodiny i ťažké psychické poruchy.

Autor sa vo svojom diele ďalej zaoberá okultnými spôsobmi liečby, ktorých dôsledkom je nielen sklamanie, finančná strata, ale aj poškodenie zdravia a smrť človeka; horoskopmi – úzkosťami a strachom, ktoré môžu vyvolať, ale aj „ich" mocou, ktorou riadia životy ľudí; predstavami pozitívnej a negatívnej energie redukujúce človeka na hmotu, ktorá musí byť oživená energiami a redukujúce Boha iba na energiu. Všíma si pozitívne myslenie, určitú formu autosugescie, na ktorú vzniká návyk, a zároveň podporuje egoizmus, majetníctvo a narcizmus; techniky svetelnej meditácie či životu nebezpečnej svetelnej potravy. Rozoberá dobre predajné idey New Age Marilyn Fergusonovej a Fritjofa Capru a ich schopnosť prebudiť u mnohých ľudí skrytú túžbu po spáse na základe gnostických a mystických učení.

Autor hľadá korene novej ezoteriky, keď pripomína, že táto nová špiritualita nepochádza od avantgardy New Age, ale z hermetizmu, od mágov z obdobia pred začiatkom nášho letopočtu a prvú konjunktúru v novších dejinách zaznamenáva v 19. storočí v teozofii H. P. Blavatskej a jej nasledovníkov.

Stamm tiež upozorňuje na nebezpečenstvo niektorých krajných okultných ideí, ktoré viedli k áriozofii a nacionálnemu socializmu a v tridsiatych rokoch 20. storočia spôsobili obrovskú dejinnú katastrofu. Ani dnes nie sú bezzubé. Vedú k cynizmu a pohŕdaniu ľuďmi, keď sa napríklad dozvedáme, že telesne postihnutí musia pykať za svoje hriechy z minulých životov, že Židia si museli v plynových komorách odpykať svoje predošlé zločiny a holokaust treba vnímať ako kolektívnu očistu karmy. Stamm sa neobáva vysloviť, že extrémne formy novej ezoteriky môžu byť pasívnou formou fašizmu. Prívržencov takýchto okultných náuk zaraďuje do tábora pravicového extrémizmu, pretože viera vo „vyššie ja", „kozmickú jednotu", „vyšší poriadok" a teória predurčenia nevyhnutne vedú k ultrapravicovým politickým konceptom. Pripomína napríklad guru Bhagwana Rajneesha (Osho), ktorý Hitlera označil za svätca a ospravedlnil jeho politické činy vrátane holokaustu, ale aj rozmanité teórie svetového sprisahania, ktoré priťahujú najmä extrémne krídlo ezoterickej scény a sú podobnými antisemitskými podvrhmi, aké kolportoval Hitler, aby ospravedlnil vyhladzovanie Židov. Široké kruhy ezoterickej scény a prívržencov New Age túto dejinnú lož akceptujú a dostávajú sa do vleku ideológie, ktorá ju inštrumentalizuje a zároveň sa usiluje očisťovať nacistický režim.

Autor si všíma aj neopohanstvo, čarodejnícku mágiu, šamanov, druidov, duchovných liečiteľov, „zázračné uzdravenia" i nebezpečné miešanie psychoterapie a duchovného liečiteľstva. Nezabúda uviesť konkrétne kazuistiky, prináša správy o poškodených, obetiach, súdnych sporoch. Ilustruje problematiku výsledkami rôznych štatistických prieskumov, dotazníkov a ankiet a na konci knižky pripája slovník pojmov. Azda jedinou ťažkosťou pre slovenského čitateľa – ako to pri prekladoch býva – je ťažká orientácia v spektre najrôznejších konkrétnych príkladov, ktoré sú švajčiarskym alebo nemeckým čitateľom (na rozdiel od našich) dobre známe.

Hugo Stamm nijako neodsudzuje hľadajúcich, ktorí sa prikláňajú k novým formám religiozity, ale tieto formy podrobuje kritickému štúdiu a hodnoteniu. Napokon hovorí o supermarkete všetkého nadzmyslového, keď sa nová ezoterika 21. storočia etablovala ako globálne náhradné náboženstvo a „tajné poznanie" sa stalo konzumným tovarom, s ktorým sa profesionálne obchoduje, pričom nová ezoterika prispôsobuje mystické učenie nielen svojim duchovným potrebám, ale aj potrebám hmotnej matérie.

MICHAELA MORAVČÍKOVÁ